

Poročilo o analizi dejavnikov, ki vplivajo na ugled in privlačnost učiteljskega poklica

Poročilo o analizi dejavnikov, ki vplivajo na ugled in privlačnost učiteljskega poklica

Brigita Žarkovič – Adlešič, vodja,

dr. Anja Benko, Primož Krašna, Vesna Vršič, mag. Jan Žitnik, mag. Andreja Bačnik

Izdal in založil: Zavod RS za šolstvo

Predstavnik: dr. Vinko Logaj

Spletna izdaja

Ljubljana, 2024

Publikacija je dosegljiva na: www.zrss.si/pdf/porocilo-ugled-uciteljskega-poklica.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID 197199875

ISBN 978-961-03-0851-5 (PDF)

KAZALO

1	UVOD	6
2	JEDRO	8
2.1	Opredelitev tematike	8
2.2	TEORETIČNI DEL	11
2.3	Opredelitev ugleda (učiteljskega) poklica	11
2.3.1	Nastanek poklicev	11
2.3.2	Poklicni ugled	12
2.3.3	Raziskovanje in merjenje poklicnega ugleda	13
2.3.4	Poklicni status	14
2.3.5	Profesije oziroma specializirani poklici	16
2.3.6	Učiteljski poklic – profesija ali ne?	16
2.4	Pregled raziskav po Evropi	18
2.5	Pregled raziskav v Sloveniji	23
2.6	Šest izpostavljenih dejavnikov, ki vplivajo na ugled in promocijo učiteljskega poklica	27
2.6.1	Podpora učiteljem	27
2.6.2	Avtonomija in vodenje	28
2.6.3	Plača in delovni pogoji	30
2.6.4	Možnosti napredovanja	32
2.6.5	Stres in samoučinkovitost	34
2.6.6	Promocija učiteljskega poklica	36
2.7	EMPIRIČNI DEL	38
2.7.1	Prva raziskava	38
2.7.1.1	Uvod v raziskavo	38
2.7.1.2	Analiza raziskave	40
2.7.1.3	Interpretacija raziskave	44
2.7.2	Druga raziskava	48
2.7.2.1	Uvod v raziskavo	48
2.7.2.2	Rezultati raziskave	48
2.7.2.3	Interpretacija raziskave	49

3	ZAKLJUČKI IN UGOTOVITVE	64
3.1	Priporočila, vezana na šest izpostavljenih dejavnikov, ki vplivajo na ugled in promocijo učiteljskega poklica.....	67
3.1.1	Podpora učiteljem	67
3.1.2	Avtonomija in vodenje.....	68
3.1.3	Plača in delovni pogoji.....	68
3.1.4	Možnosti napredovanja.....	69
3.1.5	Stres in samoučinkovitost.....	70
3.1.6	Promocija učiteljskega poklica.....	70
4	LITERATURA IN VIRI	74
5	PRILOGE	77
5.1	Anketni vprašalnik št. 1	77
5.2	Rezultati prvega anketnega vprašalnika.....	83
5.2.1	Osnovna deskriptivna analiza	83
5.2.2	Glede na spol	86
5.2.3	Glede na delovno dobo	88
5.2.4	Glede na naziv	91
5.2.5	Glede na raven izobraževanja.....	93
5.2.6	Glede na vrsto dela.....	95
5.2.7	Glede na vrsto zaposlitve.....	99
5.3	Anketni vprašalnik št. 2	102

OPOMBA

Vsi izrazi, zapisani v slovnični obliki moškega spola v tem poročilu, so uporabljeni kot nevtralni in veljajo enakovredno za oba spola.

Zastopanost glede spolov v slovenskem šolskem sistemu pa je po podatkih *Statističnega urada Republike Slovenije* v šolskem letu 2022/2023 naslednja: v slovenskih vrtcih je zaposlenih 97,2 % žensk in le 2,8 % moških, v osnovnih šolah je žensk 87,2 %, moških 12,8 %, v srednjih šolah pa je žensk 68,7 % in moških 31,3 %. Približno enaka zastopanost med spoloma je bila v šolskem letu 2021/2022 le na področju terciarnega izobraževanja (45,1 % žensk in 54,9 % moških). Če primerjamo zaporedni šolski leti (2021/2022 in 2022/2023), ugotovimo, da število moških pada tako na področju predšolskega (– 119), osnovnošolskega (– 152) kot srednješolskega (– 116) izobraževanja.¹

¹ Vir podatkov: <https://www.stat.si/statweb/News/Index/11169>, pridobljeno dne 26. 10. 2023.

1 UVOD

Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije je v letu 2023 Zavodu Republike Slovenije za šolstvo dodelilo nalogo z naslovom *Analiza dejavnikov, ki vplivajo na ugled in privlačnost učiteljskega poklica*. Vzrok zanjo je (med drugim) v vse večjem primanjkljaju na področju učiteljskega poklica v Sloveniji in s ciljem, da bi skupaj prepoznali in našli rešitve, kako dvigniti njegov ugled, na katerih ravneh in kako narediti promocijo zanj.

Zavod RS za šolstvo kot javni zavod, ki deluje in aktivno sodeluje z vsemi strokovnimi delavci po celotni vertikali, (po)skuša z uresničitvijo te naloge pripomoči k zastavitvi prioritet, k aktivnemu (so)oblikovanju izobraževalnih politik na tem področju in k premikom v družbi glede učiteljskega poklica.

Cilj naloge je bil analiza (1) poklicnega ugleda učiteljskega poklica v Sloveniji (tako s teoretičnega kot praktičnega vidika) in (2) dejavnikov, s katerimi bi lahko vplivali na njegov ugled in povečali njegovo promocijo v družbi.

Delo je potekalo po več razvojnih stopnjah, ki so podrobneje predstavljene in opisane v nadaljevanju. Vsaka od njih je imela svoj cilj.

Najprej smo najprej pregledali vire in literaturo domačih in tujih avtorjev ter naredili povzetke evropskih in slovenskih raziskav, kakor predstavljamo v teoretičnem delu.

Sledil je empirični del, ki je bil razdeljen na dve stopnji. V prvi smo med udeleženci študijskih srečanj v avgustu in septembru 2023 izvedli anketo z zaprtimi vprašanji, v kateri smo želeli preučiti dejavnike, ki so vplivali na njihovo osebno odločitev za opravljanje učiteljskega poklica in kako jih ocenjujejo, in ugotoviti, katere dejavnike, ki (bi) lahko vplivali na njegovo promocijo, bi izpostavili. V naslednjem (drugem) koraku smo se naknadno (v mesecu novembru 2023) odločili, da izvedemo še eno raziskavo, s katero pa smo želeli pridobiti globlje vpoglede v učiteljski poklic, in sicer smo jim zastavili šest vprašanj odprtega tipa. Zanimalo nas je, ali bodo pisno anketirani učitelji (sicer na manjšem vzorcu kot pri prvi raziskavi, ampak po obsegu vseeno zelo reprezentativni) izpostavili enake oziroma podobne dejavnike, ki so jih učitelji prve raziskave. Izkazalo se je, da je bila odločitev pravilna, saj prihaja do sovpadanja med prvo in drugo raziskavo.

Po analizi prvega anketnega vprašalnika in po pregledu strokovne literature se je izkazalo, da ob vseh dejavnikih, ki vplivajo na ugled učiteljskega poklica, prihaja do izpostavitve šestih najmočnejših, zato smo v teoretični del naknadno vnesli njihove podrobnejše opredelitve, saj so ključne za razumevanje problematike in nadaljnje raziskave.

V zadnjem delu poročila izpostavljam zaključke in ugotovitve.

2 JEDRO

2.1 Opredelitev tematike

Področje vzgoje in izobraževanja predstavlja temelj razvoja vsake družbe in pomembno prispeva k tvornemu načrtovanju njene prihodnosti. Ključni akterji z zelo pomembno vlogo v tem procesu so učitelji, saj s svojim strokovnim delom na intelektualnem, socialnem in čustvenem področju oblikujejo generacije aktivnih državljanov in kasneje odraslih posameznikov. Poučevanje je pomembna družbena funkcija, zato moramo za visoko raven izobraževanja imeti v državi visoko kvalificirane in predane učitelje (Drofenik Jerič, 2016: v, 1).

Na področju učiteljskega poklica se v zadnjem času dogajajo premiki – ne le z drugačnim opredeljevanjem pedagoških in organizacijskih obveznosti ter z novimi vlogami (Krmac, Hozjan, Kukanja Gabrijelčič, 2021: 36), temveč tako pri vzgojni kot izobraževalni vlogi učiteljev (Fullan in Hargreaves, 2000, v Drofenik Jerič, 2016: 3), glede družbenega pogleda nanj in kadrovskih razmer, ki vladajo na tem področju. Pričakovanja učiteljev so vedno višja, njihova poklicna namembnost postaja vedno zahtevnejša – nenehno poklicno učenje in izboljševanje lastne pedagoške prakse oz. profesionalni razvoj.

Pri tem moramo imeti v oziru dejstvo, da se spremembe vedno pričnejo pri posamezniku. Le-te nato vplivajo na kolektivno voljo, ki ima moč spreminjati celotni sistem (Drofenik Jerič, 2016: 1).

Učiteljski poklic in učiteljsko delo nista več cenjena v enaki meri, kot sta bila nekoč, posledično, povezano s tem, prihaja upada zanimanje zanj in to se (po svetu in v večini evropskih držav) izkazuje v pomanjkanju učiteljskega kadra, ki se kaže predvsem v visoki stopnji fluktuacije zaposlenih (angl. *high attrition rate*), upokojitvah starejših učiteljev in vedno manjšem zanimanju mladih za pedagoški poklic (Bakar idr., 2014 v Krmac idr., 2021: 65). Navedeno že danes predstavlja večplastni svetovni problem, ki ga povzročajo različni dejavniki in s katerim se sooča večina evropskih držav, tudi Slovenija. Potreben je premislek o ponovni presoji statusa učitelja in njegove vloge, pri tem je ključna podpora učiteljskemu poklicu in dvig kakovosti poučevanja v Evropski uniji.

Iz zadnjega poročila Evropske komisije *Pregled izobraževanja in usposabljanja 2023*² je razvidno, da se Slovenija že spopada z izzivi pri zaposlovanju kvalificiranih učiteljev in ohranjanju privlačnosti učiteljskega poklica. Navaja se (prav tam), da trenutno večinoma primanjkuje učiteljev razrednega pouka, učiteljev za otroke s posebnimi potrebami in drugih strokovnjakov v podpornih poklicih. Pomanjkanje kvalificiranih učiteljev naj bi se povečalo na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike, razmere pa naj bi postale še bolj kritične zaradi upokojitve velikega števila učiteljev.³

Glavna razloga za težave pri zaposlovanju sta pomanjkanje ustreznih razpoložljivih kandidatov in dejstvo, da prijavljeni kandidati nimajo kompetenc in znanja. Celovit nabor podatkov o pomanjkanju učiteljev centralno ni na voljo, vendar je v poročilu zapisano, da Ministrstvo za izobraževanje Republike Slovenije pripravlja novo metodologijo za spremljanje in napovedovanje potreb po učiteljih.⁴

Prav tako na nacionalnih ravneh države nimamo sistemsko urejenega vstopa mladih v učiteljski poklic (Eurydice, 2008, v Krmac, Hozjan, Kukanja Gabrijelčič, 2021: 62). Učiteljska politika ne bi smela zagotavljati le ustrezne ponudbe učiteljev, ki ustreza povpraševanju na trgu delovne sile, temveč bi se morala osredotočati na to, da se za tovrstno zaposlitev izberejo najboljši možni kandidati in da imajo posamezne institucije ustrezno strokovno usposobljen kader (glede na posebnosti in zahteve njihovih uporabnikov) (Krmac, Hozjan, Kukanja Gabrijelčič, 2021: 14). Raziskovalne študije študentov na pedagoških fakultetah nakazujejo tri osnovne vrste oz. kategorije razlogov za izbiro poučevanja kot poklicne poti (Moran idr., 2001; Brookhart in Freeman, 1992, v Krmac idr., 2021: 75): (a) zunanji motivi, kot so plača, dolge počitnice; (b) notranji motivi, kot so zanimanje, osebne izkušnje in intelektualna izpolnitev, ter (c) altruistični motivi, ki prispevajo k rasti drugega posameznika. Študija (Bakar, 2014, v Krmac idr., 2021: 75) na 600 vključenih študentih je pokazala, da se študentje za pedagoški poklic odločijo predvsem zaradi altruističnih razlogov, najmanj pa

9

² Vir: https://www.acs.si/aktualno/novice/izsel-je-pregled-izobrazevanja-in-usposabljanja-2023/?fbclid=IwAR02uu-mg06V-Wnxj2zo_MQNEWdT0zKr9NoSgKEqWEJ2VQfsiNZeMFQR7IU (pridobljeno dne 2. 12. 2023).

³ Od julija 2023 je v Sloveniji sicer v uveljavi tudi novela *Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*, ki obravnava pomanjkanje učiteljev v Sloveniji in omogoča zaposlitev učiteljev brez pedagoških kvalifikacij, ki lahko diplomo pridobijo pozneje. Vrtci in šole lahko za dve leti najamejo strokovnjake brez strokovne pedagoške, pedagoško-andragoške ali posebne pedagoške izobrazbe, vendar pa jo bodo ti zaposleni morali pridobiti na univerzitetni ravni v treh letih od začetka zaposlitve, da bodo upravičeni do dolgoročne zaposlitve. (Vir: https://www.acs.si/aktualno/novice/izsel-je-pregled-izobrazevanja-in-usposabljanja-2023/?fbclid=IwAR02uu-mg06V-Wnxj2zo_MQNEWdT0zKr9NoSgKEqWEJ2VQfsiNZeMFQR7IU /pridobljeno dne 2. 12. 2023/. Stran 6.)

⁴ Vir: https://www.acs.si/aktualno/novice/izsel-je-pregled-izobrazevanja-in-usposabljanja-2023/?fbclid=IwAR02uu-mg06V-Wnxj2zo_MQNEWdT0zKr9NoSgKEqWEJ2VQfsiNZeMFQR7IU (pridobljeno dne 2. 12. 2023). Stran 5.

zaradi zunanjih. Podobna raziskava Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem je na 182 študentih pokazala, da študentje najvišje ocenjujejo notranje razloge.

V delovnem dokumentu *Urada za razvoj in kakovost izobraževanja* je zapisano: »(...) [V] središče procesa razmisleka o spremembah [je potrebno] postaviti učečega se posameznika, za katerega si želimo, da bo avtonomen, a povezan, kompetenten, a razvojno naravnani v vseživljenjsko učenje, zdrav in srečen posameznik znotraj družbe. Prav pri tej nalogi je ključen kakovosten vzgojno-izobraževalni sistem, v katerem najodgovornejše delo opravljajo strokovni delavci (učitelji in učiteljice), katerih vlogo znotraj sistema je potrebno ponovno opredeliti in ji dati primerno družbeno veljavo.« (Pogled na izzive slovenske vzgoje in izobraževanja, 2020: 8)

Tej trditvi pritrjuje ugotovitev iz raziskave TALIS: »Da bi karierne poti učiteljev postale privlačnejše in bolj cenjene, je treba učitelje opolnomočiti in jim ponuditi možnosti, da kot zagovorniki in svetovalci postanejo tudi nosilci sprememb na področju vzgoje in izobraževanja. Učitelji, ki imajo ugled in moč, lahko mnogo aktivneje sooblikujejo izobraževanje, zato je pomembno, koliko snovalci politik učitelji cenijo.« (TALIS, 2020: 180)

Zaradi vsega predhodno omenjenega je dodeljena naloga s strani ministrstva Zavodu RS za šolstvo nadvse aktualna, pereča, pomembna. Želimo si, da bo pomemben doprinos pri načrtovanju izboljšav na področju dviga ugleda in promocije učiteljskega poklica v naši državi.

2.2 TEORETIČNI DEL

V teoretičnem delu podajamo opredelitev ugleda (učiteljskega) poklica, kako ga raziskujemo in merimo. Pišemo o tem, kaj je to poklicni status in kaj so profesije oziroma specializirani poklici. Odgovarjamo na vprašanje, ali lahko učiteljski poklic uvrščamo med profesije ali ne. Sledi strnjen pregled evropskih in slovenskih študij, ki so se ukvarjale z obravnavano tematiko, in teoretični prikaz šestih izpostavljenih dejavnikov, ki vplivajo na ugled učiteljskega poklica in so ključni tako za razumevanje problematike kot pri spreminjanju ugleda učiteljskega poklica v družbi.

2.3 Opredelitev ugleda (učiteljskega) poklica

2.3.1 Nastanek poklicev

Poklici naj bi nastali iz preproste potrebe po preživetju in potreb, ki so morale biti zadovoljene, da je družba preživela, saj so se družbene naloge, ki jih je prej opravljala ena skupina ljudi, začele razdeljevati med večje skupine, hkrati pa je človek začel širiti svoje dejavnosti na nova področja (Treiman, 1977, v Magister, 2019: 4–5).

Dojemanje poklicev v družbi je, pišeta Coxon in Jones (1978, v Magister, 2019: 1), odvisno od mešanice prepričanj in predvidevanj, ki obstajajo v spominu posameznika, nato pa se glede na informacije in dogajanja okoli nas razvijajo, v nas prodirajo, nanj vpliva način prikaza poklica v medijih, stališča sorodnikov ipd. Zaradi naštetega se ustvarjajo družbene hierarhije poklicev. Treiman je leta 1977 zapisal, da je vsak odrasel član družbe sposoben opredeliti, kam določen poklic v hierarhiji poklicev spada (Magister, 2019: 1).

2.3.2 Poklicni ugled

Oblikovanje javne podobe posameznikovega socialnega položaja, ki temelji na poklicu, ki ga le-ta opravlja, in hkrati predstavlja oceno, kako zaželeno je opravljati določen poklic, imenujemo z besedno zvezo *poklicni ugled* (angl. *occupational prestige*)⁵ (Magister, 2019: 1).

Na podlagi pregledane literature oziroma obstoječih študij s tērminom *poklicni ugled*⁶ ugotavljamo, da zanj ni ene, splošno sprejete in enoznačne definicije ali teoretičnega konstrukta, saj gre za kompleksen in mnogovrsten pojem. Označuje oziroma opredeljujemo ga kot:

- okvir za analizo različnih poklicev (Šteh, Kalin, Čepić 2019: 47);
- ocenjevanje, kako zaželeno bi bilo opravljati nek poklic (Magister, 2019: 11);
- obliko socialne predanosti in moči v povezavi z vlogo posameznika v družbi oziroma s članstvom kolektivnosti – nekateri poklici imajo ugled zaradi let, ki so potrebne za to, da usvojimo določeno znanje, da lahko poklic opravljamo, drugi zaradi fizičnih sposobnosti, tretji zaradi doprinosa k družbi (Magister, 2019: 1–2, 7);
- merilo in moralistično sodbo o socialni in človeški vrednosti v delu, ki se navezuje na službo (Coxon in Jones, 1978, v Magister, 2019: 9);
- količino spoštovanja ali časti, ki je povezana z družbenim položajem, lastnostmi posameznika in načinom življenja (Haralambos, 1994, v Kalin, Čepić, 2019: 47);
- status, definiran z javnim mnenjem (jasna percepcija relativnega položaja poklica v hierarhiji poklicev) (Hoyle, 2001, v Kalin, Čepić, 2019: 48);
- položaj posameznika v družbi (Nakao in Treas, 1994, v Boštjančič, 2022);
- kazalec moči (Treiman, 1976, v Boštjančič, 2022).

12

⁵ Beseda *prestiz* v pomenu 'ugled, veljava koga v primeri z drugimi, zlasti glede na bogastvo, moč, uspešnost' (20. stol.) je, etimološko gledano, prevzeta (eventualno preko nem. *Prestige*) iz frc. *prestige* 'vpliv, ugled, slepilo, magija', kar je izposojeno iz lat. *praestīgium*, *praestrīgium* 'slepilo, sleparija', izpeljanke iz glagola *prestringere* 'zasenčiti, zaslepiti, zatemniti', ki je prvotno pomenil 'spodaj zadrgniti'. Izhodiščni pomen današnjemu je torej 'slepilo'. (Vir: <https://fran.si/193/marko-snoj-slovenski-etimoloski-slovar/4290771/prestiz?View=1&Query=presti%c5%be>; pridobljeno dne 25. 9. 2023.)

⁶ Kot sopomenke besedi *ugled* na poklicnem področju se v literaturi pojavljajo še: *prestiz*, *cenjenost*, *spoštovanje* in/ali *drža poklica*.

Obstajajo različne teorije, ki definirajo in razlagajo pomen *ugleda*:

1. racionalna teorija: posameznik je voden preko motivov maksimiziranja donosov; družba določa, katere nagrade so primerne za opravljanje določenih nalog; ugled je tisto, kar dobimo za dosežke, ki so v skladu z družbenimi potrebami, in tisto, kaj oblikuje sistem socialne neenakosti;
 2. racionalno-konfliktna teorija: ugled je blago, ki ga lahko izmenjujemo preko transakcij in se ustvarja preko procesov nesimetričnih izmenjav; temelji na dosežkih, denarju, poklicu, materialih ali avtoriteti;
 3. teorija ugleda normativnega reda: osredotočena na institucionalni ravni ugleda, ki za prepoznavnost potrebuje status članstva, avtoriteto v skupini in karizmo. (Magister, 2019: 8)
- Poklicni ugled, za katerega Treiman (1977) trdi, da se je razvil kot ena od posledic delitve dela in zaradi učinkovitosti ter obstaja v vseh družbah sveta (vse so se organizirale na podoben način), je stalen, nespremenjen skozi čas, prostor ali/in kulturo ter se v vseh državah sveta ocenjuje podobno (Magister, 2019: 16–17).

2.3.3 Raziskovanje in merjenje poklicnega ugleda

Raziskovanje poklicnega ugleda temelji na tesni povezavi, ki jo le-ta ima s socialnim statusom, omogoča vpogled v odnose med sistemom vrednot in značilnostmi socialne strukture (Goldthorpe in Hope, 1972, v Magister, 2019: 13). Današnja družba 21. stoletja ceni recimo tveganja in velike denarne nagrade. To le dokazuje, kako zelo so se spremenili standardi, ki smo jih poznali v preteklosti, oziroma kaj recimo danes pomeni imeti ugledno kariero (Florida, 2002, Pomeroy, 2008, v Magister, 2019: 14).

Razlike v sposobnostih (izobrazbi), avtoriteti in ekonomski kontroli (dohodku) povzročajo razlike v poklicnih ugledih. Obstajajo poklici, ki zahtevajo nenavaden talent ali sposobnost in posledično prinašajo nadstandardno plačilo že za to, ker je tak talent redek v primerjavi s potrebami trga, kar seveda sproži tekmovanje, da se tak talent zadrži. Bolj, kot je pomembna oziroma odgovorna zaposlitev, pomembnejše je, da se jo dobro opravlja, saj so posledice v takih poklicih lahko zelo velike (Magister, 2019: 14).

Poklicni ugled težko izmerimo, saj izhaja iz percepcije in misli članov družbe, ki ocenjujejo socialni položaj poklicev, iz družbenih tradicij in pričakovanj ter ne iz ekonomskih dejavnikov; po navadi se, kakor smo že zapisali, raziskuje preko mnenj posameznikov; neposredno tudi ne moremo povezati poklicnega ugleda in plač (Magister, 2019: 2, 8). Goldthrope in Hope (1972, v Imamović, 2014: 12) ugotavljata, da so prednosti in moči, ki izvirajo iz ugleda posameznega poklica, odvisne od obstoja skupnih pomenov in vrednot, ki jih posamezniki cenimo (Magister, 2019: 8). Če ima poklic v družbi nizek ugled, se to odraža na dveh ravneh: na ravni atraktivnosti poklica in v težnji po opustitvi poklica že zaposlenih, tudi učiteljev.

Tradicionalno naj bi poklicni ugled merili na načina (Magister, 2019: 29–30). Prvi temelji na študiji North in Hatt iz leta 1947, ki upošteva t. i. subjektivno merjenje statusa: s pomočjo vprašalnikov respondenti ocenjujejo poklice glede na njihov ugled, s čimer pridobimo splošno javno mnenje o poklicnem ugledu (van Praag, 2009). To študijo je kasneje razširil Duncan (1961), ki je oblikoval objektivnejši način merjenja poklicnega ugleda s povezovanjem prvotno pridobljenih rezultatov poklicnega ugleda iz leta 1947, ki jih je nato povezal z informacijami o izobrazbi in plačilu poklicev. Na nek način je status poklicev določen s povprečno vrednostjo plačila in s povprečno pridobljeno izobrazbo posameznih poklicev ter ne neposredno z meritvami mnenj posameznikov/posameznic (van Praag, 2009).

14

2.3.4 Poklicni status

Poklicni ugled, ki se prenaša v mislih posameznikov, v družbenih tradicijah in pričakovanjih, ima določeno hierarhijo, ki je v osnovi socialni konstrukt, izvirajoč iz informacij in znanja, ki prihaja iz procesov socializacije in kariernega življenja (Magister, 2019: 11). Posamezniki ocenjujejo, zaznavajo in interpretirajo položaj poklicev tako, da upoštevajo družbeno-normativne vrednote, individualne prednosti, pridobijo informacije, sklepajo in pripisujejo mnenje o zaželenosti in časti, ki jo ima določen poklic (Magister, 2019: 11).

Chen (1992, v Magister, 2019: 11) piše, da kriteriji, po katerih ocenjujejo in razvrščajo poklice, posebej vrednote, ki jih družba postavlja na delovnih mestih in v družbenem življenju. To, da je nek poklic ugleden, se pridobiva skozi številna mnenja, ustvarja preko pogovorov, ocenjevanj, mnenj in izkušenj ljudi, nanj vpliva razvoj tehnologije, dostopnost informacij in znanja ipd., navsezadnje na to, kako na določen poklic kdo gleda, vpliva količina znanja, ki ga premore posameznik o različnih poklicih.

Kot osnovo ugledu avtorji navajajo (Shils, 1968, Treiman, 1977, v Magister, 2019: 8): poklic, poklicne uspehe, premoženje, plačo, slog življenja, stopnjo izobrazbe, politično moč, vplivna poznanstva, narodnost. Poklicni in družbeni status naj bi se odražala v dohodku, vplivu in ugledu poklica (Kalin, Čepić, 2019: 47).

V literaturi obstajajo različne navedbe dejavnikov, ki pomagajo opredeliti, kako dober, zaželen in cenjen je kateri poklic, zakaj so določeni kriteriji pomembnejši kot drugi; tej tematiki se posvečajo številni avtorji/avtorice. V literaturi obstajajo navedbe 11 determinant, ki so povezane s poklicnim statusom in ki jih uporabljamo, ko med seboj primerjamo poklice ter ko merimo njihov ugled (Brown, 1995, van Praag, 2009, v Magister, 2019: 11). Le-te so: nujnost za javno dobro, spoštovanje, »čistost« družbe, potrebna izobrazba ali usposabljanje,⁷ potreben talent oziroma sposobnost, plača,⁸ prosti čas oziroma počitnice, spoštljivo ravnanje, bogata zgodovina poklica, trdo delo, socialne ravni služb.

Pri ocenjevanju poklicev lahko uporabljamo najmanj štiri dimenzije poklicnega ugleda: (1) človekovo lastno mnenje in videnje razlikovanja poklicev, (2) kako človek vidi ocene in mnenje ostalih ljudi o poklicih, (3) kako posameznik predpisuje ugled poklicem in (4) kako vidi sistem hierarhije poklicev (ali je »pravilen« oz. »pravičen«) (Magister, 2019: 19). Drugi navajajo, da je poklicni status mogoče opredeliti s trikomponentno definicijo: (a) ugledom, (b) statusom (opredeljen z oblikovanimi in s primerljivimi poklici) in (c) spoštovanjem (opredeljeno s strani tistih, ki lahko opazujejo kvalitete, ki jih posamezniki/posameznice kažejo pri svojem delu), ki se med seboj razlikujejo po stopnji informiranosti o skupini, definirani s statusom (Kalin, Čepić, 2019: 48).

⁷ S trditvijo, da je izobrazba dober kazalnik za poklicni ugled, se mnogi ne strinjajo, saj menijo, da je pri določenih poklicih že vnaprej determinirano, katero stopnjo izobrazbe moraš imeti doseženo, če želiš nastopiti v tej vlogi (Magister, 2019: 12). Predstavljala pa naj bi vir moči (prav tam).

⁸ Plača naj bi bila merilo za moč in privilegij ter jo uporabljamo kot enega pomembnih kazalnikov poklicnega ugleda (Magister, 2019: 12). Veliko avtorjev navaja, da je plača najpomembnejši dejavnik pri določanju poklicnega ugleda, saj naj bi nakazovala na družbeni status in pomembnost, ki naj bi jo posameznik pridobil s tem, ko vstopi na delovno mesto (Chen, 1992, v Magister, 2019: 25).

2.3.5 Profesije oziroma specializirani poklici

Poklice, ki temeljijo na sistemu specializiranih nalog, imenujemo profesije oziroma specializirani poklici. Od t. i. »navadnih poklicev« se ločijo po širšem področju dela, večji raznovrstnosti, večji odgovornosti, širšem znanju in spretnosti (Magister, 2019: 5). Po mnenju Svetlika (1999, v Imamović, 2014: 5–6) profesije zavzemajo centralna mesta v družbeni delitvi dela, pripadniki imajo svojo organizacijo, obvladujejo visoko zahtevna znanja, se dolgo usposabljaajo, njihova dejavnost temelji na sistematični teoriji, njihov položaj obravnava država, njihovo delovanje je v skladu s kodeksom profesionalne etike, oblikujejo posebno profesionalno kulturo, imajo visoko avtonomijo in se močno identificirajo s profesijo. Poudarja se (Magister, 2019: 5), da so profesije usmerjene v utrjevanje in uresničevanje temeljnih družbenih vrednot in kritičnih družbenih problemov, z željo po nudenju storitev, ter da vsak poklic ni profesija.

2.3.6 Učiteljski poklic – profesija ali ne?

Raziskovalci in učitelji sami (Javornik Krečič, 2008, v Drofenik Jerič, 2016: 195) niso enotnega mnenja glede odgovora, ali je učiteljski poklic profesija ali ne. Mnenja o tem so v literaturi zelo deljena. Gibljejo se med razumevanjem strokovnosti in avtonomije učitelja kot dvema ključnima faktorjema profesionalnosti (Imamović, 2014: 7). Tudi Drofenik Jeričeva (2016: 7–11) v svojem magistrskem delu, ki ga v nadaljevanju povzemamo po alinejah, navaja številne avtorje, ki tovrstni razpršenosti mnenj le potrjujejo.

- Carar in Kemmis pišeta o tem, da bi poučevanje težko opredelili kot profesijo, saj bi morala biti v tem primeru stališča in ravnanja učiteljev močneje utemeljena v izobraževalni teoriji in raziskovanju, razširjena pa bi tudi morala biti profesionalna avtonomija učiteljev (1986, po Cvetek, 2005).
- Järvinen in drugi govorijo o poučevanju kot profesiji z nizkim statusom, če bi upoštevali kriterije, ki veljajo za uveljavljene profesije (1995, po Cvetek, 2005).
- Apple in Jungck ugotavljata, da prihaja pri pedagoškem poklicu do deprofesionalizacije (1990, po Cvetek, 2005).
- Laursen je mnenja, da je na začetku 20. stoletja postalo profesija, nato pa je v nekaterih državah prišlo do nasprotovanj profesionalizmu (1996, po Cvetek, 2005).

- Hargreaves (2000) govori o štirih časovnih obdobjih, v katerih se je spreminjala učiteljeva profesionalnost: (1) predprofesionalno obdobje, (2) obdobje avtonomnega profesionalizma, (3) obdobje kolegialnega profesionalizma in (4) postprofesionalno obdobje.
- Fullan meni, da je poučevanje v osnovi moralna profesija in da mnogi učitelji vstopijo v poklic z občutkom, da ima njihovo delo za družbo pomen in da jim bo prineslo osebno zadovoljstvo (1993, po Cvetek, 2005).
- Marentič Požarnikova (2000) ugotavlja, da tudi v Sloveniji v ospredje vse bolj stopa postprofesionalno obdobje, saj imajo standardi znanja in zunanje preverjanje vse večjo vlogo, saj ogrožajo učiteljevo profesionalno avtonomijo in strokovno rast.
- Erčulj (2009) navaja, da učiteljski poklic ustreza večini zahtev, ki opredeljujejo profesijo, šibkejši smo morda na področju poklicne identitete (ni učiteljske zbornice oz. strokovnega združenja, ki bi odločalo o strokovnih problemih); učitelji se verjetno počutijo premalo avtonomni, vprašanje je poklicna etika.

To, da nek poklic, tudi učiteljski, postane profesija oziroma je tako razumljen, ni odvisno le od ene stvari, ampak od množice dejavnikov, ki se med seboj prepletajo (Drofenik Jerič, 2016: 8) – tako zunanjih kot notranjih.

»Učiteljev profesionalizem je opredeljen s pravo kombinacijo veščin, modrosti in strokovnosti v določenem, spremenljivem okolju razreda in je sposobnost sprejemati neomejene odločitve v takih okoliščinah.« (Fullan in Hargreaves, 2000, v Drofenik Jerič, 2016: 12)

2.4 Pregled raziskav po Evropi

Kot odgovor na aktualno problematiko pomanjkanja učiteljev so v evropskem in svetovnem merilu nastale številne raziskave in študije, ki so jih izvedli raziskovalci Evropske komisije (mreža Eurydice, Eurostat), Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj, OECD (raziskava TALIS), Evropski sindikat vzgoje in izobraževanja, ETUCE, Mednarodno združenje za evalvacijo izobraževalnih dosežkov, IEA (PIRLS) in drugi.

Končno poročilo *Študije o ukrepih za dvig privlačnosti učiteljskega poklica* iz leta 2013, ki je bila izvedena za Evropsko komisijo, navaja, da se je že takrat 12 evropskih držav (med njimi tudi Slovenija) soočalo s splošnim pomanjkanjem učiteljev, 20 držav pa pri določenih predmetih ali v določenih regijah. Razmere pripisujejo demografskim faktorjem (starost učiteljev, feminizacija poklica) in neustreznim delovnim pogojem (plačilu), ki prispevajo k zgodnjem zapuščanju poklica (osipu) ter upadu števila študentov, ki se odločajo za ta poklic. Predlagane rešitve vidijo v ukrepih za povečanje privlačnosti poklica in vseživljenjskem učenju, kar se odraža v dvigu kakovosti izbirnih postopkov, začetnega izobraževanja, podpore v zgodnjih fazah kariere, usposabljanjih, delovnih pogojih, plačilu in vodenju. Vse to posledično prinaša izboljšanje mnenja o poklicu, njegovo večjo privlačnost, upad pomanjkanja kvalificiranih učiteljev, vse navedeno pa prispeva k skupnemu cilju – h kvalitetnemu izobraževanju in usposabljanju.

18

Eurydice 2021 poroča, da se 35 izobraževalnih sistemov po vsej Evropi srečuje s pomanjkanjem učiteljev: 27 jih poroča le o pomanjkanju, 8 o pomanjkanju in presežku. Pomanjkanje je lahko še posebej pereče pri določenih predmetih, kot so naravoslovni predmeti (npr. fizika, kemija ...), tehnični predmeti, matematika ter tuji jeziki. Prav tako se lahko kaže na določenih geografskih območjih, in sicer zaradi oddaljenosti, socialno-ekonomske prikrajšanosti nekaterih podeželskih območij ter visokih življenjskih stroškov v nekaterih mestnih območjih. Številne države poročajo o obeh vrstah pomanjkanja, saj sta lahko medsebojno povezani, tj. pomanjkanje pri nekaterih predmetih v določenih območjih države.

Na svetovno krizo pomanjkanja učiteljev opozarja UNESCO.⁹ 4. oktobra 2022 je Audrey Azoulay, generalna direktorica UNESCA, ob svetovnem dnevu učiteljev vlade po vsem svetu pozvala, naj povečajo svojo podporo učiteljem, in opozorila, da se ta poklic trudi obdržati svojo delovno silo in privabiti nove talente. V prispevku navajajo, da je po vsem svetu potrebnih 69 milijonov učiteljev, da bi do leta 2030 dosegli univerzalno osnovno izobraževanje. Največji primanjkljaj je v podsaharski Afriki (90 % srednjih šol se sooča z resnim pomanjkanjem poučevanja).

Tudi Evropska komisija je v letošnjem, že štirinajstem poročilu zapovrstjo, ki je bilo objavljeno 30. 11. 2023, in v katerem so zbrani najnovejši razpoložljivi podatki in posodobitve o ukrepih nacionalnih politik na področju izobraževanja, še poseben poudarek namenila učiteljskemu poklicu. V njem je podrobneje predstavljeno pomanjkanje učiteljev v državah EU ter njihova različna prizadevanja za povečanje privlačnosti poučevanja.¹⁰

V študiji OECD (2006 in 2011) z zbirko mednarodno primerljivih statističnih podatkov opozarjajo še na nekatera druga ključna dejstva, ki vplivajo na stanje na področju učiteljskega poklica:

- učiteljski poklic je vse bolj nepriljubljena izbira za mlade, kar je povezano z višino učiteljske plače;
- leta 2015 je bilo na osnovno- in srednješolski ravni v povprečju kar 35 % učiteljev, starejših od 50 let (za primerjavo: leta 2005 jih je bilo v tej starostni skupini 30 %), mladi učitelji (tj. stari manj kot 30 let) v državah OECD predstavljajo le majhen delež učiteljske populacije (12 % na primarni ravni /prvi dve triletji OŠ/, 10 % na nižji sekundarni stopnji /zadnje triletje OŠ/, 7 % na srednješolski ravni);
- v dveh tretjinah držav je na srednješolskih ravni mlajših od 30 let le 10 % učiteljske populacije, v nekaj državah je delež mladih učiteljev na tej izobraževalni ravni celo pot 5 %, kar velja tudi za Slovenijo (OECD, 2017);

Po podatkih Eurostata je v Evropski uniji 40 % vseh učiteljev starejših od 50 let, kar pomeni, da se bo generacija učiteljev, ki trenutno poučujejo, v prihodnjih 15 letih v tretjinskem deležu zamenjala. Glede na to, da zanimanje za poklic upada, je potrebno raziskati dejavnike, ki vplivajo na izbiro poklica in na ravni posameznih držav oblikovati ustrezne ukrepe za dvig privlačnosti in ugleda učiteljskega poklica.

⁹ Vir: <https://www.unesco.org/en/articles/world-teachers-day-unesco-sounds-alarm-global-teacher-shortage-crisis> (pridobljeno dne 25. 9. 2023).

¹⁰ Vir: <https://www.acs.si/aktualno/novice/izsel-je-pregled-izobrazevanja-in-usposabljanja-2023/?fbclid=IwAR02uug06V-Wnxj2zoMQNEWdT0zKr9NoSgKEqWEJ2VQfsiNZeMFQR7IU> (pridobljeno dne 2. 12. 2023).

Po mnenju *Evropskega sindikalnega odbora za izobraževanje* (angl. *European Trade Union Committee for Education* – ETUCE) je izobraževanje tudi javna dobrina. Za prihodnjo blaginjo evropskih narodov so ključni dobro financirani izobraževalni sistemi z dobrim kadrom/osebje (ETUCE LIEGE 2022, Policy Paper, 2022: 11–13). Posledično bi iz tega lahko implicitno sklepali, da njihovo delo v kateri koli družbi uživa visok ugled in spoštovanje, a raziskave kažejo drugačno sliko. V zadnjih letih in/ali/oziroma v zadnjem desetletju se je v večini držav učiteljski poklic precej spremenil, v literaturi zasledimo tudi vprašanja, ali še (sploh) velja za stabilen poklic.

Raziskava PIRLS 2021 v stališčih ravnateljev in učiteljev o šoli ugotavlja, da učence poučujejo učitelji s povprečnim do visokim zadovoljstvom z delom. 55 % učencev (četrtšolcev) poučujejo učitelji, ki so zelo pogosto zadovoljni s svojim poklicem, 61 % pa učitelji, ki zelo pogosto čutijo, da ima njihovo delo smisel in namen. Večino učencev (59 %) poučujejo učitelji, ki so zelo pogosto ponosni na svoje delo. Na splošno učence poučujejo učitelji, ki se nagibajo k temu, da se počutijo cenjeni zaradi svojega dela, pri čemer je največji delež (47 %) učencev, katerih učitelji odgovarjajo, da se kot učitelji pogosto počutijo cenjene, 29 % pa učitelji, ki se počutijo cenjene zelo pogosto. Ugotavljajo, da 2 % učencev poučujejo učitelji, ki se nikoli ali skoraj nikoli ne počutijo cenjene, in 22 % učencev učitelji, ki se počutijo cenjene le včasih. Izsledki mednarodne raziskave kažejo, da 26 % učiteljev in 37 % ravnateljev meni, da družba ceni učiteljski poklic, v Sloveniji pa tako meni le 4,8 % učiteljic in 8,5 % učiteljev (Japelj Pavešič idr., 2020: 63).

Eden od petih učiteljev v OECD poroča, da doživlja velik stres na delovnem mestu, da se stres povečuje z administrativnim delom in manjša s poučevanjem v razredu; 15 % učiteljev si želi zamenjati poklic v prihodnjih petih letih. »V Sloveniji je 16 % učiteljev navedlo, da so pod zelo velikim stresom, in nadaljnjih 30 %, da jim delo predstavlja precejšen dejavnik stresa.« (prav tam: 75). Kot vire stresa navajajo: preveč administrativnega dela, odgovornost za dosežke učencev, spreminjajoče se zahteve vodstev in drugih odločevalcev.

Najpomembnejši vir motivacije za odločitev za učiteljski poklic je povezan z občutkom izpolnitve, ki ga učitelji dobijo, ker prispevajo k družbi, na primer z vplivanjem na razvoj otrok. Vendar je pomembna tudi zunanja motivacija. V vseh državah OECD je velika večina učiteljev poročala, da so varnost zaposlitve, zanesljivost dohodkov in možnosti usklajevanja dela z drugimi odgovornostmi zmerno ali zelo pomembni dejavniki za njihovo odločitev, da postanejo učitelji.

V sklepih *Sveta o evropskih učiteljih in vodjih izobraževanja za prihodnost* z dne 26. maja 2020 so delovni pogoji opredeljeni kot bistveni element za izboljšanje privlačnosti in statusa stroke (Eurydice, 2018). Analizirali so pogoje zaposlovanja, delovni čas, plače in upokojitveno starost. Več kot 80 % učiteljev v državah OECD je zadovoljnih s pogoji dela, 20 % bi jih raje poučevalo na drugi šoli, medtem ko »v Sloveniji 24 % osnovnošolskih in 27 % srednješolskih učiteljev, ki premišljujejo, ali ne bi bilo bolje izbrati drugega poklica« (prav tam: 68). Prav dobri delovni pogoji so tisti, ki pomembno prispevajo k privabljanju novih kandidatov, ohranjanju dobrih učiteljev v poklicu, večanju motivacije ter spodbujanju za profesionalni razvoj.

V državah OECD se je v povprečju 39 % učiteljev in 47 % ravnateljev »strinjalo« ali »popolnoma strinjalo« s trditvijo, da so s svojo plačo zadovoljni. V Sloveniji je s plačilom zadovoljnih 32 % učiteljev v osnovni in 27 % v srednji šoli. Podatki razkrivajo, da obstaja določena povezava med zadovoljstvom s plačo in plačami glede BDP na prebivalca. V mnogih državah, kjer je povprečna bruto dejanska učiteljska plača nižja od nacionalnega BDP na prebivalca, učitelji izražajo nizko zadovoljstvo s svojimi zasluški ter obratno. Učitelji v državah, kjer so povprečne plače nad BDP na prebivalca višje, izražajo višje zadovoljstvo s svojimi plačami. V Sloveniji so plače pod povprečjem držav OECD, vendar so z njimi relativno zadovoljne. Zadovoljstvo ni povezano zgolj z ravno njihovih plač v izobraževalnih sistemih, temveč tudi z rastjo plače z leti izkušenj.

21

Pri uvidu v to problematiko moramo imeti v mislih še to, da so po podatkih publikacije *Pogled na izobraževanje 2023*, ki jo pripravlja *Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj*, države OECD v letu 2020 v povprečju za izobraževalne institucije namenile 5,1 odstotka BDP-ja, Slovenija (le/zgolj) 4,6 odstotka.¹¹

Vsaka država se z navedenimi izzivi ukvarja oziroma sooča na svoj način:

- snuje in razmišlja se o ukrepih, s katerimi bi nastalo situacijo lahko izboljšali;
- išče celovite pristope k problematiki, ki bi vključevali čim več dejavnikov;
- usmerja se v iskanje rešitev, s katerimi bi lahko poskrbeli za boljši ugled učiteljskega poklica v družbi, posledično pa bi vplivali tudi na večjo zaželenost opravljanja tega poklica med mladimi.

¹¹ Vir podatkov: <https://www.rtv slo.si/slovenija/marsikdo-se-pocuti-kot-strokovnjak-na-pedagoskem-podrocju/683745?fbclid=IwAR0XWnaszafsuDZIKbuG3gsAB19SQ4XwAbwAchK0hMnQj2GzEd7f91zL9pw> (pridobljeno dne 6. 10. 2023).

Nekatere evropske države že pripravljajo načrte, kako bodo postopale v bodoče (npr. Anglija, Avstrija, Finska za deset let, Norveška celo za dvajset let naprej), v prispevku *Pedagogov vse več, država brez dolgoročnega plana* (2018) pa se za Slovenijo navaja, da načrti še niso oblikovani (Krmac, Hozjan, Kukanja Gabrijelčič, 2021: 65–66).

Predstavniki Evropske komisije, delodajalcev na področju vzgoje in izobraževanja, učiteljev in 27 ministrov za izobraževanje so skupaj iskali rešitve za izboljšanje stanja na področju pomanjkanja učiteljev. Januarja 2023 sta se *Evropski sindikalni odbor za izobraževanje* (ETUCE) in *Evropska zveza delodajalcev v izobraževanju* (EFEE) dogovorila o skupnem okviru ukrepov za izboljšanje privlačnosti učiteljskega poklica. Ukrepi so združeni v sedem stebrov. Vključujejo izboljšanje delovnih pogojev in spodbujanje naložb za boj proti stresu, težavam z duševnim zdravjem in preobremenjenosti pri delu. Uradno bo dokument sprejet decembra 2023. Marca 2023 je potekala orientacijska razprava EU-ministrov za izobraževanje o visokokakovostnih učiteljih. Izobraževalna politika je v pristojnosti držav članic EU, zato so ključne pobude in ukrepi ministrov na državni ravni.

Raziskava TALIS 2018 je opredelila 5 sklopov ciljev s kazalniki, ki so namenjeni priporočilom za izobraževalne politike in prakse, kakor sledi iz nadaljevanja:

- 1 privabljanje in izbiranje odličnih kandidatov za učitelje in ravnatelje, ki vključuje spremljanje dinamike delovne sile, privlačne delovne pogoje in izboljšanje kariernih poti;
- 2 razvoj učiteljev in ravnateljev, ki vključuje visokokakovostno pripravo na poklic in nadaljnje izobraževanje in usposabljanje, kar pomeni kakovostno začetno izobraževanje ter nadaljnje izobraževanje in usposabljanje na področjih, kjer se kažejo potrebe;
- 3 podpiranje profesionalne rasti učiteljev z uvajanjem, mentorstvom in s sodelovanjem, kjer je podpora prilagojena začetnikom in novoimenovanim ravnateljem, s pomočjo uresničevanja učinkovitih učnih praks, spodbujanjem šolske klime in kulture, razvijanjem sodelovalne kulture, mentorstvom in povratno informacijo;
- 4 opolnomočenje učiteljev in ravnateljev za avtonomijo in vodenje na vseh ravneh sistema in v povezavi s kariernim napredovanjem;
- 5 ohranjanje učiteljev in ravnateljev v poklicu z dobrimi in zadovoljujočimi delovnimi pogoji, s skrbjo za dobro počutje, z zadovoljstvom z delovnim mestom in občutkom izpolnitve.

Vsa predhodno naštetá področja vključuje tudi strateški dokument *Evropskega sindikalnega odbora za izobraževanje* (ETUCE) z naslovom *Dvig statusa in izboljšanje privlačnosti učiteljskega poklica* iz leta 2022, ki dodaja še spodbujanje in zavzemanje za socialni dialog, kolektivna pogajanja in sporazume, v katerih se poudarja pomembna vloga učiteljskih sindikatov.

2.5 Pregled raziskav v Sloveniji

V Sloveniji do sedaj še ni bilo narejene obširne študije o ugledu in privlačnosti učiteljskega poklica, ki bi zajela učitelje iz vse države in na vseh ravneh izobraževanja. Pregled strokovne, znanstvene in druge literature v slovenskem jeziku kaže na nekatere manjše raziskave, ki so bile izvedene med dodiplomskimi študenti in študentkami (Hozjan, 2014; Kralj in Razdevšek Pucko, 2013), med učitelji razrednega pouka (Kralj in Razdevšek Pučko, 2013; Ivanuš Grmek in Lačen, 2008) ali za namene magistrskih (Magister, 2019) in diplomskih nalog (Imamović, 2014). Odsotnost celostnih in s strani države podprtih raziskav na tem področju predstavlja tudi manko nacionalno podprte znanstvene in strokovne literature tega področja.

Področju ugleda in privlačnosti učiteljskega poklica se le delno posvečajo vsebine v nekaterih dokumentih o izobraževanju, kot so: *Izhodišča za pripravo nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033* (delovno gradivo) (MVI, 2023), analiza *Možnosti aktivnega staranja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju s postopnim uvajanjem mladih v poklice* (Krmac, Hozjan in Kukanja Gabrijelčič, 2021), delovni dokument *Pogled na izzive slovenske vzgoje in izobraževanja* (MVI, 2020) ter monografija *Poklicni razvoj učiteljev, Ugled in transverzalne kompetence* (Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2019).

Spomladi leta 2022 je Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje zaznal, da je že več kot polovica delodajalcev v izobraževanju poročala o težavah pri zaposlovanju (zaznati je bilo 36-odstotno povečanje), povpraševanje po človeških virih v izobraževanju pa bi se lahko še povečalo. Nadaljnje se v poročilo navaja, da naj bi se po podatkih Ministrstva za izobraževanje Republike Slovenije v prihodnjem desetletju upokojilo približno 6500 učiteljev, od tega približno 22 % učiteljev v osnovnih šolah in približno 30 % v srednjih šolah.¹²

¹² Vir: https://www.acs.si/aktualno/novice/izsel-je-pregled-izobrazevanja-in-usposabljanja-2023/?fbclid=IwAR02uu-mg06V-Wnxj2zo_MQNEWdT0zKr9NoSgKEqWEJ2VQfsiNZeMFQR7IU (pridobljeno dne 2. 12. 2023). Stran 5.

Kljub raznovrstnosti pristopov pregled literature pokaže skupno izhodišče, ki je usmerjeno v razumevanje pomena učiteljskega dela kot ključnega za razvoj mladega človeka in pri iskanju priložnosti za ponovno vzpostavitev ugleda učiteljskega poklica v družbi. V medijih je mogoče zaslediti navajanje številnih podatkov; mdr. (a) SVIZ ocenjuje, da v osnovnih in srednjih šolah manjka od 4.000 do 5.000 učiteljev, (b) ravnatelji pa so mnenja, da je ta primanjkljaj do 4.000.^{13, 14} V raziskavi je bilo namreč ugotovljeno, da bi se lahko do leta 2030 upokojilo približno 56 % učiteljev naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike ter 41 % učiteljev tehnologije in tehnike v nižjem sekundarnem izobraževanju, medtem ko se je vpis v programe za bodoče učitelje naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike v zadnjih 15–20 letih zmanjšal za 80 %. Leta 2020 je bil delež mladih učiteljev (mlajših od 25 let) precej pod povprečjem EU (0,5 % v primerjavi z 1,2 %).¹⁵

Tudi po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije se število učiteljev v osnovnih in srednjih šolah zmanjšuje, kakor je razvidno tudi iz tabele v nadaljevanju.

Preglednica 1: Prikaz števila vzgojiteljev, učiteljev v osnovnih in srednjih šolah ter strokovnih delavcev v višje- in visokošolskih ustanovah v Sloveniji, in sicer za tri zaporedna šolska leta (2020/2021, 2021/2022 in 2022/2023)

24

Šolsko leto	Vzgojitelji	Učitelji v osnovnih šolah	Učitelji v srednjih šolah	Strokovni delavci v višje- in visokošolskih ustanovah
2020/2021 ¹⁶	11.848	22.428	7.508	5.669
2021/2022 ¹⁷	12.486	22.795	7.470	5.540
2022/2023 ¹⁸	13.177	21.577	7.316	5.613

¹³ Vir: <https://www.delo.si/novice/slovenija/po-ocenah-ravnateljev-primanjkuje-do-4000-uciteljev/> (pridobljeno dne 25. 9. 2023).

¹⁴ Kakšna je številka v resnici in v presečnem trenutku pisanja poročila, nimamo vpogleda.

¹⁵ Vir: https://www.acs.si/aktualno/novice/izsel-je-pregled-izobrazevanja-in-usposabljanja-2023/?fbclid=IwAR02uu-mg06V-Wnxj2zo_MQNEWdT0zKr9NoSgKEqWEJ2VQfsiNZeMFQR7IU (pridobljeno dne 2. 12. 2023). Stran 6.

¹⁶ Vir podatkov: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/9632> (pridobljeno dne 23. 10. 2023).

¹⁷ Vir podatkov: <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/10389> (pridobljeno dne 23. 10. 2023).

¹⁸ Vir podatkov: <https://www.stat.si/statweb/News/Index/11169> (pridobljeno dne 23. 10. 2023).

Raziskave ugleda in privlačnosti učiteljskega poklica, opravljene v Sloveniji, le-tega analizirajo skozi naslednja ključna področja: razlogi za odločitev o izboru učiteljskega poklica, ugled in privlačnost učiteljskega poklica z vidika učitelja, družbe in medijev, vpliv pogojev za delo na ugled in privlačnost učiteljskega poklica, vpliv feminizacije poklica na ugled in privlačnost ter vzroki za odhajanje učiteljev iz izobraževanja.

Več slovenskih raziskav so zanimala izhodišča za odločitev učiteljev o svojem poklicnem področju. Njihova ključna ugotovitev je, da so se učitelji v največji meri odločili za učiteljski poklic zaradi lastne želje po delu z mladimi in zaradi pozitivnih vzorov učiteljev, ki so jih poučevali znotraj njihovega izobraževanja (Ivanuš Grmek in Lačen, 2008; Hozjan, 2020). Ob tem so materialni pogoji za odločitev o izbiri poklica, kot so npr. gotovost službe, osebni dohodek ali dolge počitnice, ocenjeni kot najmanj pomembni za izbiro (prav tam).

Pri analizi podatkov slovenskih raziskav na temo, kako javnost in učitelji vidijo ugled svojega poklica, se je izpostavila pomembna razlika. Učitelji velikokrat doživljajo svoj poklic kot neugleden, medtem ko starši še vedno prepoznajo učiteljski poklic kot ugleden in pomemben (Imamović, 2014; Kralj in Razdevšek Pučko, 2013; Kalin in Čepić, 2019). Mediji doživljajo učitelje zelo polarizirano in stereotipizirano, učitelji pa z njihove strani čutijo nezaupanje do njihovega dela (prav tam). Nekateri avtorji opisujejo mačehovski odnos javnosti do učiteljskega poklica, ki ga ne ceni, na drugi strani pričakuje od njih čudeže (Divjak, 1997; Kralj in Razdevšek Pučko, 2013; Kopal, 2020). Nekatere raziskave izpostavljajo razlike v dojemanju učiteljskega poklica dodiplomskih študentk od njihovih kolegic iz prakse. Izkazalo se je, da imajo »študentke bolj stereotipna stališča do učiteljskega poklica« kot učiteljice razrednega pouka v praksi, ki so govorile o poklicu iz večletnih pedagoških izkušenj (Kralj in Razdevšek Pučko, 2013). Izpostavljamo še en vidik, ki odpira razumevanje učiteljevega dela in stalnih sprememb, ki jim je šolski sistem podvržen. »Ljudje si pogosto oblikujejo mnenje o učiteljih na podlagi lastnih izkušenj s šolskim sistemom in na podlagi lastnega pogleda na delo šole.« (Imamović, 2014: 23). Odpira se vprašanje celostnega pogleda na učiteljevo delo, saj je velik del učiteljevega dela učencem in staršem neviden. Prav zato si učenci, starši in javnost težko ustvarijo celostno sliko o učiteljevem delu in učiteljskem poklicu nasploh.

Učitelji po mnenju Sanele Imamović (2014) izpostavljajo nerazumevanje učiteljskega poklica v širši javnosti tudi z materialnega vidika, ki pri delu učiteljev zazna zgolj dolge počitnice, krajši delovni čas in dobro plačilo za opravljeno delo. Trdimo lahko, da javnost ne pozna celostnega vidika učiteljevega dela, kar je eden od vzrokov za njegovo slabo podobo. Ko analiziramo odnos do osebnega dohodka učiteljev, ugotovimo, da zelo malo staršev meni, da so plače učiteljev previsoke. Večina se jih strinja, da so ravno pravšnje, za razliko učiteljev – večina jih meni, da so absolutno prenizke in neusklajene z obsegom ter s težavnostjo učiteljskega dela (prav tam).

Med pregledom literature in raziskav s področja ugleda in privlačnosti učiteljskega poklica se nekatere ugotovitve navezujejo na področje razlik med spoloma in feminizacijo učiteljskega poklica. Že evropska raziskava TALIS iz leta 2018 opredeljuje razlike med spoloma pri dojemaju stresa med učitelji in učiteljicami, pri čemer večjo mero vsakodnevnega stresa doživljajo prav učiteljice. »Raziskave so pokazale, da ženske kljub višji izobrazbi težje najdejo zaposlitev, se redkeje samozaposlijo, zasedajo nižja delovna mesta, imajo manjše karijerne možnosti ter so slabše plačane v primerjavi z moškimi« (Urad Vlade RS za enake možnosti, 2010, v Kralj in Razdevšek Pučko, 2013). Ko na drugi strani govorimo o feminizaciji učiteljskega poklica, slovenske raziskave kažejo, da učiteljice tega ne doživljajo kot problematičnega oz. nimajo odnosa do feminizacije poklica (Kralj in Razdevšek Pučko, 2013). Feminizacija poklica je pojav, ki je vezan na predšolsko obdobje in obdobje izobraževanja znotraj osnovne ter srednje šole. V visokošolskem izobraževanju je slika povsem nasprotna (*Pogled na izzive slovenske vzgoje in izobraževanja*, 2020). Verjetno lahko razumemo pojav feminizacije poklica tudi z vidika nižjega ugleda in privlačnosti učiteljskega ali vzgojiteljskega poklica. Posledično se moški za delo vzgojitelja ali učitelja, ki nima velikega ugleda in privlačnosti v družbi ter ustreznega visokega osebnega dohodka, redkeje odločajo.

Odhod učiteljev iz njihovega poklica je bil v preteklih desetletjih na področju vzgoje in izobraževanja dokaj redek pojav, v zadnjih desetih letih pa je zaradi vseh družbenih in socialnih sprememb postal izrazitejši. Še posebej se je ta problem izpostavil znotraj obdobja epidemije Covid-19, ki je prinesla številne poučevalne izzive. Sanela Imamović (2014) ugotavlja, da številni že zaposleni učitelji razmišljajo o opustitvi svojega poklica. Izhodišči za takšne poglede učiteljev se kažeta predvsem v slabemu ugledu poklica in stopnji poklicne izgorelosti. Kot pravi avtorica: »Stanje izgorelosti je nekaj povsem običajnega pri učiteljih, saj velja poklic učitelja za enega najbolj stresnih. Učitelji ne delajo samo občasno v situacijah, ki so za njih stresne, temveč v njih vsakodnevno delujejo.« (Imamović, 2014: 13). Tudi evropska raziskava TALIS 2018, v katero so bili vključeni tudi slovenski učitelji, tem

ugotovitev pritrjuje. Podatki evropske skupnosti kažejo, da si kar 15 % učiteljev v prihodnjih petih letih želi zamenjati poklic (TALIS 2018).

2.6 Šest izpostavljenih dejavnikov, ki vplivajo na ugled in promocijo učiteljskega poklica

Pregled literature in raziskav je izpostavil številne dejavnike, ki vplivajo na ugled in promocijo učiteljskega poklica. Vsi po mnenju raziskovalcev nimajo enakega vpliva – nekateri imajo večjega, drugi manjšega. V nadaljevanju opisujemo in prikazujemo tiste izbrane dejavnike, ki se največkrat pojavljajo v raziskavah in so po mnenju raziskovalcev ključni za razumevanje problematike, obenem predstavljajo vzvod za spreminjanje ugleda učiteljskega poklica v družbi. Mednje uvrščamo: (1) podporo učiteljem, (2) avtonomijo in vodenje, (3) plačo in delovne pogoje, (4) možnosti napredovanja, (5) stres in samoučinkovitost ter (6) promocijo učiteljskega poklica.

2.6.1 Podpora učiteljem

Tako učitelj začetnik kot izkušeni učitelj potrebujeta skozi svojo poklicno pot podporo pri svojem delu. Učiteljem začetnikom predstavljajo vir podpore pri poklicnem razvoju njihovi mentorji, učiteljem v nadaljevanju svoje poklicne poti predstavljajo podporo izkušenejši sodelavci. Podpore slednjih v šolski praksi povezujemo s pomočjo pri analiziranju posameznih učnih situacij, z nasveti o poučevanju na posameznem predmetnem področju, z delitvijo primerov uspešnih praks dela z otroki s posebnimi potrebami ali z nadarjenimi posamezniki, s sodelovanjem pri reševanju izzivov z vzgojno težavnejšimi učenci in z njihovimi starši ipd.

Po ugotovitvah raziskave TALIS (2020: 131) podpora učitelju izhaja iz timskega poučevanja, zagotavljanja povratnih informacij na podlagi opazovanj v razredu, sodelovanja pri skupnih dejavnostih v različnih razredih in sodelovanja pri profesionalnem učenju. Učitelju so lahko v podporo izobraževanja, kjer spoznava učinkovite poučevalne pristope, se srečuje s svojimi profesionalnimi kolegi in izmenjuje primere dobrih praks. Učitelji, ki se pogosteje udeležujejo nadaljnega izobraževanja in usposabljanja, v vsakodnevni praksi med seboj pogosteje sodelujejo. Raziskava TALIS (2020: 114) je pokazala, da je več profesionalnega sodelovanja med mlajšimi kot

med starejšimi učitelji. Tako v Evropi kot v Sloveniji redno profesionalno sodelovanje pada s starostjo učiteljev.

Profesionalno sodelovanje prinaša številne pozitivne učinke. V vseh državah, ki so sodelovale v raziskavi TALIS 2018 (razen na Malti), so učitelji, ki so poročali o sodelovanju s svojimi sodelavci, pogosteje poročali tudi o tem, da (a) imajo višjo stopnjo zadovoljstva z delom, če odštejemo razlike zaradi značilnosti učiteljev (spol, starost, delovne izkušnje in vrsta zaposlitev); (b) svojo učinkovitost cenijo višje; (c) uporabljajo strategije, ki pri učencih spodbujajo višje miselne procese (TALIS, 2020: 140).

V raziskavi TALIS (2020: 141) je bilo ugotovljeno, da so slovenski učitelji nadpovprečni pri sodelovalnem učenju med učitelji, vendar hkrati podpovprečni pri uporabi dejavnosti za spodbujanje višjih miselnih procesov in reševanju problemov v skupinah učencev v razredu. Kvalitetno profesionalno usposabljanje, sodelovanje z drugimi učitelji in vključevanje v raziskovalne dejavnosti učiteljem omogočajo pozitiven občutek glede statusa učiteljskega poklica (Hargreaves, 2009). Učitelji, ki v šolskem sistemu čutijo strokovno podporo, so s svojim delom in poklicem zadovoljni ter ne čutijo potrebe, da bi ga zamenjali. Kot pravi Hargreaves (2009), poklic ni privlačen samo zaradi ugleda, statusa in spoštovanja, ki ga ima zaradi visokih standardov, ki jih dosegajo njegovi člani, temveč tudi zaradi priložnosti, ki jih le-ta omogoča za rast in razvoj.

28

2.6.2 Avtonomija in vodenje

Ko govorimo o avtonomiji in vodenju, imamo v mislih avtonomijo učiteljevega dela in porazdeljen sistem vodenja, kjer je vzpostavljeno zaupanje v učiteljevo delo. V takšnih okoljih učitelji prevzemajo odgovornosti znotraj raznolikih izobraževalnih in drugih dejavnosti šole. Raziskave kažejo, da je korelacija med družbeno zaželeno stopnjo avtonomije učitelja in predpisi, pravilniki in nacionalnimi preverjanji znanja, ki omejujejo delo učitelja na drugi strani, diametralno nasprotna (Glasser, 1994, v Imamović, 2014). Na eni strani načelno polagamo zaupanje v učiteljevo delo, a ga hkrati omejujemo z zakonodajo, s potrebno dokumentacijo in z neživljenjskimi pravili.

V raziskavi TALIS (2018: 156) sta ključna pogoja, da so glasovi učiteljev slišani in njihove odločitve sprejete, avtonomija in zmožnost, da sprejemajo odločitve na področjih, ki so konkretno povezana z njihovim delom. Učitelji so zadovoljnejši s pogoji svoje zaposlitve, če je šola manjša, če podpira njihov profesionalni razvoj in če jim nudi možnosti sodelovanja pri vodenju šole. Predpogoj je avtonomija pri sprejemanju odločitev, kar je temelj profesionalizma (prav tam).

Tako kot pomen avtonomije raziskava TALIS (2020: 141) izpostavlja pomen učinkovitega vodenja šole kot ustanove. Vodstvo šole opredeljuje kot organ, ki lahko določa stopnjo sodelovanja in sooblikuje sodelovalno kulturo v šoli (kot neposredno zahtevo ravnatelja, grajenje odnosov s šolsko skupnostjo ali spodbujanje deljenega vodenja, za katerega je značilno sodelovalno in kolektivno sprejemanje šolskih odločitev). Vodenje šole je na ravni šole eden najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na razvoj in dosežke učencev. Skupaj z avtonomijo in upravljanjem je bil ta dejavnik opredeljen kot ključni vzvod profesionalizma. Več kot 90 % učiteljev poroča, da imajo visoko stopnjo avtonomije pri izbiri učnih metod, pri oblikovanju meril za preverjanje in ocenjevanje učenja učencev, pri vzpostavljanju delovnega vzdušja pri pouku in določanju količine domačih nalog. Približno 80 % jih poroča o enako visoki ravni avtonomije pri določanju vsebine pouka (TALIS, 2020: 156), vendar se avtonomija konča na mejah njihovega profesionalnega področja.

Na vprašanje, kateri dejavniki posredno ali neposredno vplivajo na profesionalizacijo pedagoškega poklica, je Drofenik Jerič v raziskavi (2016: 196) ugotovila naslednje. Izmed 25 podanih dejavnikov se je izkazalo, da so za vpliv na profesionalizacijo poklica ključni: visoka strokovna usposobljenost učiteljev, profesionalno spoštljiv odnos učiteljev do učencev, sodelovanje učiteljev na šoli, način vodenja šolske politike, razgledanost in branje strokovne literature, poznavanje strokovne terminologije, zmožnost argumentiranja lastnih odločitev, ustrezni delovni pogoji, kolegialna pomoč pri razvoju sodelavcev ter kakovostna ponudba stalnega strokovnega usposabljanja.

Avtonomija se v šolskem prostoru povezuje s feminizacijo poklica. Spremljava vpisa na pedagoške programe in poklica učitelja v praksi kaže, da se zanj odločajo pretežno ženske. Razlogi za takšne odločitve še niso povsem raziskani, sklepamo pa, da je pojav mogoče povezati spremembami v naravi dela učitelja ter z ugledom in s privlačnostjo samega poklica. »Raziskave so pokazale tudi, da v delovnem okolju, kot je poučevanje, kjer prevladujejo ženske, moški verjetneje kot njihove kolegice zasedajo uglednejše vloge (npr. vodstvene)« (Japelj Pavešič, Zavašnik, Ažman, 2020: 65).

2.6.3 Plača in delovni pogoji

Plača je eden ključnih elementov pri zagotavljanju privlačnosti učiteljskega poklica. Igra pomembno vlogo pri privabljanju posameznikov v poklic in pri zagotavljanju, da se učitelji, ki že delajo, počutijo cenjene in dovolj zagnane za kakovostno poučevanje, s čimer bodo prispevali k uspešnosti izobraževalnih sistemov. (Eurydice, 2023)

V večini evropskih držav je učiteljski poklic izgubil velik del svoje privlačnosti. Relativno nizke plače in slabi delovni pogoji so pogosto navedeni kot razlogi, zakaj je učiteljski manj privlačen za potencialne kandidate nasploh in še posebej za visoko uspešne kandidate (Eurydice, 2023; Han, Borgonovi in Guerrio, 2017).

Kljub temu da na odločitev za učiteljski poklic vpliva več dejavnikov, med katerimi plača ni najpomembnejša, bi moralo biti vprašanje, kako zagotoviti boljše plačilo zaposlenim v izobraževalnem sektorju, sestavni del celovitih in trajnostnih strategij za izboljšanje privlačnosti poučevanja, da bi obdržali zdajšnje zaposlene in mlade privabili v poklic. Ker se izobraževanje v številnih evropskih državah sooča s pomanjkanjem učiteljev in s staranjem učiteljske populacije, postaja to vprašanje vse pomembnejše. (Eurydice, 2023)

Vlogo plače in delovnih pogojev lahko pojasnimo s Herzbergovo dvofaktorsko motivacijsko teorijo. Le-ta govori o obstoju dveh sklopov dejavnikov – motivatorjih in higienikih, ki vplivajo na zadovoljstvo oz. nezadovoljstvo na delovnem mestu. Motivacijski dejavniki, ki so prisotni in močni, vodijo do zadovoljstva pri delu in motiviranosti zaposlenih. Na drugi strani so higieniki dejavniki, katerih pomanjkanje lahko privede do nezadovoljstva, vendar njihova prisotnost ne pripelje nujno do povečane motivacije ali zadovoljstva (Herzberg, 2017). V skladu s to teorijo je plača higienik, kar pomeni, da njena višina sicer ne motivira mladih za učiteljski poklic, lahko njena nekonkurenčnost v primerjavi s plačo v ostalih poklicih pripelje do odločitve za drugačno karierno izbiro pri kandidatih, ki bi sicer želeli biti učitelji.

Letne bruto zakonsko določene začetne plače učiteljev/vzgojiteljev se med evropskimi državami razlikujejo (od okoli 11.000 do 59.000 € v partitetah kupne moči). V osmih državah članicah EU (v Bolgariji, Estoniji, Grčiji, Latviji, Romuniji, na Madžarskem, Poljskem in Slovaškem) je bila letna bruto zakonsko določena začetna plača učiteljev/vzgojiteljev v partitetah kupne moči manj kot 20.000 €, v Sloveniji 22.819 €. (Eurydice, 2023)

Han, Borgonovi in Guerrio (2017) v empirični raziskavi ugotavljajo, da je plača učiteljev povezana z interesom učencev za izbiro učiteljskega poklica. V državah, kjer so plače učiteljev višje, 15-letni učenci pogosteje pričakujejo, da bodo delali kot učitelji. Njihovi rezultati so pokazali, da so 15-letni učenci ob ostalih enakih pogojih možnosti imeli za 74 % višja pričakovanja o učiteljski karieri, v državah, kjer so plače učiteljev za 50 % višja od BDP na prebivalca, v primerjavi z državami, kjer so plače učiteljev enake BDP na prebivalca.

Poleg višine plače je pomembno, kako se ta z leti delovne dobe in napredovanji spreminja. V Sloveniji je bila po podatkih Eurydice (2023) zakonsko določena plača učiteljev v osnovni šoli na vrhu plačne lestvice za 85 % višja od začetne plače. Naša država se umešča v skupino sedmih sistemov izobraževanja (skupaj s francosko govorečo skupnostjo Belgije, flamsko skupnostjo Belgije, Irsko, Ciprom, Nizozemsko, Avstrijo in Poljsko) z možnostjo za vsaj 60 % dviga plače v karieri in 40 % dviga plače že v prvih 15 letih dela v izobraževanju. Zakonsko določena plača slovenskih osnovnošolskih učiteljev je po 15 letih dela v izobraževanju tipično 54 % višja od začetne. Slovenski (osnovnošolski) učitelji lahko v povprečju dosežejo vrh plačne lestvice po 25 letih dela v izobraževanju.

Ob plači imajo pomemben vpliv na razumevanje ugleda učiteljskega poklica delovni pogoji. Med slednjimi, ki negativno vplivajo na odločitev za učiteljski poklic, so (Evropska komisija, 2013; Kalin idr., 2019: 51): prilagajanje pogostim spremembam v izobraževalnem sistemu; malo ali nič institucionalnega priznanja za vloženi trud v poučevanje; pogoste reforme v šolskem prostoru; izguba tradicionalnega neposrednega monopola pri učitelju kot viru znanja; izguba avtonomije in svobode za prevzem pobude; previsoko razmerja med učenci in učitelji; naraščajoče število nalog, ki niso neposredno povezane s poučevanjem; vse kompleksnejše reševanje problemov; strokovno delo z učenci s posebnimi potrebami, z nadarjenimi, z učenci tujci itd.; rastoča heterogenost razredov; povečevanje nasilja v šolah; zahtevna stališča staršev; nezadovoljstvo učencev in staršev s šolo; vmešavanjem staršev v pedagoško delo učitelja in njegovo vodenje razreda.

Neustrezni delovni pogoji povzročajo ne le pomanjkanje novih učiteljev, ampak fluktuacijo in odhod tistih, ki že delujejo v šolske prostoru (Toropova, Myrberg in Johansson, 2020). Poleg tega so materialni pogoji in delovno okolje v šolah pomembni ne le za motivacijo, učinkovitost in zadovoljstvo učiteljev, ampak tudi za možnosti učencev za učenje (Bascia in Rottmann, 2011).

2.6.4 Možnosti napredovanja

Kariero učitelja moramo videti kot proces razvoja, ki vsebuje spremembe in ključne prehode. V nadaljevanju jo opredeljujemo v okviru izhodišč, ki so teoretično in empirično dobro podprta.

Znotraj učiteljeve kariere izpostavljamo osem modalnih faz učiteljeve kariere (Javrh, 2006): (1) preživetje/odkrivanje, (2) stabilizacija, (3) poklicna aktivnost/eksperimentiranje, (4) negotovost/revizija, (5) kritična odgovornost, (6) sproščenost, (7) nemoč ter (8) izpreganje, ki pa si ne sledijo nujno v tem sosledju. Kljub temu da faze ne sledijo druga drugi, se učiteljeva kariera skozi celoten proces dotakne vseh poglobitnih.

Učiteljeva kariera se oblikuje znotraj treh glavnih obdobij: (1) zgodnje obdobje, ko učitelj vstopi v poklic, (2) srednje obdobje, ko se v poklicu stabilizira, prepotuje nekaj značilnih faz, ter (3) zrelo obdobje, ko začne »izpregati«, dokler se ne upokoji.

Nekatere faze in sekvence so specifične za kariere učiteljev, ob tem obstajajo »harmonične« in »problematične« poti razvoja učiteljeve kariere. Poseben organizacijski ali normativni vidik kariere je sistem napredovanja v nazive in plačilne razrede, ki je značilen za slovenski šolski sistem.

Načrtovanje profesionalnega razvoja sodi med ključne naloge učitelja, saj na ta način nadgrajuje svoje znanje, spretnosti in veščine. Zmožnosti za aktivno in angažirano načrtovanje lastne kariere v katerem koli obdobju poklicne poti opredeljuje Javrh (2011: 13) v naslednjih vidikih:

- opuščanje stereotipov o razvoju učiteljeve kariere;
- utrjevanje in prevzem odgovornosti za razvoj lastne kariere;
- ovrednotenje lastne poklicne poti in prenos znanja drugim;
- usposobljenost za uporabo orodij za načrtovanje kariere;
- kakovosten razvoj kariere v poznem obdobju z razumevanjem in obvladovanjem vloge seniorja/mentorja;
- prepoznavanje nove perspektive kariernega razvoja na individualni in organizacijski ravni;
- razvoj lastnosti kritično odgovornega učitelja/izobraževalca.

Huberman (1993, v Javrh, 2011) opredeljuje odgovornost za možnosti napredovanja v dejavnostih vodstva šole kot tudi izobraževalcev in šolskih uprav. Meni, da bi bilo treba ukrepati v različnih smereh, ki jih opredeljujemo v nadaljevanju.

- 1) Učitelji morajo imeti dostop do večjega števila ljudi, ki jim lahko pomagajo pri razvoju strokovnih kompetenc (tudi do »učiteljev mojstrov«). Danes se za take izmenjave uveljavlja izraz »dobra praksa«.
- 2) Treba je decentralizirati vire in vzpostaviti dostopnost strokovnjakov. Ta proces danes poznamo kot »mreženje« šol, kjer gre za neposreden stik med učitelji različnih šol in sodelovanje strokovnjakov v sklopu nekaterih projektov.
- 3) S strokovnim usposabljanjem je treba zajeti in obvladati obe skrajnosti: pasivno skupino učiteljev in tisto, ki spontano eksperimentira. Tu se iz opravljene raziskave v slovenskem prostoru kaže največji primanjkljaj. Huberman vidi ključ rešitve v načinu, kako delovne skupine opravljajo svoje naloge, še posebno v potrebi, da vsak član v resnici eksperimentira v razredu z gradivom, s pripomočki ali s strategijami, ki so jih kot skupina izpostavili, o njih razpravljali ali jih opazovali. Učitelj tako v lastni praksi preizkusi nove poučevalne pristope, ki jih je spoznal med sodelovanjem s kolegi.
- 4) Učiteljeve delovne razmere bi morale spodbujati sodelovanje med učitelji in neformalno eksperimentiranje. Vodstvo šole in izvajalci strokovnega usposabljanja bi si morali prizadevati, da bi učitelje strokovno povezovali.

Možnosti učiteljevega poklicnega napredovanja vplivajo na zadovoljstvo na delovnem mestu. Slednje vpliva na posameznikove odločitve glede vstopa v poklic, vztrajanja v njem ali izstopa iz njega. Tako kot možnosti permanentnega izobraževanja tudi možnosti novih kariernih poti znotraj izbranega poklica odpirajo možnost poklicnega razvoja in s tem osebnega napredovanja, kar pomembno prispeva k privlačnosti in ugledu učiteljskega poklica. (Snoek, 2019)

Najpomembnejši napovedovalec karijerne izpolnitve je po mnenju Hubermana (1993, v Javrh, 2011) permanentno preizkušanje novosti in »drobno izboljševanje« na ravni razreda. Po 15 letih je mogoče 97-odstotno napovedati »zadovoljne« in 89-odstotno »nezadovoljne« učitelje ob koncu njihove kariere. Med pomembnimi napovedovalci karijerne ohranitve Huberman navaja še pristni odnos, stik z učenci.

Učitelj v karieri doživlja zadovoljstvo ne le ob izteku kariere, ampak v vsaki fazi. Prav »zadovoljstvo« je po njihovem mnenju močan motiv za predano delo, saj obenem pomeni njegovo potrjevanje (Javrh, 2011). V polovici evropskih držav imajo učitelji ploščato karierno strukturo, brez možnosti napredovanja (Eurydice, 2018.) Druga polovica držav ima večnivojsko karierno strukturo z dvema ali več kariernimi ravni. Mnoge med njimi imajo vertikalno kariero, ki je povezana z napredovanjem na vodstvene položaje, za katere bi lahko trdili, da ne sodijo v učiteljski poklic. (Snoek, 2019)

Usmeritev v učinkovito in izpolnjujočo poučevalno kariero bi morali iskati v nenehnem akcijskem raziskovanju in profesionalnem učenju, ki bi potekalo ob strokovni podpori in v prilagojeni strukturi stalnega usposabljanja učiteljev. Na učiteljski poklic prepogosto gledamo kot na statičnega, ki se ne spreminja. Potreben je zasuk v smeri dinamičnega razumevanja poklica, ki se spreminja glede na različne kompetence in vloge, ki jih imajo učitelji.

2.6.5 Stres in samoučinkovitost

Učiteljski poklic spada v skupino stresno bolj ogroženih poklicev. Pri tem gre za t. i. poklicni stres. To je oblika, ki je povzročena s specifičnimi zahtevami poklica in lahko pripelje v duševno ali telesno bolezen z različnimi simptomi. Škoda zaradi tega je na ravni države lahko zelo visoka.¹⁹ (Slivar, 2017)

Raziskave (Depolli 2011: 123) kažejo, da učiteljeva ocena stresnosti učiteljskega poklica ni nujno enaka intenzivnosti stresa, ki ga doživlja pri delu. Učitelj lahko v določenih okoliščinah zaradi različnih mediatorskih dejavnikov (osebnostne lastnosti ali učinkovitost pri spoprijemanju s stresom) doživlja le zmerni ali nizki stres, medtem ko drugi učitelj doživlja okoliščine izrazito stresno. Slivar (2017) navaja tri glavne skupine učiteljev, ki so potencialno ranljivejše za stres. To so: (1) nekompetentni učitelji, ki potrebujejo pomoč in podporo, ker nimajo razvitih ustreznih poučevalnih spretnosti, (2) t. i. razočarani učitelji, ki niso dosegli poklicnih ciljev, in (3) neprilagodljivi učitelji, ki se upirajo vsemu novemu in ne zmorejo asimilirati novosti oziroma sprememb.

»[Z]a evropske in severnoameriške učitelje največkrat zasledimo podatek, da jih približno ena četrtnina do ena tretjina svoje delo ocenjujejo kot stresno ali izjemno stresno«. (Depolli, 2011: 123).

V raziskavi TALIS 2018 glede stresa v učiteljskem poklicu poročajo (TALIS, 2020), da eden od petih učiteljev v OECD poroča, da doživlja velik stres na delovnem mestu. V raziskavi učitelji povezujejo

¹⁹ Podatki iz leta 2017 kažejo, da v EU škoda dosega 5–10 odstotkov bruto družbenega proizvoda letno) (Slivar, 2017).

stres v največji meri z administrativnim delom. Poučevanje v razredu kot proces učitelji v največji meri ne doživljajo kot stresnega.

16 % slovenskih učiteljev je navedlo, da so pod zelo velikim stresom, nadaljnjih 30 % pa, da jim delo predstavlja precejšen dejavnik stresa (TALIS, 2020: 75). »Učiteljice poročajo, da doživljajo stres veliko pogosteje kot njihovi moški kolegi (20 % učiteljic v primerjavi s 15 % učiteljev) (...).« (TALIS, 2020: 77)

Številne tuje raziskave (Depolli 2011: 124) kažejo, da »velik del učiteljevega stresa, vezanega na razredni kontekst, izvira iz njegovega stika z učenci, še zlasti iz njegove zaznave nediscipliniranosti učencev. Učitelje običajno izčrpavajo blažje oblike motečega vedenja, ki se pogosto ponavljajo, na primer stalni hrup, pomanjkljiva vljudnost učencev ali njihov splošen nezainteresiran, slab odnos do dela. (...). Preobremenjenost se največkrat nanaša na preveliko količino administrativnega dela in številčno prevelike razrede, časovni pritisk na premalo časa za delo s posameznimi učenci in na pomanjkanje prostega časa (ker ga učitelji velikokrat porabijo za službene obveznosti). Samo delo je za učitelje stresno takrat, ko se uvajajo spremembe na področju šolstva (...).« (Depolli, 2011: 124)

Na doživljanje stresa po raziskavah vplivajo torej naslednji dejavniki: (a) spol (učiteljice ga doživljajo v višji meri kot učitelji); (b) delovni staž (neizkušeni učitelji doživljajo višjo stopnjo stresa kot izkušeni); (c) šolski program, v katerem poučujejo (srednješolski učitelji doživljajo višji stres osnovnošolski učitelji ali predšolski vzgojitelji); (č) osebne lastnosti; (d) vzorci vedenja tipa A; (e) manjša motivacija za poučevanje; (f) slaba socialna podpora na delovnem mestu (Depolli, 2011: 125).

Viri največjega stresa so učiteljem po raziskavi TALIS 2018 (2020) naslednji: (a) odgovornost za dosežke učencev – 44 %; (b) vzpostavljanje delovnega vzdušja v razredu – 38 %; (c) prilagajanje pouka učencem s posebnimi potrebami – 31 %; (č) ustrahovanje ali žaljenje s strani učencev – 14 % učiteljev.

Zaradi naštetih dejavnikov, ki jih učitelji doživljajo vsakodnevno na delovnem mestu, marsikateri razmišljajo o opustitvi poklica. Tudi raziskava TALIS 2018 (2020: 89) potrjuje, da so učitelji, ki so pri svojem delu zaznavali večji stres, verjetneje poročali o tem, da želijo v prihodnjih petih letih zamenjati zaposlitev. Ugotovitev velja za povprečje držav OECD in skoraj za vse države, ki so sodelovale v raziskavi, tudi za Slovenijo (prav tam).

Zmanjšanje ugleda učiteljskega poklica in doživljanja neugodnega stresa sta dejavnika, ki delujeta prepleteno in sovplivata drug na drugega. Zmanjševanje ugleda poklica v družbi Esteve (1990) uvršča med najpomembnejše sekundarne dejavnike, ki povzročajo nastanek občutkov nemoči. Ti dejavniki imajo izrazito negativen učinek na učiteljevo samopodobo, na učiteljeva stališča do poklica in lahko sprožajo identitetno krizo (prav tam).

2.6.6 Promocija učiteljskega poklica

Promocija učiteljskega poklica je dejavnost, ki je največkrat vzpostavljena prav v učnem procesu. V takšnih okvirih zanjo skrbi učitelj sam, kjer s svojim zgledom in z vsakdanjim delom mlade navdušuje ter posredno spodbuja k odločitvi oziroma izbiri učiteljskega poklica. Na ta fenomen opozarja Sahlberg (2010 in 2012), ki opaža, da imajo pri promociji ključno vlogo odlični učitelji. To so tisti, ki so profesionalni na svojem strokovnem področju, a tudi empatični, pravični, spodbujajoči, fleksibilni ter stalno pripravljeni na lastno učenje. Zato je potrebno pri razumevanju promocije učiteljskega poklica le-to razumeti v navezavi na osebnostne lastnosti učitelja, njegove strokovne kompetence in učinkovite pogoje dela, ki imajo vpliv na njegovo zadovoljstvo.

Drofenik Jerič (2016: 90) ugotavlja, da spodbujanje učiteljevega profesionalnega razvoja, v katerem se podpira povezovanje njihovih pojmovanj pouka z znanstvenimi modeli pouka, usmerja učitelje k strokovno preiščenemu delovanju ter k promoviranju koncepta poučevanja kot profesije. Ob navedenem se promocija učiteljskega poklica načrtno vzpostavlja ob projektih in dogodkih, kot so npr. Tedni vseživljenjskega učenja (TVU), dan učiteljev ipd., znotraj katerih se učiteljski poklic neposredno promovira.

Ob promociji moramo imeti vseskozi v mislih opredelitev statusa učiteljevega dela v odnosu do družbe. Na ta pogled poklicev vplivajo pretok informacij, mediji, kultura, sorodniki, formalno izobraževanje (Magister, 2019: 49). Veliko raziskav kaže na značilne razlike v razumevanju učiteljevega dela javnosti, predvsem z vidika staršev do razumevanja učiteljev samih. Starši ocenjujejo pomen in ugled učiteljevega dela dokaj visoko. Prav nasprotno pri učiteljih »(...) prevladuje prepričanje, da v družbi niso spoštovani. Večina učiteljev je mnenja, da jih širša javnost, starši in učenci ne spoštujejo in da jih mediji prikazujejo v negativni luči.« (Imamović, 2014: 113) Podpore učiteljevega dela učitelji ne čutijo ne s strani vlade kot ne s strani širše javnosti ali medijev (prav tam).

Imamović (2014: 113) izpostavlja, da so učitelji »(...) kljub temu na splošno s svojim delom zadovoljni. Večina jih je prepričana, da ima ugled pomemben vpliv tako na njihovo zadovoljstvo kot na njihovo delo, ki zaradi nizkega ugleda poklica v družbi ne more biti kakovostno.«

Promocijo učiteljskega poklica je potrebno videti kot pojav, ki izhaja iz zadovoljstva učitelja nad raznolikimi pogoji dela, saj so učitelji njegovi najučinkovitejši promotorji. Raziskovanje poklicnega ugleda pomembno izraža, v katero smer gredo vrednote družbe in kaj je tisto, kar ljudje cenijo. Denarna nagrada oziroma plačilo, čeprav je anketiranci na prvo mesto med dejavniki ugleda niso uvrstili, še vedno močno narekuje, kaj je tisto, kar naša kultura ceni oziroma kar cenimo mi. (Magister, 2019: 50) Razumevanje promocije poklica naj zato izhaja iz učiteljevega dela, razumevanja obdobja ob zaključku srednje šole in vpisa v univerzitetne programe, kjer se dijaki odločajo tudi o izbiri učiteljskega poklica.

2.7 EMPIRIČNI DEL

2.7.1 Prva raziskava

2.7.1.1 Uvod v raziskavo

V primeru naše prve študije smo ugled in promocijo učiteljskega poklica raziskovali z vidika, kako ga vidijo, doživljajo in ocenjujejo učitelji sami. Empirični del temelji na subjektivnih ocenah učiteljev, ki so bili v avgustu in septembru 2023 udeleženci študijskih srečanj, ki so potekala v organizaciji Zavoda RS za šolstvo po vsej Sloveniji,²⁰ v raziskavo smo zajeli področje osnovnošolskih in srednješolskih učiteljev ter šolske knjižničarje.

Svetovalci iz ZRSŠ so po kratkem uvodnem delu in predstavitvi naše naloge poprosili udeležence, da v spletnem okolju 1KA²¹ rešijo vprašalnik. Prejeli smo 6.414 vrnjenih anketnih vprašalnikov,²² ki so bili izpolnjeni v celoti – to pomeni, da so bile izpolnjena vsa vprašanja in da izpolnjevanje spletne ankete ni bilo predčasno prekinjeno.

Vprašalnik smo zasnovali na podlagi predhodno pregledane literature in številnih študij, ki prav tako obravnavajo ugled in promocijo učiteljskega poklica, ter v njem izpostaviti različne dejavnike, ki izhajajo iz problematike, predstavljene v teoretičnem delu. Želeli smo preveriti, kako učitelji na različnih ravneh izobraževanja vidijo svoj poklic oziroma kakšen je njihov osebni pogled nanj.

²⁰ Študijskih srečanj, ki jih organizira ZRSŠ, se je v letu 2023 udeležilo 10.205 posameznikov.

²¹ Povezava do spletnega okolja ankete: <https://www.1ka.si/d/sl> (pridobljeno dne 24. 10. 2023).

²² V raziskavo smo vključili 62,9 % vseh udeležencev študijskih srečanj v letu 2023.

Učiteljem smo zastavili 8 vprašanj, od tega 5 (tj. 62,5 %) demografskih in 3 obširnejša/večplastna (celoten vprašalnik objavljamo v poglavju 5.1). V slednjih smo:

- raziskovali dejavnike, ki so vplivali na njihovo odločitev za učiteljski poklic (9 trditev);
- zanimalo nas je njihovo mnenje o učiteljskem poklicu oziroma osebni pogled nanj v tem trenutku (10 trditev);
- zadnje vprašanje je bilo vezano na to, kaj bi lahko naredili na ravni države, da bi povečali privlačnost učiteljskega poklica (12 trditev).

Učitelji so ocenjevali svoje strinjanje s podanimi stališči; odprtih vprašanj nismo zaobjeli.

Pri analizi v nadaljevanju je potrebno v oziru imeti dejstvo, da je reševanje potekalo na organiziranem izobraževanju učiteljev, na katerega se prijavijo (po navadi) učitelji, ki se sami želijo seznaniti z novostmi svoje stroke oziroma ki se želijo vseživljenjsko učiti ali usposablјati. Zgolj predvidevamo lahko, da v anketni vprašalnik posledično nismo zaobjeli učiteljske populacije, ki je v tem poklicu morebiti (bolj) nezadovoljna in ki bi ga želela v bližnji prihodnosti zamenjati. Menimo, da bi za tovrstne analize moral biti vzorec izbran še bolj razpršeno, naključno in izveden/izpeljan izven organiziranih srečanj.

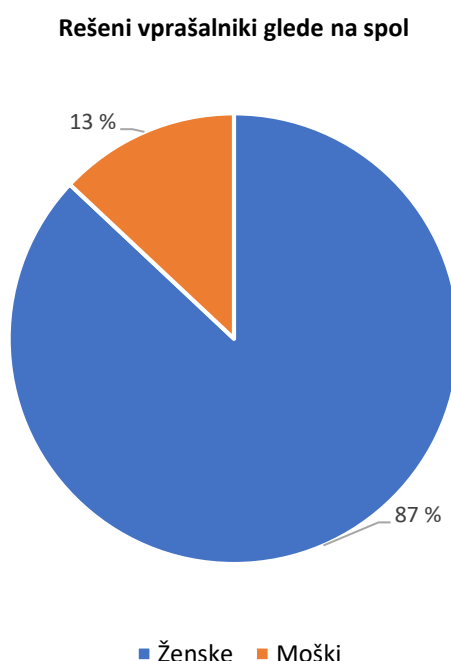
V poročilu, ki sledi v nadaljevanju, podajamo analizo podatkov s ključnimi ugotovitvami, z rezultati in lastno interpretacijo. (Celokupne rezultate in primerjave med različnimi kazalniki v obliki tabel objavljamo v prilogi.)

2.7.1.2 Analiza raziskave

Demografska vprašanja

Število v celoti odgovorjenih anket: 6414 oddanih anketnih vprašalnikov, od tega ga je rešilo 5577 oziroma 87 % žensk in 827 oziroma 13 % moških.

Graf 1: Primerjava rešenih vprašalnikov glede na spol

40

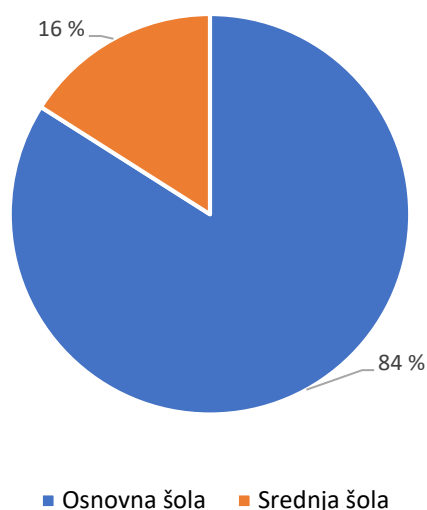
Glede na leta dela v vzgoji in izobraževanju prevladujejo mladi učitelji, ki imajo do 5 let delovne dobe (991 oziroma 15,5 %), sledijo tisti, ki imajo od 16 do 20 let (958 oziroma 14,9 %), na tretjem mestu so učitelji z 21–25 leti delovne dobe (884 oziroma 13,8 %).

Med anketiranci prevladujejo učitelji z nazivom svetovalec (2358 oziroma 36,8 %), na drugem mestu je naziv mentor (1658 oziroma 25,8 %), na tretjem svetni (1219 oziroma 19 %). Najmanj je učiteljev, ki nimajo naziva (1179 oziroma 18,4 %).

Anketirani učitelji v velikem odstotku poučujejo na osnovni šoli (5389 oziroma 84 %), manjši delež vključenih prihaja iz srednje šole (1025 oziroma 16 %).

Graf 2: Rešeni vprašalniki glede na zaposlitev: osnovna ali srednja šola

Rešeni vprašalniki glede na zaposlitev: osnovna ali srednja šola

Med osnovnošolskimi učitelji smo v raziskavo zajeli največ predmetnih učiteljev (3257 oziroma 60,4 %), sledijo razredni učitelji (1314 oziroma 24,4 %), knjižničarji (301 oziroma 5,6 %), svetovalni delavci (202 oziroma 3,7 %) in učitelji v podaljšanem bivanju (oz. razširjenem programu) (238 oziroma 4,4 %). Najmanj vključenih je bilo iz skupine učiteljev za dodatno strokovno pomoč (77 oziroma 1,4 %). Srednješolski učitelji so v večini primerov učitelji predmeta (936 oziroma 91,3 %), na drugem mestu so svetovalni delavci (62 oziroma 6 %), sledijo jim knjižničarji (24 oziroma 2,3 %). Zgolj trije (0,3 %) so bili učitelji za dodatno strokovno pomoč.

Anketo je izpolnilo 5706 učiteljev (89 %), ki so zaposleni za nedoločen čas, 708 anketirancev (11 %) ima sklenjeno delovno razmerje za določen čas.

Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja?

- Med naštetimi trditvami so osnovno- in srednješolski učitelji kot najpomembnejše izpostavili naslednje tri trditve:²³
 - 1 »strokovno avtonomija« (povprečje: 4,17),
 - 2 »možnost dela z otroki/mladimi« (povprečje: 4,11) in
 - 3 »možnost/-i profesionalnega razvoja« (povprečje: 3,96).
- S približno enakim in zelo visokim povprečjem so označili:
 - 1 »vzor učitelja, ki vas je poučeval« (povprečje: 3,81),
 - 2 »zanesljivost in varnost zaposlitve« (povprečje: 3,81),
 - 3 »učiteljev delovni čas« (povprečje: 3,69) in
 - 4 »višino plače« (povprečje: 3,52).
- Najmanj se strinjajo s trditvijo: »vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji)« (2,77).

Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

- Največje strinjanje so anketiranci izrazili z naslednjimi trditvami:²⁴
 - 1 »Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.« (povprečje: 4,66),
 - 2 »Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.« (povprečje: 4,18),
 - 3 »Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.« (povprečje: 4,03).
- Povprečje med 3 in 4 so pripisali trditvama:
 - 1 »Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.« (povprečje: 3,51) in
 - 2 »Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).« (povprečje: 3,37).

²³ Povprečja so izračuna na osnovni 5-stopenjske lestvice z vrednostmi od 1 (zelo nepomembno) do 5 (zelo pomembno).

²⁴ Povprečja so izračuna na osnovni 5-stopenjske lestvice z vrednostmi od 1 (sploh se ne strinjam) do 5 (popolnoma se strinjam).

- Pod povprečje 3 so se uvrstile naslednje trditve:
 - 1 »Razmišljam, da bi zamenjal poklic.« (povprečje: 2,78),
 - 2 »Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.« (povprečje: 2,44),
 - 3 »Ugled učiteljev je primeren njihovemu doprinosu k družbi.« (povprečje: 2,28),
 - 4 »Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.« (povprečje: 2,24),
 - 5 »Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.« (povprečje: 2,06).

Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

- Vsi ponujeni odgovori imajo zelo visoko povprečje – vsi nad 4,17.²⁵
- Najvišje strinjanje so izkazali z izjavama:
 - 1 »Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.« (povprečje: 4,65) in
 - 2 »Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.« (povprečje: 4,63).
- Po stopnji strinjanja si od najpomembnejše do manj pomembnejše (čeprav je zadnja tudi zelo visoko ocenjena – nad 4) sledijo:
 - 1 »Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.« (povprečje: 4,55);
 - 2 »Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njihovega dela.« (povprečje: 4,54);
 - 3 »Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.« (povprečje: 4,49);
 - 4 »Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.« (povprečje: 4,42);
 - 5 »Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.« (povprečje: 4,37);
 - 6 »Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.« (povprečje: 4,32);
 - 7 »Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karijerne poti.« (povprečje: 4,29);
 - 8 »Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.« (povprečje: 4,22);
 - 9 »Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.« (povprečje: 4,19);

²⁵ Povprečja so izračuna na osnovni 5-stopenjske lestvice z vrednostmi od 1 (sploh se ne strinjam) do 5 (popolnoma se strinjam).

10 »Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.« (povprečje: 4,17).

2.7.1.3 Interpretacija raziskave

Preglednica 2: Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

Dejavnik	Povprečje
Strokovna avtonomija.	4,17
Možnost dela z otroki/mladimi.	4,11
Možnost/-i profesionalnega razvoja.	3,96
Vzor učitelja, ki vas je poučeval.	3,81
Zanesljivost in varnost zaposlitve.	3,81
Učiteljev delovni čas.	3,69
Družbeni pomen učiteljskega poklica.	3,61
Višina plače.	3,52
Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	2,77

44

Kot najpomembnejše dejavnike pri odločitvi za učiteljski poklic navajajo strokovna avtonomijo, možnost dela z otroki/mladimi in možnost profesionalnega razvoja. Ti dejavniki se nanašajo na bistvo učiteljevega dela oziroma so povezani z višjimi potrebami posameznika (npr. po samouresničevanju), lahko jih povezujemo z notranjo motivacijo za delo na tem področju. Na odločitev za učiteljski poklic imajo večji vpliv kot dejavniki, ki so bolj zunanje narave in zadovoljujejo bolj materialne potrebe oziroma potrebo po statusu: zanesljivost in varnost zaposlitve, delovni čas, družbeni pomen učiteljskega poklica in višina plače. Opozoriti je treba, da nižje povprečje pri teh dejavnikih, ki se nahajajo v drugem delu lestvice, ne pomeni, da ti dejavniki niso pomembni, še posebej glede na to, da je med ukrepi, ki bi jih bilo treba narediti na ravni države (preglednica 3), *uskladitev plač z zahtevnostjo učiteljevega dela* na četrtem mestu. Razen vzora družine in prijateljev vse dejavnike večina učiteljev opredeljuje kot pomembne.

Glede na to, da učitelji delovnega mesta praviloma ne povezujejo z visoko plačo, je povsem pričakovano, da se za ta poklic ne odločajo zaradi tega dejavnika. Hkrati se moramo zavedati, da predstavljajo plača in delovni pogoji t. i. higienik, kar pomeni, da je povsem mogoče, da se del mladih zaradi nizke začetne učiteljske plače za ta poklic ne odloči. Zato je treba plačo in delovne pogoje treba urediti, da ljudi, ki si želijo postati učitelji, ti dejavniki ne bi odvrčali učiteljskega poklica. *Vzor učitelja, ki jih je poučeval*, je kot dejavnik pri odločitvi bistveno pomembnejši kot *vzor družine ali prijateljev, ki so učitelji*. To pomeni, da dobri učitelji pomembno prispevajo k odločitvi za učiteljski poklic.

Preglednica 3: Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

Trditev	Povprečje
Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	4,66
Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	4,18
Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	4,03
Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	3,51
Ne glede na plačo sem zadovoljna z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	3,37
Razmišljam, da bi zamenjala poklic.	2,78
Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.	2,44
Ugled učiteljev je primeren njihovemu doprinosu k družbi.	2,28
Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.	2,24
Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	2,06

Učitelji se v največji meri strinjajo s tem, da *družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica* in da *javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno*. Posledično ne strinjajo s tem, da *je ugled učiteljev primeren njihovemu doprinosu k družbi* in da *je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena*.

Zaskrbljujoč je podatek, da velik delež učiteljev ocenjuje, da *pri svojem delu zelo pogosto doživljajo stres*. Ta ocena se je v zadnji letih povečala.

Večina učiteljev ocenjuje, da *prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi* in da *so ne glede na plačo zadovoljni z delovnimi pogoji* ter *ne razmišljajo, da bi zamenjali poklic*. Pri tem opozarjamo, da so to odgovori tistih, ki so še v učiteljskem poklicu, medtem ko tisti, ki so poklic že zamenjali, niso bili vključeni v raziskavo.

Med učitelji prevladuje mnenje, da *ne morejo vplivati na izobraževalno politiko v naši državi* in da *trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema ne gre v pravo smer*. Iz odgovorov o potrebnih spremembah ugotavljamo, da so najbolj problematična področja *vpliv staršev na učiteljsko delo, obseg administrativnega dela, zakonodaja in plače*. Učitelji verjetno pričakujejo, da bi se bilo treba teh področij lotiti najprej. Glede na to, da poteka trenutno prenova, ki pa se nanaša na učne načrte, bi lahko bil to razlog, da ocenjujejo, da trenutne aktivnosti ne gredo v pravo smer, ker se ne nanašajo na področja, ki so za njih najbolj problematična.

Preglednica 4: Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

Ukrep	Povprečje
Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	4,65
Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	4,63
Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.	4,55
Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njihovega dela.	4,54
Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.	4,49
Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	4,42
Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	4,37
Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	4,32
Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karijerne poti.	4,29
Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	4,22
Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	4,19
Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.	4,17

Med ukrepi za povečanje privlačnosti učiteljskega poklica učitelji v največji meri izpostavljajo *zmanjšanje vpliva staršev na učiteljsko delo*. To se sklada s tem, da so kot najpomembnejši dejavnik odločitve za ta poklic (preglednica 2) navedli *strokovno avtonomijo*. Sledi *zmanjšanje obsega administrativnega dela, učinkovita in pregledna šolska zakonodaja, uskladitev učiteljskih plač s kompleksnostjo njihovega dela in kakovosten sistem napredovanja*.

Strokovno podpora pri reševanju kompleksnih situacij v razredu, razširitev možnosti za reševanje vzgojnih izzivov pa tudi mentorstvo učiteljem na začetku karijerne poti so ukrepi, ki bi lahko zmanjšali doživljanje stresa (preglednica 3).

Opozarjamo, da rezultati pri vseh teh ukrepih ne glede na vrstni red kažejo visoko stopnjo strinjanja, kar pomeni, da učitelji ocenjujejo, da so potrebni vsi.

Kljub temu da učitelji ocenjujejo, da *družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica* in da *javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno* (preglednica 3), se zdi *spodbujanje pozitivne medijske podpore* od vseh navedenih ukrepov učiteljem najmanj pomemben. Zato bi morali biti zelo previdni pri razmišljanju o medijskih kampanjah kot o sredstvu za povečevanje privlačnosti in ugleda učiteljskega poklica.

2.7.2 Druga raziskava

2.7.2.1 Uvod v raziskavo

Za drugo raziskavo, ki smo jo izvedli v okviru naloge z naslovom *Analiza dejavnikov, ki vplivajo na ugled in privlačnost učiteljskega poklica*, smo se odločili v zadnjem koraku našega dela, saj smo želeli težu temu poročilu dati še z vidika poglobljenih in osebnih pogledov učiteljev na našo obravnavano tematiko.

Prva raziskava, ki smo jo izvedli na študijskih srečanjih, je bila namreč osredotočena na visok vzorec anketirancev in vanjo nismo vključili odprtih vprašanj. Pri drugi smo k sodelovanju povabili izbrane učitelje. Težili smo k temu, da bi bili vključili čim bolj raznolike učitelje – po profilu/predmetnih področjih, letih zaposlitev na področju vzgoje in izobraževanja ipd. Predhodno smo se z vsemi vključenimi učitelji dogovorili za sodelovanje in jim po elektronski pošti poslali usmerjevalna vprašanja (gl. prilogo 5.3), vezana na njihove izkušnje in osebna stališča/osebne (v)pogleda na dejavnike, ki vplivajo na izbiro, ugled in privlačnost učiteljskega poklica.

48

2.7.2.2 Rezultati raziskave

Vključili smo 26 učiteljev različnih pedagoških profilov,²⁶ ki poučujejo v osnovni (18 učiteljev – tj. 69,2 %) oziroma srednji šoli (8 učiteljev – tj. 30,8 %) ter so v večini (24 – tj. 92,4 %) zaposleni za nedoločen čas (le en anketirani učitelj ima v letu 2023 pogodbo za določen čas); v raziskavo smo vključiti še zapis upokojene učiteljice.

²⁶ Anketirani učitelji so zapisali, da poučujejo: geografijo, družboslovje; gospodinjstvo in kemijo; gospodinjstvo, kemijo, izbirni predmet načini prehranjevanja, izbirni predmet poskusi v kemiji; kemijo, biologijo, naravoslovje, gospodinjstvo, izbirne predmete: SPH, NPH, RIČ; kemijo – 4 učitelji; likovno umetnost – 3 učitelji (eden v kombinaciji z OPB, JV, izbirni predmet likovno snovanje, kolesarski izpiti, likovni krožek ...); nemščino (gimnazija), podjetništvo in komunikacija (FT); razredni pouk – 4 učitelji; slovenščino – 3 učitelji (eden tudi v kombinaciji z DMV); športno vzgojo; učitelj DSP, svetovalno delo (v preteklosti učiteljica matematike).

Glede na skupna leta delovne dobe (v vzgoji in izobraževanju in tudi izven) smo zaobjeli največ tistih, ki imajo med 10 in 20 let delovne dobe (8 učiteljev). Ostala obdobja si sledijo takole: 20–30 let (7 učiteljev), 5–10 let (5 učiteljev), 30–40 let (4 učitelji) in do 5 let (2 učitelja). Od 26 vključenih učiteljev je bilo 15 (57,7 %) takšnih, ki so bili vseskozi zaposleni na področju vzgoje in izobraževanja.

Ker smo želeli dobiti razpršen vzorec anketirancev, smo k sodelovanju povabili učitelje, ki so bili kratko ali dlje časa zaposleni izven področja vzgoje in izobraževanja (takšnih je bilo 11 – tj. 42,3 %), saj smo predvidevali, da se njihov pogled na ugled učiteljskega poklica razlikuje od pogleda tistih učiteljev, ki so že od vsega začetka službeno vpeti v to področje. Največja razlika v delovni dobi (v in izven šolstva) je pri učitelju pod št. 4 (16 let in 3 mesece), sledita učitelja pod št. 17 (15 let) in št. 3 (8 let in 10 mesecev). Najmanjšo razliko (1 leta) pa je zaslediti pri učiteljih pod št. 18, 20, 22, 26.

Vključene učitelje smo povprašali po nazivu, ki ga imajo pridobljenega na področju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji. Analiza je pokazala, da smo pridobili odgovore 4 učiteljev *brez naziva* (15,4 %), prav tako imajo 4 učitelji naziv *mentor/mentorica* (15,4 %), 7 jih ima naziv *svetovalec/svetovalka* (26,9 %), prevladujejo osebna mnenja 10 učiteljev z nazivom *svetnik/svetnica* (38,5 %), 1 učitelj ima tudi že naziv *višji svetnik/višja svetnica* (3,8 %).

2.7.2.3 Interpretacija raziskave

V nadaljevanju strnjeno po šestih odprto zastavljenih vprašanjih povzemamo opisne in osebne odgovore 26 učiteljev.²⁷ Anketirane osebe smo označili po vrstnem redu (od številke 1 do številke 26), kakor smo jih svetovalci, vključeni v to nalogo, prejeli po časovnem zaporedju.

Iz še podrobnejše analize, kot sledi v nadaljevanju in ki smo jo v vmesnem koraku raziskave naredili, zaznavamo, da so zapisi učiteljev vsebinsko pogosto prekrivajo, zato posledično pri interpretaciji posameznih odgovorov na zastavljena vprašanja prihaja do podvajanj zapisov. Prav tako lahko vzporednice pri odgovorih potegnemo še z rezultati naše prve raziskave.

²⁷ Od 26 učiteljev, ki smo jih vključili v našo drugo raziskavo, smo od vseh prejeli odgovore na vsa zastavljena vprašanja. Zaradi obsežnosti celotnega poročila prejetih zapisov anketirancev ne objavljamo v celoti (gre namreč za 110 avtorskih strani /1 avtorska stran je 1500 znakov brez presledkov/). Hranimo jih na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo in jih naročniku te naloge (Ministrstvu za vzgojo in izobraževanje) nudimo na vpogled.

Interpretacija drugega anketnega vprašalnika je narejena tako, da smo pri vsakem vprašanju iz celote zapisov/odgovorov naredili povzetek ugotovitev oziroma odgovore anketiranih učiteljev združili po skupkih. Ob tem smo se odločili, da naše trditve in zapise podkrepimo tudi z zapisi učiteljev (v pomanjšani pisavi), ki smo jih prejeli, zato navajamo izseke citatov iz njihovih odgovorov. V nadaljevanju tega poglavja sledijo zapisana vprašanja in pod njimi njihova interpretacija.

Vprašanje št. 1: Zakaj ste postali učiteljica/učitelj?

Na vprašanje, zakaj so si anketirani učitelji izbrali ta poklic, pišejo o različnih dejavnikih iz osebnega življenja (kakor so predstavljeni v nadaljevanju) in podrobneje predstavljajo svojo življenjsko-poklicno pot. Pri tem gre za intimne vpoglede v njihove odločitve, zato citatov iz zapisov ne navajamo, temveč jih le povzemamo.

Veliko vključenih piše, da jim je bil učiteljski poklic položen v zibko in/ali imajo učitelje v sorodstvenih razmerjih.²⁸ Mnogim se je želja po opravljanju učiteljskega poklica rodila že v otroštvu, med igro (igranje za šolo oziroma šole, igranje vloge učitelja), pri nudenju učne pomoči drugim (v najrazličnejših oblikah, v času šolanja in po njem, v času izven študijskih dejavnosti in študentskega dela, med opravljanjem učiteljskega poklica) in ko so se na svoji poti izobraževanja lahko kdaj preizkusili v vlogi učitelja.

Vsi vključeni učitelji izkazujejo veselje do poučevanja, dela z otroki, mladimi, mladostniki, ljubezen do njih, željo po prenašanju lastnega znanja na druge, navajajo različne pedagoške izkušnje, ki so jih pridobili pred ali študijem, in navdih po izboljšanju pouka/izobraževanja, ki so ga sami doživeli v času šolanja.

Mnogo od njih se je za učiteljsko delo odločilo zaradi tega, ker so želeli v življenju postati podobni nekomu drugemu, ki jim je predstavljal vzor (npr. družinskim članom, lastnim učiteljem, starševskim prijateljem, navajajo celo osebe iz literature). Navajajo ljubezen do predmetnega področja, ki so ga študirali in ga sedaj poučujejo.

Nekateri anketirani učitelji so se za učiteljski poklic odločili na podlagi samostojno sprejete odločitve, brez pritiskov staršev, drugi točnega vzroka, zakaj so se odločili ravno za ta poklic, ne vedo, se ga ne

²⁸ Izhajajo iz učiteljske družine (št. 21), oba starša učitelja (št. 6, 12), oče (št. 14), mama in babica (št. 11), babica (št. 5), teta (št. 1, 19), že tretja generacija učiteljev (št. 18).

spomnijo, o tem nikoli niso resno razmišljali, preden so to dejansko postali, tretji pa niti še po vpisu na fakulteto niso bili čisto prepričani, da bodo ta poklic dejansko opravljali. Na eni strani je torej zaslediti zapise v smeri življenjske usode oziroma kronoloških obdobj, na drugi pa tiste, ki so na to poklicno pot stopili čisto po naključju, nenačrtovano in po spletu okoliščin (omenjajo celo, da jim je njihovo življenjsko pot skrojila enostavna igra odločitve). V zapisih izražajo še skrb in strahove, ki so se jim na poti izobraževanja porajali, in sicer v smislu avtoritete, da ne bodo vedeli, kaj in kako naj to počnejo v razredu.

Ob koncu zapisov na prvo vprašanje po večini dodajajo misli, da jih tovrstno delo (še danes) navdušuje, navdihuje, notranje bogati, jim vzbuja strast, jim je všeč, ker je ustvarjalo, kreativno, razgibano (dan ni enak dnevu), prinaša vedno nove izzive. Ker in ko ga opravljajo, se počutijo notranje zadovoljne. Skozenj lahko osebnostno in strokovno rastejo, razvijajo lastne potenciale in talente, ne le na ravni posameznika, temveč pa tudi na strokovnem področju.

- *»Učitelj ima dejansko možnost, da izkoristi vse svoje talente in potenciale. Če si dober v športu, lahko z otroki delaš tisoč stvari, kjer se bodo gibali, športali, telovadili ... Če obožuješ knjige, jim lahko na sto in en način predstaviš knjige kot nekaj carskega.« (št. 23)*

Do učiteljskega poklica gojijo spoštovanje, do učencev pa vsakodnevno ohranjajo odnos, saj menijo, da so ravno oni njihovi največji učitelji. Poučevanje čutijo kot poslanstvo, način življenja, strast, veselje, izziv.

- *»(...) imaš občutek, da lahko spreminjaš svet. Ker so otroci tisti, ki bodo ta svet v prihodnosti gradili, jih lahko naravnaš na prave poti. Najlepši so tisti trenutki, ko se otrok nekaj nauči, razume, sprevidi ipd. In to zaradi tebe.« (št. 23)*

Vprašanje št. 2: Kateri trije dejavniki so bili odločilni pri izbiri Vašega poklica?

Dejavnike, ki jih učitelji navajajo, da so bili odločilni pri izbiri za njihov poklic, lahko razdelimo na notranje in zunanje. Oboji so nadvse povezani z že navedenimi odgovori pri prvem vprašanju, kar je tudi logična posledica, saj je razvidno, da so anketiranci dejavnike razumeli v povezavi s tem, kaj je imelo vpliv pri izbiri na njihove poklicne odločitve.

Med notranje dejavnike uvrščamo notranjo motivacijo posameznika; željo po opravljanju poklica, ki te veseli; (zaveden/nezaveden) vpliv družine; vpliv socialnega okolja; otroško igro; odraščanje v pedagoškem okolju; (pozitivne) vzore učiteljev (iz osnovne in srednje šole, fakultete, okolja, literature) in njihovo podporo pri usmeritvi v študij. Zaznati je mogoče ljubezen do poučevanja/pedagoškega dela, otrok, dela z ljudmi in z mladimi, (vseživljenjskega) učenja ter to, da jim ta poklic omogoča osebni in strokovni razvoj, kar se jim zdi nadvse pomemben doprinos v življenju, da lahko rastejo na obeh področjih – vzporedno, hkratno, enakovredno. Med notranjimi dejavniki najdemo tudi: naravo učiteljskega dela (ni statično in monotono), raziskovanje samega sebe, spoštovanje in avtonomijo učiteljskega poklica, željo po delu na določenem predmetnem področju, navdušenje nad predmetom. Navdihujoče je, da se med zapisi pojavi tudi zapis, da želijo v tem poklicu približati znanost otrokom, zbuditi njihovo radovednost in krepiti njihovo razmišljanje. Ponovno se večkrat pojavita zapisa »ustvarjalnost« in »kreativnost« ter to, da želijo ustvarjati v družbi pozitivne spremembe – tako z načinom dela (npr. drugačni pristopi) kot z lastnim vzgledom. Pišejo o dejavniku, da jim je učiteljski poklic v predstavi predstavljal, da bo pri njegovem opravljanju lahko dobro uravnotežiti čas med delom in zasebnim življenjem, a sedaj v praksi, ko ga opravljajo, ugotavljajo, da je te ločnice izredno težko potegniti.

52

- *»Da lahko s svojim zgledom, zgolj s tem, kdo sem, kaj sem in s svojo gorečo željo, da predam znanje o življenju (...), pristavim mozaik k ustvarjanju bolj zavednih posameznikov, ki bodo enkrat odločali o naši družbi in usodi ter kreirali boljši svet za vse nas.« (št. 13)*
- *»(...) biti dober učitelj pomeni deliti celega sebe, (...) da si lahko najboljša verzija sebe, ki jo predajaš vsakodnevno mladi generaciji.« (št. 13)*
- *»Delo z mladimi me navdihuje, mi daje vedno nove poglede na svet. Ob svojem delu se počutim dobro in v razredu resnično uživam. Vsak dan se iz srca nasmejim in veliko mi pomeni, ko imamo z mladino v naših pogledih razlike ali pa skupne točke.« (št. 26)*

Med zunanjimi dejavniki omenjajo družbeno prepoznavnost poklica, možnost dela v bližini doma, delovno okolje, dobre delovne razmere, varnost na delovnem mestu, delovni čas, poletne počitnice, naravo delo (dinamika, soočanje z izzivi, osmišljena povezanost teorije in prakse, sprotno in strokovno spremljanje ter podpiranje učiteljevega dela). Nekdo se je za pedagoški študij odločal na podlagi kriterija, ker na predmetniku ni bilo tujega jezika, drugemu pa je bilo všeč, da je do poklica in posledično do osamosvojitve lahko prišel v kratkem času (nekoč pedagoška akademija). Zanimivo je, da izpostavljajo, da pri odločitvi nikoli niso razmišljali o ekonomskih dejavnikih učiteljskega poklica – o plači, tržnih potrebah, finančni privlačnosti, čeprav vse naštetu pri naslednjem vprašanju izpostavljajo kot dejavnik, zaradi katerega ugled temu poklicu pada, in čeprav dodajajo, da jim je sedaj za tovrstno razmišljanje žal, saj ocenjujejo, da poklic ni ustrezno ovrednoten.

- *»Odgovarjalo mi je tudi, da sem del kolektiva, kjer ni izrazite kapitalistične hierarhije in kjer smo si intelektualno (oziroma vsaj po stopnji formalne izobrazbe) in svetovnonazorsko precej podobni.« (št. 2)*

Odgovore, vezane na dejavnike pri odločitvi za učiteljski poklic, lepo zaobjame naslednja misel: *»Skupaj ti dejavniki naredijo moje delo izjemno izpolnjujoče in bogato ter me motivirajo, da vsak dan znova, četudi je večkrat težko, pristopam k svojemu poslanstvu z ljubeznijo in s predanostjo.« (št. 22)*

53

Vprašanje št. 3: Kakšne spremembe ste pri ugledu učiteljskega poklica zaznali skozi svojo poklicno kariero učiteljice/učitelja? Kako ste jih občutili? Kaj mislite, zakaj je do njih prišlo?

Na vprašanje, kakšne spremembe zaznavajo pri ugledu učiteljskega poklica skozi svojo poklicno učiteljsko kariero, so večinskega mnenja, da je položaj učitelja v družbi slab, da se ugled ne zmanjšuje le učiteljskemu poklicu, temveč tudi vsem ostalim, in da gre za večplasten problem. Tisti učitelji, ki so bili dlje časa zaposleni izven vzgoje in izobraževanja ali ki so v šolstvu zaposleni krajše časovno obdobje, zaradi kratke kariere učiteljskega poklica sprememb pri ugledu (še) ne zaznavajo, pišejo pa o splošnem nezadovoljstvu med učitelji samimi, ki ga v kolektivu sami občutijo in o spremembah, ki jih zaznavajo med učenci samimi.

- *»V šolski svet sem se vrnila z izkušnjami in znanjem (...). Deset let se zdi malo, a spremembe, ki jih je ustvaril čas, so bile precejšnje. Otroci so še vedno radovedni kot desetletje nazaj, a ves čas nemirni. Otroci poslušajo, a če nisi mojster animiranja, ne sledijo. Spreminja se tudi samo poučevanje. Učitelj ni več frontalni podajalec učne snovi, ampak skupaj z učenci soustvarjalec učnega procesa.« (št. 3)*

Pišejo, da je družba glede na pogled na učiteljski poklic razdeljena – ena stran ga podpira, druga ne. Zakaj je temu tako in zakaj menijo, da je ugled skozi daljše časovno obdobje padel, navajajo naslednje družbene dejavnike: izguba spoštovanja, razvrednotenje poklica, padec avtonomije, spremembe v globini znanja ter odnosu do njega, spremembe v osebnostnih lastnostih učiteljev, sprememba vrednot in njihovo izgubljanje (empatija, čustvenost, etika, morala, kultura, igrivost, organizacijske veščine ipd.), dostopnost do informacij je bila omejena, tehnologija še ni bila razvita.

- *»Spoštovanje, ki ga je učitelj imel nekoč, je izhajalo iz vzgoje, da se mora spoštovati starejše, učitelje, starše (sploh očete) in tako dalje. Apriorno spoštovanje pa danes več ne obstaja. Upadlo je spoštovanje do hrane (ker je imamo dovolj), do kulture (ker je ne razumemo) in vsega ostalega, tudi učitelja.« (št. 26)*
- *»Poklic učitelja deluje predvsem na medosebnih odnosih; na poštenju, spoštovanju, etiki, morali, vzgajanju in navduševanju. Teh sestavin pa ne moremo (in ne smemo) meriti po številčnih lestvicah, katerim smo sicer v šolstvu zelo naklonjeni. Najpomembnejši vidik učiteljevega poklica ne pride do izraza, ker ga onemogočajo nepomembni ali manj pomembni vidiki.« (št. 26)*

Dodajajo, da družba ne dojema »pravilno« učiteljskega poklica, ker laično misli, da »nič ne delajo«, oziroma nimajo globljega vpogleda vanj, kaj vse zaobsega. Razliko pri ugledu opazijo pri tem, kje in kateri predmet učitelj uči (večji ugled kot osnovnošolskim pripisujejo srednješolskim učiteljem, sploh tistim, ki učijo v gimnazijskem programu; dodajajo, da so naravoslovci so bolj cenjeni kot družboslovci). Večajo se zahteve in pričakovanja družbe do učiteljev, na drugi strani pa pada podpora s strani države.

Veliko odgovornost pri ugledu anketirani učitelji nalagajo nase. Zapišejo, da se zavedajo, da si sami krojijo usodo in raven spoštovanja, a so vseeno premalo glasni pri osveščanju družbe o naravi učiteljskega dela, da se njihov glas premalokrat sliši, ni slišan ali je slišan prepozno ter da bi za to udejanjanje potrebovali več časa in prostora v družbi.

- *»Trdno zagovarjam, da v svojem učiteljskem mikrokozmosu vsak učitelj svojo usodo (ali pa raven spoštovanja) še vedno kroji sam.« (št. 2)*

Večinsko navajajo, da je ugled padel zaradi tega, ker so spremenile vloge učitelja in pogoji za delo. Učitelj ni več le frontalni podajalec učne snovi, ampak skupaj z učenci soustvarjalec učnega procesa, hkrati pa nima ustreznih vzgojnih pooblastil. V zadnjem času jih pri delu v razredu omejuje »poplava« številnih projektov; obveze se jim povečujejo; nezadovoljstvo izražajo zaradi neenotnosti znotraj panoge; učitelj naj bi v šoli že nadomeščal starše in imel vlogo terapevta, psihologa, socialnega delavca, prevajalca ipd.; večja se število učencev v posameznem razredu, ki imajo posebne potrebe in zahteve, učitelji pa se za tovrstno delo ne čutijo dovolj usposobljene; pojavljajo

se izzivi, za katere učitelji sami menijo, da jim niso kos. Navajajo celo, da bi v primeru, če bi to vedeli vnaprej, temeljiteje premislili o odločitvi za učiteljski poklic.

Posledično so se v praksi dogodile spremembe pri delu v razredu: otroke je težko animirati, ohranjati njihovo pozornost, navdušiti za neko stvar. Pri delovnem okolju kot pozitivno izpostavljajo dejstvo, da imajo danes več možnosti za nadaljnje izpopolnjevanje in usposabljanje ter pomemben doprinos vidijo tudi v mednarodnih sodelovanjih, saj to prinaša še večjo širino ne le učiteljem, temveč tudi njihovim učencem/dijakom.

Na padec ugleda učiteljskega poklica navajajo in podrobneje opredeljujejo še naslednje dejavnike: (a) učence (odnos do učiteljev, nespoštljivost, pozabljanje na dolžnosti, težave na vzgojnem področju, iskanje krivcev za vse zgolj zunaj sebe), (b) starše (vmešanje v VIZ-delo, diktatura šol, zaščitništvo, rušenje avtoritete, previsoka in nerealna pričakovanja, nepoznavanj vloge in pomena starševstva, vsak misli, da je lahko že sam učitelj, prenašanje vzorcev med generacijami), (c) delo na daljavo v času pandemije Covid-19 (starši so mislili, da imajo globlji vpogled v pedagoško delo, posploševanja o slabem delu na vse učitelje, napačne interpretacije učiteljskega dela, starši so učiteljem zamerili, da se niso uprli ukrepom), (č) delovni čas (evidentiranje, delo po stebrih, porušeno ravnotežje med delom in zasebnim življenjem), (d) birokracijo in administrativne zadeve (preveč in vedno več, nesmiselnost), (e) inšpekcijski nadzor (zanimanje le za birokracijo), (f) izgubo moči ravnateljev, (g) plačo (večinsko navajajo slab finančni položaj, stagnacijo, neuskkljenost plačnih nesorazmerij, neustreznost vrednotenja), (h) neuravnoteženost dela med različnimi nazivi na področju vzgoje in izobraževanja (enako delo, enaka vloga – ne glede na naziv), (i) napredovanja (slabe/preslabe možnosti kariernega napredovanja, težje napredovanje pri določenih strokah kot pri drugih, znotraj kolektiva le boj za točke, nato pa odklanjanje dela), (j) izgorelost in stres (sploh med mlajšo generacijo), (k) razlikovanje med generacijami učiteljev (na ravni dojetanja poklica, pripadnosti ustanovi, mreženju, zaposlovanju drugih kadrov v vrst pedagoške stroke, zaposlovanje mladih s posebnimi potrebami), (l) medije, socialna omrežja (neresnice, neargumentirana stališča, boj z mlino na veter) ter (m) večanje odgovornosti na plečih učiteljev.

Anketirani učitelji skozi svoj poklic zaznavajo, da na razvrednotenje učiteljskega poklica vplivajo fakultete, ki izobražujejo bodoče učitelje. Učiteljski poklic označujejo kot specifičen in pišejo, da morajo imeti ljudje, ki ga opravljajo, še »neke druge kompetence, ki niso omejene zgolj na znanje«. Zapišejo, da slabi učitelji v praksi tudi niso dobra reklama za določeno fakulteto. Zavedajo se, da vpis na pedagoške programe pada, dodajajo pa, da na njih študirajo ljudje, ki kot osebnosti niso primerni

za učitelje, ki ne študirajo s srcem in pravo energijo, kar se kasneje, pri opravljanju poklica, takoj začuti, vpliva na odnose, kolektiv ipd.: *»Ni namreč nujno, da je lahko vsak dober pedagog.«* (št. 5)

Te zaznave opažajo še posebej v tem zadnjem obdobju, ko prihaja do generacijske menjave znotraj kadrov v šolstvu.

- *»Učiteljski poklic je specifičen in zagotovo zahteva še neke druge kompetence, ki niso omejene zgolj na znanje. Za poklic učitelja je potrebno veliko znanja, ki pa ga mora biti učitelj pripravljen vedno nadgrajevati. Nenazadnje slab učitelj tudi ni dobra reklama za fakulteto.«* (št. 19)

Na spremembe pri ugledu ima nenazadnje veliko vlogo sam šolski sistem na ravni države, kakor je zaznati iz odgovorov, ki smo jih dobili. Učitelji navajajo, da so prenove, ki so jih bili deležni, nedokončane, da pre pogosto sledijo implementacije, spremembe niso premišljene, so nedosledne, da šolstvo v Sloveniji nima vizije razvoje, pogrešajo več načelne progresivne pedagoške drže vseh deležnikov pedagoške stroke, načrtno in dosledno konstruktivno strokovno podprtost stroke, manj teoretikov in več praktikov, ki bodo usmerjali to področje. Šolski sistem kot takšen se hitrim spremembam po mnenju učiteljev ne prilagaja, ker je izredno tog in tovrstnih nenadnih zasukov enostavno ne zmore. Poleg tega dodajajo, da bi morali vse te spremembe, ki se dogajajo, ponotranjiti najprej učitelji sami, da bi lahko v življenju zaživele. Na osebni ravni zaznavajo, da kakovost javnemu šolstvu pada in da vloga šole ni več prepoznana. Želeli bi si, da bi se šolam ponovno dalo večja vzgojna pooblastila in da bi se poudarek vrnil nazaj na kakovost pridobljenega znanja ter ne na količino.

- *»(...) v obdobju uvajanja sprememb nismo vsi zmogli slediti novostim, a je po določenem časovnem obdobju vseeno sledila implementacija. Kot nov način poučevanja, ocenjevanja, didaktičnih pristopov ... se nato sprememba izvaja na ravni celotne države, pri tem ni pomembno, ali jo v resnici vsi učitelji živijo. Raznolikost pristopov se med učitelji veča, s tem se izgublja občutek smiselnosti sprememb, kar otežuje, da bi jih vpeljala kritična masa in nato vsi učitelji.«* (št. 14)
- *»Nekatere stvari pridejo in grejo, brez neke trajne vrednosti. Usmeritve se spreminjajo. Danes delamo tako, od jutri dalje to ni več v redu in delamo drugače. Slednje zagotovo ne vpliva dobro na ugled našega poklica.«* (št. 19)
- *»Prilagajanje šolskega sistema je proces, da se spremeni odziv na nastale spremembe (npr. v kolektivu), pa traja precej časa.«* (št. 24)

Vprašanje št. 4: Kako ocenjujete družbeni pogled na učiteljski poklic v Sloveniji?

Anketirani učitelji ocenjujejo, da je pogled na učiteljski poklic povezan z različnimi dejavniki, ki smo jih razvrstili v: (1) družbene dejavnike, (2) dejavnike, povezane s poklicem učitelja, (3) z vlogo staršev, (4) medijev in (5) politike.

Najbolj izpostavljajo družbene dejavnike, kot so (npr.), koliko družba pozna naravo učiteljevega dela, kakšna prepričanja stojijo za pogledi in kakšen položaj ima poklic v družbi.

- *Ljudje se ne vprašajo, kaj učitelji in šola kot celota otrokom dajo. (št. 11)*
- *(...) miselnost družbe, da danes lahko poučuje skoraj vsak. (št. 12)*
- *Razkorak med javnim in zasebnim sektorjem, ekonomski sektor gleda na delavce javne uprave kot na 'porabnike njihovega ustvarjenega kapitala'. (št. 6)*

Med dejavniki, ki so povezani s poklicem učitelja, izpostavljajo lastno aktivno vlogo, ki ima vpliv na to, kako drugi dojemajo poklic učitelja.

- *V svojem učiteljskem mikrokozmosu vsak učitelj svojo usodo (ali pa raven spoštovanja) še vedno kroji sam. Ohranja/ne ohranja svojo integriteto, popušča/ne popušča zunanjim pritiskom, brani/ne brani svoje avtonomije pri pouku, spoštuje/ne spoštuje svojega poklica (ne maram besede poslanstva, saj nismo bili v šole od nikogar poslani, ampak smo se šolali za svoj poklic, ki ga bolj ali manj uspešno opravljamo). (št. 2)*

Negativni vpliv ima po njihovem mnenju tudi neenotnost razumevanja učiteljske stroke med učitelji samimi in nezadostna vzgojna pooblastila. Menijo, da odprt dostop do informacij ljudem daje občutek, da »vsi vedo vse«.

- *V dobi Googla, Chat GPT-ja in podobnih pripomočkov, »vedo« vsi vse. In že to samo po sebi znižuje vrednost nekega poklica. (št. 2)*

Izpostavljajo vlogo staršev, ki učiteljem ne zaupajo več in se vmešavajo v njihovo delo.

- *Starši so dobili več moči in se vedno bolj vmešavajo v pedagoški proces, tudi na strokovnem področju. (št. 19)*

Anketirani učitelji so nezadovoljni s pogoji dela, ker so preobremenjeni, kar dolgoročno vodi v izgorelost. Preveč administracije ima za posledico manj časa za delo z učenci in uvajanje inovativnih pristopov. Plačilo za opravljeno delo se jim zdi neustrezno, pri tem pa posebej izpostavljajo učitelje začetnike.

- *Učitelj se je vsaj polovico svojega delovnega časa prisiljen ukvarjati s pisanjem priprav, obrazcev, načrtov, poročil. S povečevanjem birokracije v šolstvu lahko pričakujemo vzorec, v katerem se zaposleni odmikamo od dela z učenci, inovativnimi pristopi, vnašanjem pozitivne energije. (št. 26)*
- *Učitelj začetnik vstopi v kaotičen šolski sistem in prvo leto ali dve zelo gara, njegova plača pa tudi po tem (še vedno) vztraja nizko na lestvicah. (št. 18)*

Velik vpliv vidijo v vlogi medijev in družbenih omrežij, saj se na teh področjih ljudem omogoča nizka raven komunikacije in (hitro) širjenje negativnih sporočil. Kritični so do nespodbudne izobraževalne politike, povezane z napredovanjem, ekonomskim statusom in učnimi načrti.

- *Nespodbudna izobraževalna politika – premalo priložnosti poklicnega napredovanja, premalo stimulativen ekonomski status, učni načrti, ki še vedno temeljijo na faktografiji, poskusi spreminjanja normativov in standardov. (št. 6)*

Vprašanje št. 5: Kaj bi bilo po Vašem mnenju ključno, da bi se v Sloveniji dvignil ugled učiteljskemu poklicu? Poskušajte nakazati konkretne smernice/rešitve, kako bi to dosegli.

Učitelji so kot ključne za dvig učiteljskega poklica navedli odgovore, ki se nanašajo na sistemske rešitve, predloge, povezane s poukom/šolo, promocijo poklica, nagrajevanjem in napredovanjem, vlogo staršev ter delovnim okoljem.

Med sistemskimi rešitvami poudarjajo vrednote, kjer posebej izpostavljajo zaupanje.

- *Prioriteta naše države bi morala biti znanje in zavedanje, da je treba ceniti znanost. (št. 20)*
- *Šola bi morala biti ustanova in okolje, ki ji družba zaupa. Hkrati bi družba morala zaupati tudi učiteljem. (št. 11)*

Uvajanje novosti naj deluje po sistemu »manj je več«. Ohraniti je potrebno, kar je dobro in se osredotočiti na prioritete.

- *Šolski sistem se z načrtovanimi prenovami dobro odziva na potrebe družbe, a udejanjanje le-teh ni dovolj učinkovito: spremembe naslavljajo preveč področij hkrati, mehanizem zagotavljanja vpeljevanja novosti je osebna odgovornost vsakega učitelja. (št. 14)*

Aktivno vlogo učiteljev pri sprejemanju odločitev in uvajanju sprememb vidijo kot pomemben dejavnik dviga ugleda učiteljskega poklica. Poudarjajo tudi celovit pristop, ki zahteva sodelovanje z različnimi deležniki.

- *Pomemben korak bi bil enotno usklajevanje med učitelji, s poudarkom na preprečevanju negativnih odnosov in podpiranju medsebojnega sodelovanja. Pri tem bi se morali zavedati, da je sprejetje učiteljev nujno, saj so le-ti ključni akterji v oblikovanju »nove« družbe. (št. 22)*
- *Aktivno vključevanje lokalne skupnosti, okolja, podjetij in staršev v izobraževalni proces, saj sodelovanje z vsemi lokalnimi in regionalnimi deležniki pripomore k večjemu razumevanju vloge učiteljev. (št. 6)*

Pri tem je zelo pomembna avtonomija učiteljev in jasno definirana meja pristojnosti različnih deležnikov.

- *Učitelj naj bo avtonomen pri svojem delu, vendar naj njegovo delo podpira skupne usmeritve. (št. 14)*

Učitelji so poudarili pomen kadrovanja, strategijo privabljanja najkvalitetnejših kadrov v poklic in uvedbo bolj specifičnih meril za vpis za študij pedagoških poklicev.

- *Predlagam, da se premisli trenutni dostop do zaposlitvene pogodbe v šolstvu (sprejemni izpiti, več obvezne prakse, pripravništva ...), saj bo moral učitelj postati skrbno izbrana oseba, ki ji bomo v varstvo in učenje zaupali naše najmlajše. (št. 26)*

Pri svojem delu učitelji potrebujejo podporo v obliki stanovskega združenja, predlagajo spremenjeno vlogo inšpekcije in okrepitev šolskih svetovalnih služb.

- *Ustanovi naj se učiteljska zbornica po vzoru zdravniške zbornice. Tam bi pedagoški delavci lahko sodelovali pri procesih, ki oblikujejo družbo. (št. 11)*
- *Predlagam preoblikovanje namena šolske inšpekcije. Želim, da bi te zanimal proces našega dela, spoštljiv odnos učitelja do učencev, vzdušje v razredu in podobno. Inšpektor bi moral z nasveti opolnomočiti učitelja in mu predlagati ustrezna izobraževanja. Vsekakor ne vidim prednosti v strahu, ki ga veliko učiteljev občuti ob inšpekcijskih nadzorih oziroma že s samim zavedanjem, da nekdo kontrolira naše delo skozi papirje in zapise v e-Asistentu, medtem ko v razred pogosto sploh ne vstopi. (št. 26)*

Veliko odgovorov se je nanašalo na profesionalni razvoj, kjer so poudarjali usposabljanje, spodbujanje izobraževanja, strokovno in osebno rast, pridobivanje novih znanj in veščin, izmenjavo izkušenj, raziskovanje, mreženje doma in v tujini z namenom spreminjanja pedagoške prakse.

- *Večkratna redna srečanja in strokovna izpopolnjevanja z možnostjo sodelovanja v skupinah z različnimi strokovnimi delavci, ki bi temeljila na pridobivanju novega znanja, izmenjavi izkušenj, mnenj in delitvi učinkovitih metod/pristopov. (št. 10)*

Drugi sklop odgovorov se je nanašal na nivo šole, kar obsega pouk, poučevanje in ustvarjanje pozitivnega delovnega okolja. Učitelji so opozorili na preobsežne učne načrte, preobremenjenost učencev s faktografskimi podatki, potrebo po organizacijskih spremembah, kot je fleksibilno izvajanje pouka, zmanjšanje normativov, uvedbo več praktičnih predmetov, predvsem pa bi moral biti poudarek na kvaliteti pouka. Predlagajo tudi več poudarka na pozitivnem delovnem okolju, ki je pogoj za zadovoljstvo in posledično kakovost poučevanja.

- *Potrebna bi bila večja fleksibilnost znotraj učnega načrta, prilagajanje minimalnih standardov učencem v smislu, da poteka delo bolj po nivojih znotraj razreda. Temeljni standardi bi se mogli zastopati znotraj splošnih predmetov, pri ostalih predmetih pa se prilagajati interesom učencev. (št. 16)*
- *Smiselna bi bila razbremenitev učencev na področju pomnjenja podatkov, saj so v sodobnem svetu, polnem informacij, njihove kapacitete spomina zelo obremenjene, hkrati pa imajo učenci stalen dostop do raznih informacij, ki bi jih morali znati le poiskati. (št. 26)*

- *Ustvarjanje pozitivnega delovnega okolja. S tem se spodbudi zadovoljstvo učitelja, kar se kaže v njegovi predanosti in kakovosti poučevanja. (št. 9)*

Tretji sklop odgovorov je obsegal promocijo poklica, nagrajevanje, vlogo medijev in vlogo staršev. Učitelji so izpostavili pomen promocije poklica, saj imajo občutek, da javnost ne pozna dovolj dobro vseh vidikov njihovega dela, raznolikosti vlog, zahtevnosti in dosežkov, povezanih z učiteljsko vlogo. Mnenja so, da bi bilo potrebno načrtno predstavljati poklic širši javnosti.

- *Promovirati učiteljske dosežke in njihove prispevke k razvoju in oblikovanju družbe ter bolj poudarjati družbeno vlogo učiteljev. (št. 6)*
- *V medijih naj se poudarjajo navdihujoče zgodbe, uspehi šol in daje pozitivna podpora učiteljem. (št. 10)*

Izrazili so občutek, da njihovo delo ni ustrezno vrednoteno, da bi bilo potrebno povečati finančno privlačnost poklica in poskrbeti za štipendiranje bodočih učiteljev.

- *Plača učiteljev bi morala biti primerna glede na odgovornost, ki jo nosi naš poklic, in stopnjo izobrazbe, ki je za naše delo zahtevana. (št. 21)*
- *Ustrezno nagrajevanje ter napredovanje bi pripomoglo k boljšemu ugledu in večji motivaciji, celo pri izbiri za učiteljski poklic. (št. 22)*

Vlogo staršev so izpostavili z dveh vidikov. Po eni strani občutijo prevelik vpliv staršev na svoje delo, po drugi strani pa vidijo starše kot pomemben dejavnik za dvig učiteljskega ugleda. Potrebno bi bilo več dobre komunikacije in zaupanje v poklic in delo učitelja.

- *Moč, da se ugled dvigne, imajo predvsem starši – če bodo zaupali učitelju pri njegovem delu ter ga spoštovali, hkrati pa otroke vzgajali v smislu, da je znanje vrednota, smo na dobri poti. (št. 3)*

Vprašanje št. 6: Kaj bi v povezavi s šolskim sistemom spremenili, če bi na to imeli vpliv (če bi bili npr. v vlogi ministrice/ministra za vzgojo in izobraževanje)?

Struktura odgovorov na vprašanje, kaj bi v povezavi s šolskim sistemom spremenili, če bi imeli vpliv, je podobna kot pri vprašanju, kaj bi bilo ključno, da bi se v Sloveniji dvignil ugled učiteljskem poklicu. Odgovori se razlikujejo po tem, da so učitelji razmišljali širše in dodatne poudarke namenili zakonodaji in pravilnikom. Predloge učiteljev smo strukturirali glede na sistemske rešitve, pouk, podporo, napredovanje in nagrajevanje ter promocijo.

Učitelji so ponovno izpostavili pomen zaupanja v njihovo delo in znanje.

- *Zaupanje do strokovnega in odgovornega dela pedagoškega kadra, od vpisa na izbrano fakulteto do zadnjega dneva službovanja na področju vzgoje in izobraževanja. (št. 25)*

Med sistemskimi rešitvami poudarjajo potrebo po jasni usmeritvi za prihodnost in sistematično merjenje kakovosti vzgojno izobraževalnih institucij.

- *»(...) skupen cilj – k čemu težimo, za kaj si prizadevamo v slovenskem šolskem sistemu.« (št. 1)*

Predlagajo usklajene pravilnike pravic in dolžnosti, spremembo zakonodaje glede ponavljanja razreda, jasna pravila delovanja šol in vlogo nacionalnega preverjanja znanja, spremembo normativov ter manjšo učno obveznost učiteljev.

- *Pravilniki pravic in dolžnosti bi morali biti s strani ministrstva usklajeni in enotni. (št. 1)*

Za doseganje ciljev na nivoju sistema se jim zdi pomembno povezovanje med MVI in ZRSŠ, aktivna vključenost učiteljev in ostalih deležnikov ter spodbujanje povezovanja z lokalno in regionalno skupnostjo.

- *Sodelovanje vseh ključnih deležnikov vzgoje in izobraževanja: od študentov pedagoških poklicev, učiteljev, vodstvenih kadrov, staršev, lokalnih, regionalnih skupnosti, do strokovnjakov za izobraževanje, Zavoda RS za šolstvo, Ministrstva za vzgojo in izobraževanje ter ostalih političnih odločevalcev. (št. 6)*
- *Spodbujanje sodelovanja z lokalno, regionalno skupnostjo – več povezovanja s podjetji, razvijanje podjetnostnih kompetenc, ustvarjanje podpornega okolja na lokalni in regionalni ravni. (št. 6)*

Na nivoju sistema predlagajo izboljšave na področju dodiplomskega študija. Pogrešajo več povezovanja med fakultetami in šolami, več obvezne prakse študentov ter spremembe v učnih vsebinah, ki pripravljajo bodoče učitelje na poklic. Predlagajo strožje pogoje za vpis na pedagoški študij, uvedbo sprejemnih izpitov na srednjih šolah in nekaterih fakultetah ter uvedbo izpita iz slovenščine za dvig funkcionalne pismenosti.

- *Tesnejša povezanost študentov s šolami v času študija – fakultete imele bolj neposredno povezavo z vsakodnevno pedagoško izkušnjo, učitelji pa povezanost s sodobnimi pedagoško-teoretičnimi pogledi in raziskavami, kar bi bila v obojestransko korist in bi pomembno prispevalo k ugledu stroke in učiteljskega poklica. (št. 25)*
- *Na fakultetah, ki izobražujejo za učiteljski poklic, povečati število ur uporabne psihologije, razvojne psihologije (od 0 do 18 let), naučiti jih spoznavati strategije dela z učenci, socialnih veščin, pogovora s starši, nenasilne komunikacije, javnega nastopanja, reševanje konfliktov, didaktike ... (št. 13)*

Drugi sklop odgovorov anketiranih učiteljev se nanaša na pouk in obsega vsebine, povezane z učnimi načrti, kompetencami, vzgojo, preverjanjem znanja in evalvacijo.

Ponovno poudarjajo potrebo po prevetritvi in večji fleksibilnosti učnih načrtov, zmanjšanju količine snovi in podatkov, več manevrskega prostora pri načrtovanju in usklajevanju po vertikali ob sodelovanju različnih strokovnjakov.

- *Večja fleksibilnost učnih programov – ukinitvev splošnega učnega uspeha, večja izbirnost predmetov, uvedba prilagodljivejših predmetnikov, ki bi omogočali učencem, da lažje sledijo svojim interesom in razvijajo svoje talente, več formativnega spremljanja, več prilagajanje pouka različnim učnim stilom in potrebam posameznikov, kar zahteva tudi nižje normative in standarde. (št. 6)*
- *Posodobiti učni program. Manj poudariti faktografsko znanje, bolj se ukvarjati s tem, kar potrebujemo mi kot družba in otroci kot bodoči člani te družbe – kako komunicirati, kako slišati svoj resničen jaz, kako pripraviti obrok, kako biti finančno pismen, kako se znajti v družbi. (št. 13)*

Pri tem izpostavljajo kakovost poučevanja, uporabnost znanj in razvijanje kompetence kritičnega mišljenja, ustvarjalnosti, podjetnosti, socialnih veščin in komuniciranja. Uvedli bi fleksibilen način poučevanja.

- *Kakovost poučevanja, uporabnost znanj in počutje v razredu bi postavila pred količino snovi. (št. 8)*
- *V splošne programe gimnazij vključiti sodobne teme, tehnologije, da bi bili bolj prilagojeni potrebam sodobne družbe, vključiti metodologije, ki spodbujajo več kritičnega razmišljanja, ustvarjalnosti, podjetnostne kompetence, socialne veščine, vključevanje konceptov trajnostnega razvoja in okoljske ozaveščenosti. (št. 6)*

Več poudarka bi anketirani učitelji namenili praktičnim veščinam, učenju zunaj učilnic, učenju z raziskovanjem in opazovanjem, dnevom dejavnosti, timskega delu in delu na odnosih.

- *Več terenskega dela, ekskurzij, obiskov podjetij, tovarn – za lažjo poklicno usmerjenost učencev v tiste gospodarske panoge, kjer je sedaj primanjkljaj, ali za katere vemo, da imajo v prihodnosti potencial. (št. 16)*

Na področju preverjanja znanja bi spremenili poudarek na ocenah, dali večjo avtonomijo učiteljem pri pridobivanju ocen, spodbujali formativno spremljanje učenčevega napredka in prepoznavanje močnih področij ter talentov. Ocenjujejo, da je srednja šola preveč podrejena vplivu mature, kritični pa so do nacionalnega preverjanja znanja v osnovni šoli, ki ga občutijo kot pritisk na učitelje.

- *Spodbujanje formativnega in sprotnega ocenjevanja – poudarila bi pomembnost formativnega in sprotnega ocenjevanja ter se izognila napovedanemu kampanjskemu učenju, kjer na hitro pridobljeno znanje učenci tudi hitro izgubijo ali pozabijo. (št. 22)*

Poenotili bi sisteme evidenc in uvedli državno elektronsko platformo, ki bi jo uporabljale vse šole. S premišljenim sistemom bi lahko odpravili nepotrebno birokracijo in zmanjšali administrativno delo. Na področju profesionalnega razvoja predlagajo obvezne programe usposabljanja, vključevanje v projekte ZRSS ter strnjen čas za študij, analizo dela in načrtovanje na ravni šole.

- *Obvezne programe izobraževanja za vse učitelje – vsako leto vsaj enodnevne, ki bi bile povezani z osebno rastjo učitelja. (št. 13)*

Zadnji del odgovorov se nanaša na vlogo učitelja, napredovanje in nagrajevanje, vlogo staršev ter promocijo poklica.

Učitelji ugotavljajo, da se je njihova vloga spremenila, kar ima za posledico prevzemanje drugačnih zadolžitev in odgovornosti. Predlagajo razbremenitev vodstvenih delavcev in razporeditev njihovih nalog med več delovnih mest. Prav tako ocenjujejo, da potrebujejo učitelji več podpore, ki jo vidijo v dodatnih kadrovske okrepitvah v razredu, zmanjšanju učne obveznosti in v vključevanju nadomestnih učiteljev z uvajanjem fleksibilnih oblik dela.

- *Spodbujanje spremenjene vloge učitelja – učitelj kot tutor, mentor, spodbujevalec kritičnega mišljenja, vodnik do iskanja virov, vrednotenja virov, raziskovanja problemov in iskanja rešitev. (št. 6)*

Pri nagrajevanju in napredovanju predlagajo odpravo plačnih nesorazmerij, izboljšanje gmotnega položaja učiteljev, posebej začetnikov, in upoštevanje kvalitete dela v razredu.

Na področju vloge staršev in zunanjih deležnikov navajajo postavitev jasne meje vpliva staršev, inšpekcije in odvetnikov.

Pri promociji se jim zdi pomembno predvsem predstaviti družbi obseg učiteljevega dela.

3 ZAKLJUČKI IN UGOTOVITVE

Po (1) pregledu domačih in mednarodnih teoretičnih spoznanj ter raziskav, po (2) opravljeni analizi vprašalnika osnovno- in srednješolskih učiteljev, ki smo ga izpeljali v avgustu 2023, in po (3) globljem vpogledu, ki smo ga dobili na podlagi rezultatov anketnega vprašalnika, ki so ga izpolnili učitelji v novembru 2023, smo prišli do zaključkov, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Za povečanje ugleda in privlačnosti učiteljskega poklica je potrebna usklajena akcija vseh deležnikov v sistemu vzgoje in izobraževanja z jasnim sporočilom, da igra učiteljski poklic ključno vlogo pri razvoju prihodnjih generacij in predstavlja temelj napredka družbe kot celote. Prvi korak v pravo smer je lahko vzpostavitev dialoga med univerzami, Ministrstvom Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, javnimi zavodi (po 28. členu) ter šolsko prakso.

Osnovna vrednota, ki je pogoj za dvig ugleda, je zaupanje sistema in strokovne javnosti v znanje učiteljev, njihovo vlogo in profesionalno presojo. S tem je povezana avtonomija učiteljev in prevzemanje odgovornosti za lastno delovanje in ravnanje. Vključevanje učiteljev v različne projekte uvajanja sprememb na ravni sistema (npr. prenova učnih načrtov) je pomembno sporočilo njim samim in širši javnosti, saj krepi njihovo samopodobo in strokovno samozavest.

Poklicna samopodoba se prične oblikovati že ob vstopu v študij na podlagi izkušenj, ki jih bodoči učitelj pridobijo v stiku s šolsko prakso. Že tekom študija bi bilo potrebno uvesti več neposrednega stika študentov s šolo in z učitelji.

Glede na zahtevnost in drugačno vlogo učitelja, ki se je zaradi vse večje kompleksnosti narave dela (heterogenost skupin, priseljenci, različne specifikke in primanjkljaji, dostopnost informacij na spletu) bistveno spremenila, je potrebno na to v času študija pripraviti tudi bodoče učitelje. Pričakovanja, ki jih gojijo do svojega poklica, so pogosto zmotna in temeljijo na njihovi osebni izkušnji iz časa šolanja. Študij jih v zadostni meri ne pripravi na izzive, ki jih čakajo, zato se pogosto odločijo zapustiti poklic ali pa se po zaključenem študiju ne zaposlijo na področju vzgoje in izobraževanja.

Kriterije za izbor kandidatov, ki se odločajo za učiteljski poklic, bi bilo potrebno dodatno prevetrili in izpostaviti kvalitete, ki jih zaposleni v tako zahtevnem poklicu morajo imeti. Po vzoru nekaterih evropskih držav, kjer je poklic učitelja cenjen (npr. Finska), bi z dvigom zahtevnosti pogojev za vpis na pedagoški študij posledično prispevali k dvigu ugleda poklica samega.

Pomembno vlogo pri razvoju poklicne identitete igra mentorstvo študentom in kasneje pripravnikom ter učiteljem začetnikom. Vzpostavitev podpore učiteljem v obliki mentorstva izkušenih učiteljev je osnovni pogoj za uvajanje v poklic. Vzor mentorjev, ki so motivirani in dobro usposobljeni za mentorsko vlogo, ima lahko velik vpliv na pripravnika ali začetnika, ki se prvič srečuje z delom v razredu.

Pogoj za kvalitetno usposobljene kadre je vzpostavljeno mentorstvo in pripravništvo na ravni sistema ter obvezna udeležba na kvalitetnih programih usposabljanja, ki jih izvajajo pooblaščenici licencirani izvajalci.

Podpora v obliki mentorstva ni potrebna samo pripravnikom in začetnikom, temveč jo potrebujejo tudi učitelji, ki prevzemajo nove vloge in naloge, ali tisti, ki prihajajo v poklic iz drugih področij.

S prevzemanjem drugačnih vlog je povezano nagrajevanje in napredovanje učiteljev. Slednje je trenutno vezano na nazive, ki bi jih bilo potrebno vsebinsko tesneje povezati s kvaliteto dela v razredu. Prevzemanje raznolikih vlog (npr. mentor, vodja mednarodnega projekta, koordinator projekta, član predmetne razvojne skupine, izvajalec usposabljanja ipd.) bi lahko povezali z različnimi kariernimi potmi in ustreznim vrednotenjem, kar bi učiteljem nudilo dodatno motivacijo za delo in možnost lateralnega napredovanja.

Vse naštetu ne bo dovolj, če se ne bo spremenilo vrednotenje učiteljevega dela in že učiteljem na začetku karierne poti namenilo ustrezno plačilo, primerljivo z drugimi in enako zahtevnimi poklici.

Potrebno je jasno razmejiti pomen strokovnih odločitev napram laičnim mnenjem staršev in zunanjih deležnikov ter podpreti učitelje pri prizadevanjih za vrednote, kot so zaupanje, empatija, pravičnost, človečnost in poštenost. Starše je potrebno informirati in vključevati v dejavnosti šole, se zavzemati za dobro komunikacijo z njimi, vendar jim obenem jasno začrtati mejo njihovih pristojnosti. Zaupanje staršev v delo učiteljev je eden od pomembnejših dejavnikov dviga ugleda učiteljskega poklica.

Pri tem ima pomembno vlogo vodja šole, ravnatelj, ki stoji za učitelji, jim zaupa, udejanja principe participativnega vodenja, skrbi za ustrezno klimo na šoli, podpira učitelje pri njihovi strokovni avtonomiji ter spodbuja sodelovanje znotraj šole in povezovanje s širšim družbenim okoljem.

Podpora učiteljem v obliki mentorstva, usposabljanja, mreženja, projektnega dela, akcijskega raziskovanja, načrtovanja profesionalnega in kariernega razvoja, spremljanja lastnega razvoja in samorefleksije vpliva na rezilientnost in asertivno profesionalno držo, ki je potrebna za ohranitev učiteljevega fizičnega in duševnega zdravja ter dobrega počutja. Samo dobro opremljeni učitelji bodo lahko kos kompleksnim situacijam, s katerimi se vsakodnevno soočajo in se bodo znali izogniti pastem stresa in izgorelosti, ki je v veliki meri razlog za opuščanje učiteljskega poklica.

Promocija poklica, s katero želimo privabiti ustrezne kandidirate, mora nagovoriti bodoče učitelje, ki delijo podobne vrednote, so dovolj fleksibilni in se zavedajo, kako pomemben je učiteljski poklic za prihodnost naše družbe.

Promocija poklica se lahko začne že pri učencih in dijakih, kjer jih dobri učitelji s svojim vzorom in z ustrezno spodbudo lahko navdušijo za pedagoško delo. Širšo javnost bodo najbolj prepričali učitelji, ki živijo svoj poklic, ga opravljajo z veseljem in s ponosom ter ki so svoje navdihujoče zgodbe pripravljene deliti z drugimi. Učitelji morajo stopiti iz sence, prevzeti aktivno vlogo in pokazati javnosti, kakšno delo opravljajo, s kakšnimi izzivi se soočajo in kakšne uspehe dosegajo.

Na nivoju sistema bi morala država poskrbeti za jasno vizijo in smer razvoja, ustrezno zakonodajo, poenotenje odpravo plačnih nesorazmerij, politiko privabljanja najkvalitetnejših kadrov v poklic ter sodelovanje ključnih deležnikov v vzgoji in izobraževanju.

3.1 Priporočila, vezana na šest izpostavljenih dejavnikov, ki vplivajo na ugled in promocijo učiteljskega poklica

V teoretičnem delu (glej poglavje 2.6) izpostavljam šest dejavnikov, ki vplivajo na ugled in promocijo učiteljskega poklica. K njim v tem delu pripisujemo nekaj priporočil, ki smo jih zaznali v različnih virih oziroma so bila (večkrat) izpostavljena v »kvalitativni in kvantitativni raziskavi«, ki smo ju v okviru priprave poročila izpeljali. Pri tem se zavedamo, da so dejavniki med seboj prepleteni oziroma zelo povezani in da jih zaradi lažje preglednosti »umetno« ločujemo.

Priporočila, ki bi jih lahko uresničili v praksi in jih navajamo najprej opisno, smo v drugem delu tega poglavja razvrstili še v preglednico. Označili smo jih tudi glede na raven njihove uresničljivosti (osebna, šolska, nacionalna raven) in glede na časovni okvir izvedbe (kratkoročni, srednjeročni, dolgoročni ukrep).

3.1.1 Podpora učiteljem

- Posodobitev programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja učiteljev z ustreznim razmerjem med teoretskimi in praktičnimi znanji; med vsebinskimi, specialno didaktičnimi ter pedagoško-psihološkimi znanji.
- Razvoj programov za izobraževanje učiteljev, ki temeljijo na njihovem raziskovanju in pripravljanju na poznavanje učne vsebine, didaktike, pedagogike in psihologije (Šteh, Kalin, Čepić 2019: 63) za zeleno podobo avtonomnega profesionalca.
- Sistemska in mentorska podpora učiteljem ob vstopu v poklic, v prvem letu službovanja in ob prevzemu novih vlog ter nalog. Mentorstvo, ki se lahko izvaja individualno (ena na ena), timsko (mentorski tim posamezniku ali en mentor skupini mentorirancev) in tudi obrnjeno (mladi mentorirajo starejše, npr. na področju digitalnih znanj).
- Načrtno vzpodbujanje timskega dela in sodelovanja v aktivih in kolektivih znotraj VIZ in med njimi, v učiteljskih skupnostih (npr. SU za učitelje izbranega predmeta itd.), saj ugotavljamo, da najboljše učitelje navdihuje prav sodelovanje med motiviranimi učitelji in tistimi, ki potrebujejo podporo (skupno reševanje problemov, senčenje ...).

- Umeščanje novih/sodobnih/personaliziranih oblik podpore v sistem profesionalnega razvoja, usposabljanje za kolegialno podpiranje in intervizijo.

3.1.2 Avtonomija in vodenje

- Z aktivnimi sodelovanjem učiteljev prevetrili zakonodajo (predpise, pravilnike, šolsko dokumentacijo /natančno določiti, kako in katero šolsko dokumentacijo je nujno voditi in kaj je priporočljivo/ ipd.) za čim manjše omejevanje avtonomije in obremenjevanje dela učiteljev ter vlogo in naloge šolske inšpekcijske službe.
- Vzpodbujati in opolnomočiti učitelje za prevzemanje aktivnejše vloge, tako pri posodobitvah kurikula kot pri oblikovanju šolskih politik.
- Ozaveščanje ravnateljev o pomenu participativnega stila vodenja, pri katerem so strokovni delavci v čim večji meri vključeni v proces odločanja.
- Ozaveščati učitelje in ravnatelje o pomenu aktivnega sodelovanja strokovnih delavcev pri razvoju skupne šolske vizije.
- Usposobiti učitelje za prevzemanje vodstvenih nalog v šoli in izven nje, od vodenja projektov in različnih aktivnosti dalje.
- Jasno opredeliti meje/smernice sodelovanja in vključevanja (vlogo) staršev v delo učitelja ter profesionalno odgovornost in neodvisnost strokovnih delavcev.

68

3.1.3 Plača in delovni pogoji

- Uskladiti in urediti plačni sistem za učitelje glede na sodobno zahtevnost in pomembnost tega dela/poklica. Učiteljem na začetku karierne poti zagotoviti ustrezno plačilo, primerljivo z drugimi, enako zahtevnimi poklici.
- Upoštevati rezultate raziskav (npr. Talis 2018) in odpraviti pomanjkljivosti sedanje ureditve delovnih pogojev za učitelje, jih optimizirati (zmanjšanje birokracije, posegov staršev v avtonomije šole).
- V zakonodajo uvesti fleksibilne oblike dela in prevzemanje različnih vlog za izkušene učitelje.

3.1.4 Možnosti napredovanja

- Sistemsko povezati kontinuum učiteljskega poklicnega razvoja (od dodiplomskega izobraževanja, nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v različnih fazah kariere) in napredovanja učiteljev v nazive (od začetnika do izkušenega učitelja), z usposabljanjem in prevzemanjem različno zahtevnih vlog in nalog na njihovi karierni poti (naziv: razvijalci kurikula, raziskovalci, sodelavci v skupinah za razvoj šolstva ipd.).
- Postavitev kompetenčnega okvira, ki ustvarja pogoje za vertikalne in horizontalne poti v karieri učitelja. Učitelji, ki razvijejo nove veščine, znanja in kompetence, ki presegajo šolske okvirje, morajo dobiti priložnost za udejanjanje na ravni sistema (npr. delna zaposlitev na šoli in v deležu na drugi instituciji, kjer lahko uporabijo svoje strokovno znanje).
- Vključujoče in premišljeno uvajanje sprememb napredovanja učiteljev na sistemski ravni (premišljanje in izčiščevanje kriterijev ...) z osredotočenostjo na poučevanje.
- Premisliti sistem in ponudbo izobraževanj (določiti nabore, skupine potrebnih nujnih in dodatnih izobraževanj), ohraniti ali povečati 5 dni izobraževanja po kolektivni pogodbi ob promociji različnih oblik učenja in vrednosti znanja.
- Opolnomočenje učiteljev za prevzemanje odgovornosti za lastni profesionalni in karierni razvoj (ozaveščanje z usposabljanjem, vloga ravnateljev) – aktivno načrtovanje lastne kariere v vseh obdobjih poklicne poti.

3.1.5 Stres in samoučinkovitost

- Zaznavanje stresa²⁹ kot pojava, ki ne zadeva le posameznika, temveč celotno organizacijo; biti mora sestavni del vodenja in upravljanja javnih zavodov.
- Podpora strokovnim delavcem s pomočjo različnih oblik profesionalnega učenja, kot so supervizija (svetovalni delavci), intervizija (znotraj kolektiva), kolegialni coaching (med učitelji); vse s ciljem preventivnega in kurativnega zmanjševanje stresa.
- Opolnomočenje učiteljev za dvig njihove profesionalne samopodobe in povečanje rezilientnosti.
- Razvijanje strategij za delovanje v skupnosti (sodelovalna klima, odnosi ipd.).
- Preventivno in kurativno ukrepanje, usmerjeno v preprečevanje, odpravljanje oz. zmanjševanje negativnih učinkov stresa na ravni posameznika in šole (ukrep t. i. stres managementa).

3.1.6 Promocija učiteljskega poklica

- Širša, državno podprta promocija učiteljskega poklica v širši skupnosti.
- Podpreti mlade za odločitev o učiteljskem poklicu z razpisom več ciljnih štipendij za bodoče učitelje.
- Priprava ukrepov za vzpodbujanje moških pri odločanju za učiteljski poklic.
- Več različnih nagrad na različnih družbenih področjih za učitelje, z vzpostavitvijo različnih mehanizmov za prepoznavanje in nagrajevanje odličnost v poučevanju.
- Razpisati pilotni projekt za promocijo učiteljskega poklica med dijaki (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije).
- Več predstavitev in promocije učiteljskega poklica skozi karierno orientacijo.
- Spoznavanje »lepot in izzivov« učiteljskega poklica skozi dan obrnjenih vlog (učenci/dijaki za en dan postanejo učitelji); dan staršev učiteljev; izmenjava npr. predmetnih učiteljev z enakih področij med paralelkami/razredi in med šolami (gostujoči učitelji).

²⁹ Stres in samoučinkovitost je dejavnik, pri katerem moramo vseskozi imeti v mislih, da je neločljivo povezan z ostalimi dejavniki, saj iz katerih tudi izhaja.

- Več načrtnih medijskih predstavitev učiteljev (glas učiteljev, da spregovorijo o svojem poklicu, zakaj ga imajo radi, kaj jim omogoča; da se oglasijo njihovi učenci ...).
- Učiteljski poklic je posebnega pomena. V akcijo s SVIZ-om za aktivacijo pozitivnih človeških potencialov ter za vzgojo in izobraževanje.

Slovenski izobraževalni prostor potrebuje sistematično obravnavo področja ugleda in privlačnosti učiteljskega poklica – pripravo strategije, kjer se bodo nagovarjali izzivi skozi skupnost vseh javnih zavodov (MVI, ZRSŠ, univerze, šole) in širšega družbenega okolja. Potrebuje ciljno povezovanje in vzpostavitev neprestanega dialoga med ključnimi deležniki sistema vzgoje in izobraževanja, in sicer z namenom krepitev statusa učiteljskega poklica (Ministrstvo Republike Slovenije za vzgojo in izobraževanje, univerze, javni zavodi /28. člen/ – šolska praksa).

Preglednica 5: Izpostavljeni dejavniki, ki vplivajo na ugled in promocijo učiteljskega poklica, z dopisanimi priporočili in z označbo glede na raven njihove uresničljivosti (osebna, šolska, nacionalna raven) ter glede na časovni okvir izvedbe (kratkoročni, srednjeročni, dolgoročni ukrep).

DEJAVNIK	PRIPOROČILO	OSEBNA RAVEN	ŠOLSKA RAVEN	NACIONALNA RAVEN	KRATKOROČNI UKREP	SREDNJEROČNI UKREP	DOLGOROČNI UKREP
PODPORA UČITELJEM	Posodobitev programov izobraževanja učiteljev z ustreznim razmerjem med teoretskimi in praktičnimi znanji; med vsebinskimi, specialno didaktičnimi ter pedagoško-psihološkimi znanji.			+		+	
	Razvoj programov za izobraževanje učiteljev, ki temeljijo na njihovem raziskovanju in pripravljanju na poznavanje učne vsebine, didaktike, pedagogike in psihologije (Kaj se lahko naučimo od Fincev, Šteh, Kalin, Čepić 2019: 63) za želeno podobi avtonomnega profesionalca			+		+	(+)
	Sistemska in mentorska podpora učiteljem ob vstopu v poklic, v prvem letu službovanja in ob prevzemu novih vlog ter nalog. Mentorstvo, ki se lahko izvaja individualno (ena na ena), timsko (mentorski tim posamezniku ali en mentor skupini mentorirancev) in tudi obrnjeno (mladi mentorirajo starejše, npr. na področju digitalnih znanj).	+	+	+	(+)	+	
	Načrtno vzpodbujanje timskega dela in sodelovanja v aktivih in kolektivih znotraj VIZ in med VIZI, v učiteljskih skupnostih (npr. SU za učitelje izbranega predmeta itd.), saj ugotavljamo, da najboljše učitelje navdihuje prav sodelovanje med motiviranimi učitelji in tistimi, ki potrebujejo podporo (skupno reševanje problemov, senčenje ...)	(+)	+		+		
	Umeščanje novih/sodobnih/personaliziranih oblik podpore v sistem profesionalnega razvoja, usposabljanje za kolegialno podpiranje in intervizijo.		+	+	+	(+)	
AVTONOMIJA IN VODENJE	Z aktivnimi sodelovanjem učiteljev prevetriti zakonodajo (predpise, pravilnike, šolsko dokumentacijo /natančno določiti, kako in katero šolsko dokumentacijo je nujno voditi in kaj je priporočljivo/ ipd.) za čim manjše omejevanje avtonomije in obremenjevanje dela učiteljev ter vlogo in naloge šolske inšpekcijske službe.			+			+
	Vzpodbujati in opolnomočiti učitelje za prevzemanje aktivnejše vloge, tako pri posodobitvah kurikula kot pri oblikovanju šolskih politik.	+	+	+		+	
	Ozaveščanje ravnateljev o pomenu participativnega stila vodenja, pri katerem so strokovni delavci v čim večji meri vključeni v proces odločanja.			+	+	(+)	
	Ozaveščati učitelje in ravnatelje o pomenu aktivnega sodelovanja strokovnih delavcev pri razvoju skupne šolske vizije.			+	+	(+)	
	Usposobiti učitelje za prevzemanje vodstvenih nalog v šoli in izven nje, od vodenja projektov in različnih aktivnosti dalje.	+	+	+		+	
	Jasno opredeliti meje/smernice sodelovanja in vključevanja (vlogo) staršev v delo učitelja ter profesionalno odgovornost in neodvisnost strokovnih delavcev.		+	+		+	+
PLAČA IN DELOVNI POGOJI	Uskladiti in urediti plačni sistem za učitelje glede na sodobno zahtevnost in pomembnost tega dela/poklica. Učiteljem na začetku karierni poti zagotoviti ustrezno plačilo, primerljivo z drugimi, enako zahtevnimi poklicmi.			+		(+)	+
	Upoštevat rezultate raziskav (npr. Talis 2018) in odpraviti pomanjkljivosti sedanje ureditve delovnih pogojev za učitelje, jih optimizirati (zmanjšanje birokracije, posegov staršev v avtonomije šole).	(+)		+		(+)	+
	V zakonodajo uvesti fleksibilne oblike dela in prevzemanje različnih vlog za izkušene učitelje.	+	+		+		
MOŽNOSTI NAPREDOVANJA	Sistemske povezati kontinuum učiteljskega poklicnega razvoja (od dodiplomskega izobraževanja, nadaljnega izobraževanja in usposabljanja v različnih fazah kariere) in napredovanja učiteljev v nazive (od začetnika do izkušenega učitelja), z usposabljanjem in prevzemanjem različno zahtevnih vlog in nalog na njihovi karierni poti (naziv: razvijalci kurikula, raziskovalci, sodelavci v skupinah za razvoj šolstva ipd.).			+		(+)	+
	Postavitev kompetenčnega okvira, ki ustvarja pogoje za vertikalne in horizontalne poti v karieri učitelja. Učitelji, ki razvijajo nove veščine, znanja in kompetence, ki presegajo šolske okvirje, morajo dobiti priložnost za udeležanje na ravni sistema (npr. delna zaposlitev na šoli in v deležu na drugi instituciji, kjer lahko uporabijo svoje strokovno znanje).			+		(+)	+
	Vključujoče in premišljeno uvajanje sprememb napredovanja učiteljev na sistemski ravni (premišljanje in izčiščevanje kriterijev ...) z osredotočenostjo na poučevanje.			+		+	
	Premisliti sistem in ponudbo izobraževanj (določiti nabore, skupine potrebnih nujnih in dodatnih izobraževanj), ohraniti ali povečati 5 dni izobraževanja po kolektivni pogodbi ob promociji različnih oblik učenja in vrednosti znanja.			+		+	
	Opolnomočenje učiteljev za prevzemanje odgovornosti za lastni profesionalni in karierni razvoj (ozaveščanje z usposabljanjem, vloga ravnateljev) – aktivno načrtovanje lastne kariere v vseh obdobjih poklicne poti.	+	+	+	+	+	+

DEJAVNIK	PRIPOROČILO	OSEBNA RAVEN	ŠOLSKA RAVEN	NACIONALNA RAVEN	KRATKOROČNI UKREP	SREDNJEROČNI UKREP	DOLGOROČNI UKREP
STRES IN SAMOUČINKOVITOST	Zaznavanje stresa kot pojava, ki ne zadeva le posameznika, temveč celotno organizacijo; biti mora sestavni del vodenja in upravljanja javnih zavodov.		+		+		
	Podpora strokovnim delavcem s pomočjo različnih oblik profesionalnega učenja, kot so supervizija (svetovalni delavci), intervizija (znotraj kolektiva), kolegialni coaching (med učitelji); vse s ciljem preventivnega in kurativnega zmanjševanja stresa.			+		(+)	+
	Opolnomočenje učiteljev za dvig njihove profesionalne samopodobe in povečanje rezilientnosti.	+	+		(+)	+	
	Razvijanje strategij za delovanje v skupnosti (sodelovalna klima, odnosi ipd.).	+	+				
	Preventivno in kurativno ukrepanje, usmerjeno v preprečevanje, odpravljanje oz. zmanjševanje negativnih učinkov stresa na ravni posameznika in šole (ukrep t. i. stres managementa).	+	+		(+)	+	
PROMOCIJA UČITELJSKEGA POKLICA	Širša, državno podprta promocija učiteljskega poklica v širši skupnosti.			+		(+)	+
	Podpreti mlade za odločitev o učiteljskem poklicu z razpisom več ciljnih štipendij za bodoče učitelje.			+	(+)	+	
	Priprava ukrepov za vzpodbujanje moških pri odločanju za učiteljski poklic.			+	+	(+)	
	Več različnih nagrad na različnih družbenih področjih za učitelje, z vzpostavitvijo različnih mehanizmov za prepoznavanje in nagrajevanje odličnost v poučevanju.		+	+	+	+	
	Razpisati pilotni projekt za promocijo učiteljskega poklica med dijaki (Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije).			+	+		
	Več predstavitev in promocije učiteljskega poklica skozi karierno orientacijo.			+	(+)	+	
	Spoznavanje »lepot in izzivov« učiteljskega poklica skozi dan obrnjenih vlog (učenci/dijaki za en dan postanejo učitelji); dan staršev učiteljev; izmenjava npr. predmetnih učiteljev z enakih področij med paralelkami/razredi in med šolami (gostujoči učitelji).		+	+	+	+	
	Več načrtnih medijskih predstavitev učiteljev (glas učiteljev, da spregovorijo o svojem poklicu, zakaj ga imajo radi, kaj jim omogoča; da se oglasijo njihovi učenci ...).			+	+	+	
Učiteljski poklic je posebnega pomena. V akcijo s SVIZ-om za aktivacijo pozitivnih človeških potencialov ter za vzgojo in izobraževanje.			+			+	

4 LITERATURA IN VIRI

- Bascia, Nina, in Rottmann, Cindy, 2011: What's so important about teachers' working conditions? The fatal flaw in North American educational reform. *Journal of Education Policy* 26.6, str. 787–802.
- Depolli, Katja, 2011: Analiza izvira stresa osnovnošolskih učiteljev. *Psihološka obzorja* 20/3. Str. 121–138. Dostopno na: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-P9JWN27U/473db4a5-0701-4b26-9756-a58713bd26d5/PDF> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Divjak, Milan, 1997: Sodobni učitelj razumnik. *Anthropos*, letnik 29, številka 1/3, str. 72–74. Dostopno na: https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-M7STGZG4/?euapi=1&query=%27keywords%3dpoklic*+u%c4%8ditel*%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=1 (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Drogenik Jerič, Vesna, 2016: *Učiteljeva poklicna vloga in njegov profesionalni razvoj*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- ETUCE LIEGE 2022, 2022: *Policy Paper, Raising the Status and Improving the Attractiveness of the Teaching Profession*. ETUCE Special Conference, the Regional Special Conference of Education International, 5. in 6. 7. 2022. Dostopno na: <https://www.csee-etuice.org/en/resources/policy-papers/4912-raising-the-status-and-improving-the-attractiveness-of-the-teaching-profession-2022> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Eurydice Slovenija, 2023: Plače učiteljev in ravnateljev v Evropi 2021/22. Dostopno na: <https://www.eurydice.si/aktualno/place-uciteljev-in-ravnateljev-v-evropi-2021-22/> (pridobljeno 7. 12. 2023).
- Evropska komisija, 2023: *Pregled izobraževanja in usposabljanja 2023*. Slovenija. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije. Dostopno na: https://www.acs.si/wp-content/uploads/2023/11/Pregled_izobrazevanja_in_usposabljanja_2023-Slovenija.pdf (pridobljeno 5. 12. 2023).
- Han, Seong Won, Borgonovi, Francesca, in Guerriero, Sonia, 2018: What motivates high school students to want to be teachers? The role of salary, working conditions, and societal evaluations about occupations in a comparative perspective. *American Educational Research Journal* 55.1, str. 3–39.
- Hargreaves, Linda, 2009: The status and prestige of teachers and teaching. V: L. J. Sala in A. G. Dworkin (ur.), *International handbook of research on teachers and teaching. Part One*. New York, NY: Springer.
- Hargreaves, Linda, Cunningham, Mark, Everton, Tim, Hansen*, Anders, Hopper, Bev, McIntyre, Donald, Oliver, Caroline, Pell, Tony, Rouse, Martyn, in Turner, Penny. *The status of teachers and the teaching profession in England: views from inside and outside the profession evidence base for the teacher status project*. University of Cambridge Faculty of Education and *Department of Media and Communication, University of Leicester. Dostopno na: https://www.educ.cam.ac.uk/research/programmes/teacherstatus/Evidencebase_25Jan07_print_ready_version.pdf (pridobljeno 30. 11. 2023).

- Hargreaves, Linda, in Flutter, Julia, 2013: *The Status of Teachers and the Teaching Profession. Unpublished desk study commissioned by Education International*. Oxford Research Encyclopedia of Education. Oxford University Press. Dostopno na: https://www.researchgate.net/publication/345733276_Hargreaves_Flutter_2013_The_Status_of_Teachers_and_the_Teaching_Profession (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Hattie, John A., 2003: *Teachers make a difference: What is the research evidence?* Background paper presented at the 2003 ACER Research Conference, Australia.
- Herzberg, Frederick, 2017: *Motivation to work*. Routledge.
- Hozjak, Dejan, 2020: Dejavniki odločanja za učiteljski poklic. *Vzgoja*, letnik 22, številka 85, str. 9–11. Dostopno na: https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-4ZSMGWXN/?euapi=1&query=%27keywords%3dpoklic*+u%c4%8ditel*%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=5 (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Imamović, Sanela, 2014: *Ugled učiteljskega poklica v družbi*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
- Ivanuš Grmek, Milena, in Lačen, Iztok, 2008: Razlogi študentov za izbiro poklica učitelj razrednega pouka. *Revija za elementarno izobraževanje*, letnik 1, številka 1/2, str. 87–94. Dostopno na: https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-X8VP5LVL/?euapi=1&query=%27keywords%3dpoklic*+u%c4%8ditel*%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=1 (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Japelj Pavešič, Barbara, idr. (ur.), 2019: *Vseživljenjsko učenje učiteljev in ravnateljev. Izsledki mednarodne raziskave poučevanja in učenja, TALIS 2018*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno na: <http://talispei.splet.arnes.si/files/2019/06/Talis-2018-Slovenija.pdf> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Javrh, Petra, 2006: *Razvoj kariere učiteljev in njihovo izobraževanje*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Javrh, Petra, 2011: *Razvoj učiteljeve poklicne poti*. Učno gradivo 2, Poklicanost. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Jordan Fleten, Barbara, 2009: *Stališča učiteljev do profesionalnega razvoja*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Dostopno na: https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-LLYC3YAK/?euapi=1&query=%27keywords%3dpoklic*+u%c4%8ditel*%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2 (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Kalin, Jana, in Čepić, Renata (ur.), 2017: 2019: *Poklicni razvoj, učiteljev: ugled in transverzalne kompetence*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani; Reka: pedagoška fakulteta. Dostopna na: <https://ebooks.uni-lj.si/zalozbavul/catalog/book/150> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Kobal, Damjan, 2020: V razumni družbi bi najboljši bili učitelji. *Vzgoja*, letnik 22, številka 85, str. 14–15. Dostopno na: https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-H757JLXM/?euapi=1&query=%27keywords%3dpoklic*+u%c4%8ditel*%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=5 (pridobljeno 30. 11. 2023).

- Kralj, Mojca, in Razdevšek-Pučko, Cvetka, 2013: Značilnosti in vrednotenje poklica profesorice razrednega pouka. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju*, letnik 11, številka 3, str. 31–45. Dostopno na: https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-TW5FWFAR/?euapi=1&query=%27keywords%3dpoklic*+u%c4%8ditel*%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25&page=2 (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Magister, Katja, 2019: *Analiza percepcije poklicnega ugleda v Sloveniji*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
- Raspor, Laura, 2018: *Dejavniki in doživljanje stresa pri učiteljih razrednega pouka*. Magistrsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Snoek, Marco, Dengerink, Jurriën, de Wit, Bas, 2019: Reframing the teacher profession as a dynamic multifaceted profession: A wider perspective on teacher quality and teacher competence frameworks. *European Journal of Education*, 54 (3), str. 413–425. Dostopno na: <https://doi.org/10.1111/ejed.12350> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Slivar, Branko, 2008: Ugotavljanje vzorca stresorjev pri delu učiteljev v povezavi z zadovoljstvom pri delu. *Psihološka obzorja* 17/3. Str. 93–112. Dostopno na: http://psiholoska-obzorja.si/arhiv_clanki/2008_3/slivar.pdf (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Slivar, Branko, 2017: *Stres v zvezi z delom v dejavnostih vzgoje in izobraževanje*. Predstavitev. Zdrava delovna mesta v vzgoji in izobraževanju, Ljubljana, 6. 11. 2017. Dostopno na: <https://vzd.mdds.gov.si/document-download/stres-v-zvezi-z-delom-v-dejavnosti-vzgoje-in-izobrazevanja-2022-01-14-236> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Šteh, Barbara, Kalin, Jana, Čepič, Renata, 2019: *Status učiteljev in učiteljskega poklica: pogledi od znotraj*. V: Poklicni razvoj učiteljev: ugled in transverzalne kompetence. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete; Reka: Pedagoška fakulteta. 47–66. Dostopno na: <https://e-knjige.ff.uni-lj.si/znanstvena-zalozba/catalog/book/150> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- TALIS 2018 – Japelj Pavešič, Barbara, Zavašnik, Mihaela, Ažman, Tatjana (ur.), 2020: *Učitelji in ravnatelji, cenjeni strokovnjaki. Izsledki mednarodne raziskave poučevanja in učenja, TALIS 2018*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Dostopno na: <http://talispei.splet.arnes.si/files/2020/03/TALIS18-Ucitelji-in-ravnatelji-cenjeni-strokovnjaki.pdf> (pridobljeno 30. 11. 2023).
- Toropova, Anna, Myrberg, Eva, in Johansson, Stefan, 2021: Teacher job satisfaction: the importance of school working conditions and teacher characteristics. *Educational review* 73.1, 71–97.

5 PRILOGE

5.1 Anketni vprašalnik št. 1

0% 100%

Ugled učiteljskega poklica v družbi

Spoštovani, spoštovane!

Pred vami je anketa, s katero želimo raziskati razumevanje ugleda učiteljskega poklica v družbi in pridobiti vaš osebni vpogled v učiteljski poklic.

Vabimo vas, da odgovorite na zastavljena vprašanja. Že vnaprej se vam zahvaljujemo za sodelovanje.

Prosim, če si vzamete nekaj minut in s klikom na Naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem ankete.

[Naslednja stran](#)

Ugled učiteljskega poklica v družbi

* Vaš spol:

- ženski
 moški

* Leta dela v vzgoji in izobraževanju:

- do 5 let
 6–10 let
 11–15 let
 16–20 let
 21–25 let
 26–30 let
 31–35 let
 36 let in več

* Naziv, pridobljen na področju vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji:

- brez naziva
 mentor/-ica
 svetovalec/-ka
 svetnik/-ca

* Nivo izobraževanja:

- osnovna šola
 srednja šola

* Zaposleni ste za:

- nedoločen čas
 določen čas

Ugled učiteljskega poklica v družbi

* Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

	zelo nepomembno	nepomembno	niti nepomembno niti pomembno	pomembno	zelo pomembno
Možnost dela z otroki/mladimi.	☐	☐	☐	☐	☐
Vzor učitelja/-ice, ki vas je poučeval/-a.	☐	☐	☐	☐	☐
Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	☐	☐	☐	☐	☐
Zanesljivost in varnost zaposlitve.	☐	☐	☐	☐	☐
Možnost/-i profesionalnega razvoja.	☐	☐	☐	☐	☐
Strokovna avtonomija.	☐	☐	☐	☐	☐
Družbeni pomen učiteljskega poklica.	☐	☐	☐	☐	☐
Učiteljev delovni čas.	☐	☐	☐	☐	☐
Višina plače.	☐	☐	☐	☐	☐

Prejšnja stran

Naslednja stran

Ugled učiteljskega poklica v družbi

* Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti se ne strinjam niti se strinjam	se strinjam	popolnoma se strinjam
Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	☐	☐	☐	☐	☐
Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	☐	☐	☐	☐	☐
Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	☐	☐	☐	☐	☐
Razmišljam, da bi zamenjal/-a poklic.	☐	☐	☐	☐	☐
Kot učitelj/-ica lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	☐	☐	☐	☐	☐
Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	☐	☐	☐	☐	☐
Ugled učiteljev/-ic je primeren njihovemu doprinosu k družbi.	☐	☐	☐	☐	☐
Ne glede na plačo sem zadovoljen/-na z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	☐	☐	☐	☐	☐
Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.	☐	☐	☐	☐	☐

80

Prejšnja stran

Naslednja stran

Ugled učiteljskega poklica v družbi

Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

	sploh se ne strinjam	se ne strinjam	niti se ne strinjam niti se strinjam	se strinjam	popolnoma se strinjam
Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.	☐	☐	☐	☐	☐
Omogočiti mentorstvo učiteljem/-icam na začetku karijerne poti.	☐	☐	☐	☐	☐
Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	☐	☐	☐	☐	☐
Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev/-ic.	☐	☐	☐	☐	☐
Učiteljem/-icam omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	☐	☐	☐	☐	☐
Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.	☐	☐	☐	☐	☐
Spodbujati sodelovanje učiteljev/-ic pri odločanju na ravni šole, zavoda.	☐	☐	☐	☐	☐
Uskladiti plačilo učiteljev/-ic s kompleksnostjo njihovega dela.	☐	☐	☐	☐	☐
Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	☐	☐	☐	☐	☐
Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	☐	☐	☐	☐	☐
Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	☐	☐	☐	☐	☐
Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.	☐	☐	☐	☐	☐

Ugled učiteljskega poklica v družbi

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi. Hvala za sodelovanje.

[Prejšnja stran](#)[Konec](#)

5.2 Rezultati prvega anketnega vprašalnika

V analizo je vključenih 6414 anketnih vprašalnikov, ki so bili v celoti izpolnjeni (vključene so vse enote, pri katerih izpolnjevanje spletne ankete ni bilo predčasno prekinjeno).

5.2.1 Osnovna deskriptivna analiza

Vprašanje 1 – Vaš spol

	Število	Odstotek
Ženski	5577	87,0
Moški	837	13,0
Skupaj	6414	100,0

Vprašanje 2 – Leta dela v vzgoji in izobraževanju

	Število	Odstotek
Do 5 let	991	15,5
6–10 let	832	13,0
11–15 let	877	13,7
16–20 let	958	14,9
21–25 let	884	13,8
26–30 let	619	9,7
31–35 let	534	8,3
36 let in več	719	11,2
Skupaj	6414	100,0

Vprašanje 2 – Leta dela v vzgoji in izobraževanju – združeno

	Število	Odstotek
do 10 let	1823	28,4
11–20 let	1835	28,6
21–30 let	1503	23,4
31 let in več	1253	19,5
Skupaj	6414	100,0

Vprašanje 3 – Naziv, pridobljen na področju vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji

	Število	Odstotek
Brez naziva	1179	18,4
Mentor	1658	25,8
Svetovalec	2358	36,8
Svetnik	1219	19,0
Skupaj	6414	100,0

Vprašanje 4 – Nivo izobraževanja

	Število	Odstotek
Osnovna šola	5389	84,0
Srednja šola	1025	16,0
Skupaj	6414	100,0

Vprašanje 5 – Delo, ki ga opravljate (v največjem deležu) – osnovna šola

	Število	Odstotek
Razredni učitelji	1314	24,4
Predmetni učitelj	3257	60,4
Učitelj za DSP	77	1,4
Učitelj v podaljšanem bivanju (oz. razširjenem programu)	238	4,4
Svetovalni delavec	202	3,7
Knjižničar	301	5,6
Skupaj	5389	100,0

Vprašanje 6 – Delo, ki ga opravljate (v največjem deležu) – srednja šola

	Število	Odstotek
Učitelj predmeta	936	91,3
Učitelj za DSP	3	0,3
Svetovalni delavec	62	6,0
Knjižničar	24	2,3
Skupaj	1025	100,0

Vprašani 5 in 6 – Delo, ki ga opravljate (v največjem deležu) – skupaj

	Število	Odstotek
Razredni učitelj (OŠ)	1314	20,5
Predmetni učitelj (OŠ)	3257	50,8
Učitelj za DSP (OŠ)	77	1,2
Učitelj v podaljšanem bivanju (oz. razširjenem programu) (OŠ)	238	3,7
Svetovalni delavec (OŠ)	202	3,1
Knjižničar (OŠ)	301	4,7
Predmetni učitelji (SŠ)	936	14,6
Učitelj za DSP (SŠ)	3	0,0
Svetovalni delavec (SŠ)	62	1,0
Knjižničar (SŠ)	24	0,4
Skupaj	6414	100,0

Vprašani 5 in 6 – Delo, ki ga opravljate (v največjem deležu) – skupaj in združeno

	Število	Odstotek
Razredni učitelj (OŠ)	1314	20,5
Predmetni učitelj (OŠ)	3257	50,8
Učitelj za DSP (OŠ in SŠ)	80	1,2
Učitelj v podaljšanem bivanju (oz. razširjenem programu) (OŠ)	238	3,7
Svetovalni delavec (OŠ in SŠ)	264	4,1
Knjižničar (OŠ in SŠ)	325	5,1
Predmetni učitelj (SŠ)	936	14,6
Skupaj	6414	100,0

Vprašanje 7 – Zaposleni ste za ...

	Število	Odstotek
... nedoločen čas	5706	89,0
... določen čas	708	11,0
Skupaj	6414	100,0

8 – Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

Povprečja so izračunana na osnovi petstopenjske lestvice z vrednostmi od 1 – *zelo nepomembno* do 5 – *zelo pomembno*.

	Št. odgovorov	Povprečje	Stand. odklon
Možnost dela z otroki/mladimi.	6414	4,11	1,157
Vzor učitelja, ki vas je poučevala.	6414	3,81	1,071
Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	6414	2,77	1,189
Zanesljivost in varnost zaposlitve.	6414	3,81	0,985
Možnost/-i profesionalnega razvoja.	6414	3,96	0,896
Strokovna avtonomija.	6414	4,17	0,868
Družbeni pomen učiteljskega poklica.	6414	3,61	1,047
Učiteljev delovni čas.	6414	3,69	1,006
Višina plače.	6414	3,52	0,987

Vprašanje 9 – Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

Povprečja so izračunana na osnovi petstopenjske lestvice z vrednostmi od 1 – *Sploš se ne strinjam.* do 5 – *Popolnoma se strinjam.*

	Št. odgovorov	Povprečje	Stand. odklon
Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	6414	3,51	0,874
Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	6414	4,66	0,557
Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	6414	4,03	0,835
Razmišljam, da bi zamenjala poklic.	6414	2,78	1,162
Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.	6414	2,44	0,990
Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	6414	4,18	0,725
Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	6414	2,06	0,945
Ugled učiteljev je primeren njihovemu doprinosu k družbi.	6414	2,28	1,105
Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	6414	3,37	0,889
Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.	6414	2,24	0,857

Vprašanje 10 – Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

Povprečja so izračunana na osnovi petstopenjske lestvice z vrednostmi od 1 – *Sploh se ne strinjam*. do 5 – *Popolnoma se strinjam*.

	Št. odgovorov	Povprečje	Stand. odklon
Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.	6412	4,17	0,712
Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karijerne poti.	6409	4,29	0,672
Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	6408	4,42	0,621
Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	6403	4,19	0,712
Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	6405	4,32	0,711
Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.	6402	4,49	0,611
Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	6405	4,22	0,655
Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njihovega dela.	6407	4,54	0,602
Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	6405	4,63	0,584
Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	6400	4,37	0,618
Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	6409	4,65	0,597
Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.	6409	4,55	0,589

5.2.2 Glede na spol

Vprašanje 8 – Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

		Možnost dela z otroki/mladimi.	Vzor učitelja, ki vas je poučeval.	Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	Zanesljivost in varnost zaposlitve.	Možnost/-i profesionalnega razvoja.
Ženske	Povpr.	4,13	3,83	2,75	3,81	3,98
	Št. odg.	5577	5577	5577	5577	5577
Moški	Povpr.	4,02	3,72	2,92	3,83	3,82
	Št. odg.	837	837	837	837	837
Skupaj	Povpr.	4,11	3,81	2,77	3,81	3,96
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Strokovna avtonomija.	Družbeni pomen učiteljskega poklica.	Učiteljev delovni čas.	Višina plače.
Ženske	Povpr.	4,17	3,62	3,67	3,51
	Št. odg.	5577	5577	5577	5577
Moški	Povpr.	4,19	3,56	3,82	3,58
	Št. odg.	837	837	837	837
Skupaj	Povpr.	4,17	3,61	3,69	3,52
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 9 – Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

		Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	Razmišljam, da bi zamenjal poklic.	Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.
Ženske	Povpr.	3,51	4,68	4,09	2,78	2,45
	Št. odg.	5577	5577	5577	5577	5577
Moški	Povpr.	3,50	4,53	3,69	2,80	2,36
	Št. odg.	837	837	837	837	837
Skupaj	Povpr.	3,51	4,66	4,03	2,78	2,44
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	Ugled učiteljev je primeren njihovemu doprinosu k družbi.	Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.
Ženske	Povpr.	4,20	2,07	2,28	3,37	2,23
	Št. odg.	5577	5577	5577	5577	5577
Moški	Povpr.	4,07	1,99	2,30	3,37	2,29
	Št. odg.	837	837	837	837	837
Skupaj	Povpr.	4,18	2,06	2,28	3,37	2,24
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

87

Vprašanje 10 – Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

		Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.	Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karierni poti.	Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.
Ženske	Povpr.	4,18	4,31	4,46	4,23	4,33	4,51
	Št. odg.	5576	5573	5571	5567	5568	5567
Moški	Povpr.	4,10	4,14	4,13	3,97	4,24	4,39
	Št. odg.	836	836	837	836	837	835
Skupaj	Povpr.	4,17	4,29	4,42	4,19	4,32	4,49
	Št. odg.	6412	6409	6408	6403	6405	6402

		Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njenega dela.	Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.
Ženske	Povpr.	4,24	4,56	4,63	4,39	4,66	4,57
	Št. odg.	5569	5570	5569	5567	5572	5572
Moški	Povpr.	4,07	4,46	4,58	4,24	4,57	4,42
	Št. odg.	836	837	836	833	837	837
Skupaj	Povpr.	4,22	4,54	4,63	4,37	4,65	4,55
	Št. odg.	6405	6407	6405	6400	6409	6409

5.2.3 Glede na delovno dobo

Vprašanje 8 – Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

		Možnost dela z otroki/mladimi.	Vzor učitelja, ki vas je poučeval.	Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	Zanesljivost in varnost zaposlitve.	Možnost/-i profesionalnega razvoja.
Do 10 let	Povpr.	4,16	3,83	2,63	3,83	3,97
	Št. odg.	1823	1823	1823	1823	1823
11–20 let	Povpr.	4,10	3,82	2,73	3,87	3,91
	Št. odg.	1835	1835	1835	1835	1835
21–30 let	Povpr.	4,10	3,77	2,82	3,73	3,98
	Št. odg.	1503	1503	1503	1503	1503
31 let in več	Povpr.	4,07	3,84	2,96	3,81	3,97
	Št. odg.	1253	1253	1253	1253	1253
Skupaj	Povpr.	4,11	3,81	2,77	3,81	3,96
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

88

		Strokovna avtonomija.	Družbeni pomen učiteljskega poklica.	Učiteljev delovni čas.	Višina plače.
Do 10 let	Povpr.	4,15	3,45	3,81	3,44
	Št. odg.	1823	1823	1823	1823
11–20 let	Povpr.	4,16	3,61	3,70	3,56
	Št. odg.	1835	1835	1835	1835
21–30 let	Povpr.	4,20	3,69	3,60	3,51
	Št. odg.	1503	1503	1503	1503
31 let in več	Povpr.	4,19	3,77	3,62	3,57
	Št. odg.	1253	1253	1253	1253
Skupaj	Povpr.	4,17	3,61	3,69	3,52
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 9 – Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

		Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	Razmišljam, da bi zamenjal poklic.	Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.
Do 10 let	Povpr.	3,43	4,71	4,03	2,88	2,47
	Št. odg.	1823	1823	1823	1823	1823
11–20 let	Povpr.	3,50	4,69	4,08	2,95	2,40
	Št. odg.	1835	1835	1835	1835	1835
21–30 let	Povpr.	3,56	4,62	4,04	2,72	2,43
	Št. odg.	1503	1503	1503	1503	1503
31 let in več	Povpr.	3,57	4,60	3,96	2,45	2,48
	Št. odg.	1253	1253	1253	1253	1253
Skupaj	Povpr.	3,51	4,66	4,03	2,78	2,44
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	Ugled učiteljev je primeren njihovem doprinosu k družbi.	Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.
Do 10 let	Povpr.	4,18	1,84	2,23	3,36	2,17
	Št. odg.	1823	1823	1823	1823	1823
11–20 let	Povpr.	4,22	2,09	2,25	3,33	2,18
	Št. odg.	1835	1835	1835	1835	1835
21–30 let	Povpr.	4,17	2,17	2,31	3,38	2,32
	Št. odg.	1503	1503	1503	1503	1503
31 let in več	Povpr.	4,14	2,18	2,36	3,44	2,34
	Št. odg.	1253	1253	1253	1253	1253
Skupaj	Povpr.	4,18	2,06	2,28	3,37	2,24
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 10 – Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

		Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.	Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karijerne poti.	Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.
Do 10 let	Povpr.	4,13	4,32	4,46	4,17	4,35	4,54
	Št. odg.	1822	1823	1820	1820	1823	1819
11–20 let	Povpr.	4,19	4,26	4,43	4,20	4,36	4,49
	Št. odg.	1835	1834	1834	1832	1831	1830
21–30 let	Povpr.	4,19	4,29	4,39	4,22	4,28	4,48
	Št. odg.	1503	1500	1502	1500	1499	1501
31 let in več	Povpr.	4,18	4,30	4,36	4,18	4,25	4,46
	Št. odg.	1252	1252	1252	1251	1252	1252
Skupaj	Povpr.	4,17	4,29	4,42	4,19	4,32	4,49
	Št. odg.	6412	6409	6408	6403	6405	6402

		Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njihovega dela.	Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.
Do 10 let	Povpr.	4,21	4,60	4,60	4,36	4,68	4,51
	Št. odg.	1818	1822	1822	1821	1822	1822
11–20 let	Povpr.	4,23	4,54	4,67	4,40	4,68	4,58
	Št. odg.	1833	1835	1833	1833	1834	1834
21–30 let	Povpr.	4,23	4,52	4,63	4,38	4,62	4,57
	Št. odg.	1502	1501	1499	1499	1502	1501
31 let in več	Povpr.	4,22	4,49	4,59	4,32	4,60	4,55
	Št. odg.	1252	1249	1251	1247	1251	1252
Skupaj	Povpr.	4,22	4,54	4,63	4,37	4,65	4,55
	Št. odg.	6405	6407	6405	6400	6409	6409

5.2.4 Glede na naziv

Vprašanje 8 – Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

		Možnost dela z otroki/mladimi.	Vzor učitelja, ki vas je poučeval.	Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	Zanesljivost in varnost zaposlitve.	Možnost/-i profesionalnega razvoja.
Brez naziva	Povpr.	4,14	3,81	2,64	3,82	3,95
	Št. odg.	1179	1179	1179	1179	1179
Mentor	Povpr.	4,13	3,82	2,73	3,82	3,93
	Št. odg.	1658	1658	1658	1658	1658
Svetovalec	Povpr.	4,09	3,83	2,81	3,83	3,94
	Št. odg.	2358	2358	2358	2358	2358
Svetnik	Povpr.	4,10	3,78	2,86	3,77	4,03
	Št. odg.	1219	1219	1219	1219	1219
Skupaj	Povpr.	4,11	3,81	2,77	3,81	3,96
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Strokovna avtonomija.	Družbeni pomen učiteljskega poklica.	Učiteljev delovni čas.	Višina plače.
Brez naziva	Povpr.	4,12	3,41	3,80	3,38
	Št. odg.	1179	1179	1179	1179
Mentor	Povpr.	4,16	3,59	3,74	3,51
	Št. odg.	1658	1658	1658	1658
Svetovalec	Povpr.	4,17	3,67	3,65	3,56
	Št. odg.	2358	2358	2358	2358
Svetnik	Povpr.	4,24	3,73	3,62	3,57
	Št. odg.	1219	1219	1219	1219
Skupaj	Povpr.	4,17	3,61	3,69	3,52
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414

91

Vprašanje 9 – Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

		Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	Razmišljam, da bi zamenjal poklic.	Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.
Brez naziva	Povpr.	3,45	4,70	3,97	2,82	2,54
	Št. odg.	1179	1179	1179	1179	1179
Mentor	Povpr.	3,46	4,70	4,09	2,86	2,42
	Št. odg.	1658	1658	1658	1658	1658
Svetovalec	Povpr.	3,53	4,64	4,05	2,79	2,40
	Št. odg.	2358	2358	2358	2358	2358
Svetnik	Povpr.	3,58	4,62	3,99	2,61	2,46
	Št. odg.	1219	1219	1219	1219	1219
Skupaj	Povpr.	3,51	4,66	4,03	2,78	2,44
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	Ugled učiteljev je primeren njihovemu doprinosu k družbi.	Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.
Brez naziva	Povpr.	4,16	1,81	2,23	3,38	2,16
	Št. odg.	1179	1179	1179	1179	1179
Mentor	Povpr.	4,20	1,96	2,25	3,30	2,17
	Št. odg.	1658	1658	1658	1658	1658
Svetovalec	Povpr.	4,18	2,16	2,32	3,37	2,28
	Št. odg.	2358	2358	2358	2358	2358
Svetnik	Povpr.	4,19	2,22	2,28	3,45	2,33
	Št. odg.	1219	1219	1219	1219	1219
Skupaj	Povpr.	4,18	2,06	2,28	3,37	2,24
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 10 – Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

		Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.	Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karijerne poti.	Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.
Brez naziva	Povpr.	4,10	4,33	4,45	4,14	4,31	4,54
	Št. odg.	1179	1179	1176	1177	1178	1176
Mentor	Povpr.	4,16	4,26	4,42	4,21	4,39	4,50
	Št. odg.	1657	1657	1657	1656	1655	1655
Svetovalec	Povpr.	4,17	4,27	4,41	4,17	4,29	4,47
	Št. odg.	2357	2355	2356	2355	2353	2355
Svetnik	Povpr.	4,26	4,34	4,40	4,27	4,28	4,48
	Št. odg.	1219	1218	1219	1215	1219	1216
Skupaj	Povpr.	4,17	4,29	4,42	4,19	4,32	4,49
	Št. odg.	6412	6409	6408	6403	6405	6402

		Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njihovega dela.	Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.
Brez naziva	Povpr.	4,20	4,60	4,53	4,33	4,65	4,47
	Št. odg.	1176	1178	1178	1177	1178	1178
Mentor	Povpr.	4,23	4,55	4,67	4,42	4,68	4,57
	Št. odg.	1656	1657	1657	1656	1658	1658
Svetovalec	Povpr.	4,20	4,51	4,65	4,35	4,65	4,56
	Št. odg.	2355	2355	2354	2350	2356	2355
Svetnik	Povpr.	4,27	4,54	4,62	4,38	4,62	4,59
	Št. odg.	1218	1217	1216	1217	1217	1218
Skupaj	Povpr.	4,22	4,54	4,63	4,37	4,65	4,55
	Št. odg.	6405	6407	6405	6400	6409	6409

5.2.5 Glede na raven izobraževanja

Vprašanje 8 – Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

		Možnost dela z otroki/mladimi.	Vzor učitelja, ki vas je poučeval.	Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	Zanesljivost in varnost zaposlitve.	Možnost/-i profesionalnega razvoja.
Osnovna šola	Povpr.	4,13	3,83	2,78	3,81	3,95
	Št. odg.	5389	5389	5389	5389	5389
Srednja šola	Povpr.	4,00	3,72	2,74	3,81	3,96
	Št. odg.	1025	1025	1025	1025	1025
Skupaj	Povpr.	4,11	3,81	2,77	3,81	3,96
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

93

		Strokovna avtonomija.	Družbeni pomen učiteljskega poklica.	Učiteljev delovni čas.	Višina plače.
Osnovna šola	Povpr.	4,16	3,62	3,68	3,52
	Št. odg.	5389	5389	5389	5389
Srednja šola	Povpr.	4,26	3,60	3,77	3,50
	Št. odg.	1025	1025	1025	1025
Skupaj	Povpr.	4,17	3,61	3,69	3,52
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 9 – Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

		Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	Razmišljam, da bi zamenjal poklic.	Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.
Osnovna šola	Povpr.	3,50	4,66	4,05	2,80	2,44
	Št. odg.	5389	5389	5389	5389	5389
Srednja šola	Povpr.	3,55	4,64	3,94	2,64	2,44
	Št. odg.	1025	1025	1025	1025	1025
Skupaj	Povpr.	3,51	4,66	4,03	2,78	2,44
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	Ugled učiteljev je primeren njihovem doprinosu k družbi.	Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.
Osnovna šola	Povpr.	4,18	2,07	2,29	3,36	2,22
	Št. odg.	5389	5389	5389	5389	5389
Srednja šola	Povpr.	4,18	2,00	2,21	3,45	2,32
	Št. odg.	1025	1025	1025	1025	1025
Skupaj	Povpr.	4,18	2,06	2,28	3,37	2,24
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

94

Vprašanje 10 – Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

		Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljskega dela.	Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karierne poti.	Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.
Osnovna šola	Povpr.	4,17	4,29	4,44	4,19	4,34	4,49
	Št. odg.	5387	5385	5385	5378	5381	5379
Srednja šola	Povpr.	4,19	4,29	4,32	4,22	4,20	4,54
	Št. odg.	1025	1024	1023	1025	1024	1023
Skupaj	Povpr.	4,17	4,29	4,42	4,19	4,32	4,49
	Št. odg.	6412	6409	6408	6403	6405	6402

		Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njihovega dela.	Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.
Osnovna šola	Povpr.	4,24	4,54	4,65	4,39	4,68	4,58
	Št. odg.	5382	5384	5381	5378	5384	5386
Srednja šola	Povpr.	4,14	4,58	4,51	4,25	4,47	4,44
	Št. odg.	1023	1023	1024	1022	1025	1023
Skupaj	Povpr.	4,22	4,54	4,63	4,37	4,65	4,55
	Št. odg.	6405	6407	6405	6400	6409	6409

5.2.6 Glede na vrsto dela

Vprašanje 8 – Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

		Možnost dela z otroki/mladimi.	Vzor učitelja, ki vas je poučeval.	Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	Zanesljivost in varnost zaposlitve.	Možnost/-i profesionalnega razvoja.
Razredni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,23	3,78	2,82	3,80	3,93
	Št. odg.	1314	1314	1314	1314	1314
Predmetni učitelji (OŠ)	Povpr.	4,08	3,87	2,76	3,82	3,94
	Št. odg.	3257	3257	3257	3257	3257
Učitelj za DSP (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,35	3,83	2,64	3,80	4,05
	Št. odg.	80	80	80	80	80
Učitelj v OPB (OŠ)	Povpr.	4,11	3,82	2,71	3,71	3,97
	Št. odg.	238	238	238	238	238
Svetovalni delavec (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,28	3,61	2,73	3,72	4,02
	Št. odg.	264	264	264	264	264
Knjižničar (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,08	3,76	2,92	3,93	4,07
	Št. odg.	325	325	325	325	325
Predmetni učitelj (SŠ)	Povpr.	4,01	3,75	2,73	3,82	3,96
	Št. odg.	936	936	936	936	936
Skupaj	Povpr.	4,11	3,81	2,77	3,81	3,96
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Strokovna avtonomija.	Družbeni pomen učiteljskega poklica.	Učiteljev delovni čas.	Višina plače.
Razredni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,12	3,60	3,60	3,49
	Št. odg.	1314	1314	1314	1314
Predmetni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,17	3,64	3,73	3,55
	Št. odg.	3257	3257	3257	3257
Učitelj za DSP (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,09	3,49	3,69	3,41
	Št. odg.	80	80	80	80
Učitelj v OPB (OŠ)	Povpr.	4,16	3,62	3,81	3,53
	Št. odg.	238	238	238	238
Svetovalni delavec (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,11	3,30	3,49	3,24
	Št. odg.	264	264	264	264
Knjižničar (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,23	3,64	3,57	3,53
	Št. odg.	325	325	325	325
Predmetni učitelj (SŠ)	Povpr.	4,27	3,62	3,77	3,51
	Št. odg.	936	936	936	936
Skupaj	Povpr.	4,17	3,61	3,69	3,52
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 9 – Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

		Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	Razmišljam, da bi zamenjal poklic.	Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.
Razredni učitelj (OŠ)	Povpr.	3,54	4,68	4,05	2,69	2,49
	Št. odg.	1314	1314	1314	1314	1314
Predmetni učitelj (OŠ)	Povpr.	3,46	4,67	4,05	2,87	2,41
	Št. odg.	3257	3257	3257	3257	3257
Učitelj za DSP (OŠ in SŠ)	Povpr.	3,65	4,67	4,12	2,79	2,65
	Št. odg.	80	80	80	80	80
Učitelj v OPB (OŠ)	Povpr.	3,49	4,63	3,97	2,79	2,53
	Št. odg.	238	238	238	238	238
Svetovalni delavec (OŠ in SŠ)	Povpr.	3,52	4,56	4,21	2,83	2,48
	Št. odg.	264	264	264	264	264
Knjižničar (OŠ in SŠ)	Povpr.	3,62	4,62	3,93	2,60	2,45
	Št. odg.	325	325	325	325	325
Predmetni učitelj (SŠ)	Povpr.	3,56	4,65	3,94	2,62	2,43
	Št. odg.	936	936	936	936	936
Skupaj	Povpr.	3,51	4,66	4,03	2,78	2,44
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	Ugled učitelja je primeren njegovemu doprinosu k družbi.	Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.
Razredni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,15	2,12	2,39	3,38	2,29
	Št. odg.	1314	1314	1314	1314	1314
Predmetni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,21	2,01	2,25	3,33	2,20
	Št. odg.	3257	3257	3257	3257	3257
Učitelj za DSP (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,06	1,98	2,35	3,45	2,06
	Št. odg.	80	80	80	80	80
Učitelj v OPB (OŠ)	Povpr.	4,08	2,11	2,40	3,36	2,21
	Št. odg.	238	238	238	238	238
Svetovalni delavec (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,08	2,16	2,27	3,46	2,32
	Št. odg.	264	264	264	264	264
Knjižničar (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,19	2,29	2,27	3,41	2,11
	Št. odg.	325	325	325	325	325
Predmetni učitelj (SŠ)	Povpr.	4,19	1,99	2,21	3,45	2,34
	Št. odg.	936	936	936	936	936
Skupaj	Povpr.	4,18	2,06	2,28	3,37	2,24
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 10 – Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

		Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljskega dela.	Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karijerne poti.	Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.
Razredni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,13	4,29	4,47	4,18	4,35	4,51
	Št. odg.	1314	1312	1314	1311	1311	1313
Predmetni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,19	4,28	4,42	4,18	4,34	4,49
	Št. odg.	3256	3255	3253	3250	3253	3250
Učitelj za DSP (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,01	4,45	4,49	4,27	4,21	4,35
	Št. odg.	80	80	80	80	80	80
Učitelj v OPB (OŠ)	Povpr.	4,06	4,25	4,34	4,07	4,25	4,40
	Št. odg.	238	238	238	238	237	237
Svetovalni delavec (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,12	4,52	4,55	4,45	4,22	4,45
	Št. odg.	264	264	264	263	263	264
Knjižničar (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,21	4,31	4,44	4,25	4,36	4,50
	Št. odg.	324	325	325	325	325	324
Predmetni učitelj (SŠ)	Povpr.	4,20	4,27	4,30	4,20	4,21	4,54
	Št. odg.	936	935	934	936	936	934
Skupaj	Povpr.	4,17	4,29	4,42	4,19	4,32	4,49
	Št. odg.	6412	6409	6408	6403	6405	6402

98

		Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	Uskladiti plačilo učiteljev s kompleksnostjo njihovega dela.	Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.
Razredni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,29	4,56	4,68	4,40	4,69	4,62
	Št. odg.	1314	1314	1312	1312	1313	1313
Predmetni učitelj (OŠ)	Povpr.	4,22	4,55	4,66	4,39	4,70	4,56
	Št. odg.	3251	3254	3252	3250	3255	3255
Učitelj za DSP (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,25	4,54	4,64	4,36	4,46	4,43
	Št. odg.	80	80	80	80	80	80
Učitelj v OPB (OŠ)	Povpr.	4,17	4,29	4,51	4,33	4,60	4,49
	Št. odg.	238	238	238	238	238	238
Svetovalni delavec (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,08	4,49	4,43	4,40	4,56	4,57
	Št. odg.	263	264	263	263	262	264
Knjižničar (OŠ in SŠ)	Povpr.	4,28	4,49	4,61	4,39	4,59	4,60
	Št. odg.	324	323	325	323	325	325
Predmetni učitelj (SŠ)	Povpr.	4,15	4,58	4,52	4,24	4,48	4,44
	Št. odg.	935	934	935	934	936	934
Skupaj	Povpr.	4,22	4,54	4,63	4,37	4,65	4,55
	Št. odg.	6405	6407	6405	6400	6409	6409

5.2.7 Glede na vrsto zaposlitve

Vprašanje 8 – Kako pomembni so bili naslednji dejavniki pri vaši odločitvi za poklic učitelja/učiteljice?

		Možnost dela z otroki/mladimi.	Vzor učitelja, ki vas je poučeval.	Vzor družine ali prijateljev (npr. tudi starši so po poklicu učitelji).	Zanesljivost in varnost zaposlitve.	Možnost/-i profesionalnega razvoja.
Nedoločen čas	Povpr.	4,11	3,81	2,79	3,82	3,95
	Št. odg.	5706	5706	5706	5706	5706
Določen čas	Povpr.	4,13	3,82	2,62	3,79	4,00
	Št. odg.	708	708	708	708	708
Skupaj	Povpr.	4,11	3,81	2,77	3,81	3,96
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Strokovna avtonomija.	Družbeni pomen učiteljskega poklica.	Učiteljev delovni čas.	Višina plače.
Nedoločen čas	Povpr.	4,18	3,63	3,68	3,52
	Št. odg.	5706	5706	5706	5706
Določen čas	Povpr.	4,15	3,46	3,81	3,46
	Št. odg.	708	708	708	708
Skupaj	Povpr.	4,17	3,61	3,69	3,52
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414

Vprašanje 9 – Koliko se strinjate z naslednjimi trditvami?

		Ocenjujem, da prednosti učiteljskega poklica prevladajo nad slabostmi.	Menim, da družba preslabo pozna zahtevnost učiteljskega poklica.	Pri svojem delu zelo pogosto doživljam stres.	Razmišljam, da bi zamenjal poklic.	Kot učitelj lahko vplivam na izobraževalno politiko v naši državi.
Nedoločen čas	Povpr.	3,51	4,66	4,04	2,78	2,43
	Št. odg.	5706	5706	5706	5706	5706
Določen čas	Povpr.	3,49	4,70	4,00	2,80	2,56
	Št. odg.	708	708	708	708	708
Skupaj	Povpr.	3,51	4,66	4,03	2,78	2,44
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

		Imam občutek, da javni mediji učiteljskega poklica ne predstavljajo dovolj objektivno.	Menim, da je učiteljska plača v primerjavi z drugimi poklici ustrezno finančno vrednotena.	Ugled učitelja je primeren njihovemu doprinosu k družbi.	Ne glede na plačo sem zadovoljen z delovnimi pogoji (delovni čas itd.).	Ocenjujem, da gre trenutni razvoj slovenskega šolskega sistema v pravo smer.
Nedoločen čas	Povpr.	4,19	2,07	2,27	3,37	2,23
	Št. odg.	5706	5706	5706	5706	5706
Določen čas	Povpr.	4,15	1,91	2,31	3,41	2,27
	Št. odg.	708	708	708	708	708
Skupaj	Povpr.	4,18	2,06	2,28	3,37	2,24
	Št. odg.	6414	6414	6414	6414	6414

100

Vprašanje 10 – Kaj od navedenega bi bilo potrebno po vašem mnenju narediti na ravni države, da bi se povečala privlačnost učiteljskega poklica?

		Spodbujati pozitivno medijsko podporo učiteljevega dela.	Omogočiti mentorstvo učiteljem na začetku karierne poti.	Omogočiti strokovno podporo pri reševanju kompleksnih situacij v razredu.	Omogočiti več časa za poglobljen profesionalni razvoj učiteljev.	Učiteljem omogočiti več strokovne avtonomije pri pouku.	Vzpostaviti kakovosten sistem napredovanja.
Nedoločen čas	Povpr.	4,18	4,29	4,41	4,20	4,32	4,49
	Št. odg.	5704	5701	5701	5695	5697	5695
Določen čas	Povpr.	4,09	4,34	4,45	4,16	4,31	4,49
	Št. odg.	708	708	707	708	708	707
Skupaj	Povpr.	4,17	4,29	4,42	4,19	4,32	4,49
	Št. odg.	6412	6409	6408	6403	6405	6402

		Spodbujati sodelovanje učiteljev pri odločanju na ravni šole, zavoda.	Uskladiti plačilo učiteljic s kompleksnostjo njihovega dela.	Zmanjšati obseg administrativnega dela v učiteljskem poklicu.	Razširiti možnosti za reševanje vzgojnih izzivov.	Zmanjšati vpliv staršev na učiteljsko delo.	Oblikovati učinkovito in pregledno šolsko zakonodajo.
Nedoločen čas	Povpr.	4,22	4,54	4,64	4,37	4,66	4,56
	Št. odg.	5699	5699	5698	5694	5701	5701
Določen čas	Povpr.	4,19	4,55	4,54	4,34	4,60	4,47
	Št. odg.	706	708	707	706	708	708
Skupaj	Povpr.	4,22	4,54	4,63	4,37	4,65	4,55
	Št. odg.	6405	6407	6405	6400	6409	6409

5.3 Anketni vprašalnik št. 2

Spoštovana/spoštovani!

Na Zavodu RS za šolstvo v letošnjem letu v okviru naloge *Analiza dejavnikov, ki vplivajo na ugled in privlačnost učiteljskega poklica* raziskujemo dejavnike, ki vplivajo na izbiro, ugled in privlačnost učiteljskega poklica. Pomemben doprinos pri tem bodo tudi zbrane izkušnje in osebna stališča strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju, zato Vas vabimo k sodelovanju. (Vaše mnenje/stališče bomo v raziskavi obdelali v anonimizirani obliki.)

Za sodelovanje se Vam najlepše zahvaljujemo.

Svetovalke in svetovalca Zavoda RS za šolstvo

PODATKI

Leta delovne dobe (skupaj):	_____
Leta delovne dobe v vzgoji in izobraževanju:	_____
Naziv, pridobljen na področju vzgoje in izobraževanja v Sloveniji (<i>označite krepko</i>):	<ul style="list-style-type: none"> • brez naziva • mentorica/mentor • svetovalka/svetovalec • svetnica/svetnik • višja svetnica/višji svetnik
Nivo izobraževanja (<i>označite krepko</i>):	<ul style="list-style-type: none"> • osnovna šola • srednja šola
Kateri/-e šolski/-e predmet/-e poučujete?	_____
Zaposlitev za:	<ul style="list-style-type: none"> • nedoločen čas • določen čas

102

VPRAŠANJA

(Na vprašanja lahko odgovorite pod njimi, lahko pa Vaše odgovore združite tudi v zaokroženo besedilo.)

1. Zakaj ste postali učiteljica/učitelj?
2. Kateri trije dejavniki so bili odločilni pri izbiri Vašega poklica?
3. Kakšne spremembe ste pri ugledu učiteljskega poklica zaznali skozi svojo poklicno kariero učiteljice/učitelja? Kako ste jih občutili? Kaj mislite, zakaj je do njih prišlo?
4. Kako ocenjujete družbeni pogled na učiteljski poklic v Sloveniji?
5. Kaj bi bilo po Vašem mnenju ključno, da bi se v Sloveniji dvignil ugled učiteljskemu poklicu? Poskušajte nakazati konkretne smernice/rešitve, kako bi to dosegli.
6. Kaj bi v povezavi s šolskim sistemom spremenili, če bi na to imeli vpliv (če bi bili npr. v vlogi ministrice/ministra za vzgojo in izobraževanje)?